

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

ПЕТРІВСЬКИЙ ОЛЕКСІЙ ОЛЕГОВИЧ

УДК 33.012.8-045: [336.71+33.06] (477)(043)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ БАНКІВ ТА ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ
В УКРАЇНІ**

051 – Економіка
05 – Соціальні та поведінкові науки

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

О. О. Петрівський

Науковий керівник: Олешко Анна Анатоліївна, доктор економічних наук,
професор

Київ-2024

АНОТАЦІЯ

Петрівський О. О. Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 – Економіка. – Київський національний університет технологій та дизайну, Київ, 2024.

Дисертаційна робота присвячена розробленню теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо економічної інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні.

В умовах перманентних трансформацій економічні процеси, що відбуваються у банківській системі та на фінансових ринках, взаємопов'язані із соціально-економічним розвитком держави. Діяльність банків та фінансових компаній спрямована на забезпечення сталого економічного розвитку, зростання добробуту населення, формування надійної фінансової системи та надання користувачам якісних, доступних і безпечних фінансових послуг. Продукування фінансових інновацій чинить різноспрямований вплив на економіки країн світу та їхні банківські системи. З одного боку, фінтех-компанії забезпечують зростання фінансової інклюзії споживачів, гнучкість, швидкість, доступність, якість надання фінансових послуг, стимулюють електронну комерцію, криптовалютні операції, з іншого – традиційні банки, маючи потенціал до масштабування, досвід, навички та надійність, гарантовану державною регуляцією, втрачають конкурентні позиції через відтік клієнтської бази. Зважаючи на конкурентні переваги і прогалини діяльності банків і фінтех-компаній, в Україні й світі формується усталена тенденція до колаборації й інтеграції з метою максимізації прибутку та зростання обсягів і різновидів надання фінансових послуг на взаємовигідній економічній основі. Відтак, економічний розвиток банківських систем набуває ознак якісно нової архітекτονіки та потребує розробки інтеграційних моделей, диджиталізованої банківської екосистеми з урахуванням досягнень фінтех-сектору.

Вперше розробленим елементом наукової новизни є модель економічної інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні, яка включає три рівні: перший, ядро моделі, – банк, що надає традиційні банківські послуги, послуги цифрового, відкритого банкінгу та інші фінтех-послуги; другий – фінтех-компанії, що діють у колаборації з банками, на договірних (партнерських) засадах; третій – глобальні і міжнародні банківські та фінтех-інституції. Впровадження моделі дозволить суттєво підвищити конкурентоспроможність банків та ефективність економічної діяльності й рентабельності за рахунок надання фінтех-послуг та відповідного зростання комісійних доходів, доходів від посередницьких операцій та розширення клієнтської бази із забезпеченням якісного, безпечного й цифровізованого обслуговування.

У дисертації узагальнено категоріальний апарат сучасних банків і фінансових технологій та сформовано теоретичний базис економічної інтеграції банків та фінтех-компаній як основи для формування нової банківської екосистеми. Запропоновано використання екосистемного підходу як прогресивного теоретичного напрямку та засобу практичної реалізації економічних відносин в умовах становлення цифрової економіки й динамічного впровадження фінансових технологій, що дозволяє створювати, масштабувати, обслуговувати та управляти системами для підтримання їх цілісності, структурованості, функцій та цінностей на основі взаємодії, інтеграції і колаборації учасників. Надано авторське тлумачення інтеграційній банківській екосистемі як системі, що взаємопов'язує фінансові установи, фінтех-компанії, регуляторні інституції, споживачів банківських і фінансових послуг, об'єднані навколо банку, та функціонує на основі цифрових технологій та платформ, усталених правил і норм в інтегрованому глобальному просторі.

Обґрунтовано напрями інтеграції фінансових технологій в економічну діяльність банків, що передбачають створення нових бізнес-моделей із використанням безконтактних платежів, біометричних технологій, штучного

інтелекту, блокчейн, мобільних платежів, голосових, регуляторних, хмарних технологій, персональної роботизованої допомоги, криптовалюти.

Проаналізовано економічну діяльність банків з урахуванням цифрової трансформації та поширення фінансових технологій і на цій основі оцінено динаміку зростання безконтактних платежів, платіжних карток, комісійних доходів. Виявлено тенденцію до випереджаючого зростання електронної комерції в Україні та її вплив на збільшення платежів і переказів. Проведено SWOT-аналіз із залученням експертів з галузі фінтех, банківського сектору, державного управління та науковців до виявлення сильних, слабких сторін, загроз і можливостей. Результати PEST-аналізу дозволили виявити зовнішні чинники впливу на процеси економічної інтеграції банків та фінтех-компаній. З використанням когнітивного моделювання, визначено керуючі чинники (економіко-політичне становище, інфляція, регулювання й нагляд, диджиталізація фінансового сектору), чинники-індикатори (капіталізація банків, асортимент фінансових послуг, безготівкові розрахунки, фінтех-рішення, кваліфікованість персоналу, довіра клієнтів, клієнтська база) та імпульси впливу керуючих чинників на досягнення бажаного стану системи.

Перспективними напрямками діяльності банків та фінтех-компаній на інтеграційній основі з використанням цифрових застосунків і платформ, мобільних сервісів, блокчейн, великих даних, інтерфейсів та штучного інтелекту визначено споживче кредитування, платежі та перекази, обслуговування бізнесу, банківський ритейл, управління рахунками.

Впровадження удосконалених механізмів надання фінансових послуг, формування клієнтоорієнтовної продуктової пропозиції, формату і каналу комунікацій та роботи з клієнтами сприятиме досягненню високих стандартів якості й реалізації корпоративних цінностей банку з урахуванням воєнного стану в Україні та умов дистанційного цифрового обслуговування споживачів банківських і фінансових послуг. Економічні вигоди від інтеграції банків та фінтех-компаній для споживачів фінансових послуг, бізнесу, держави, банки та фінтех-компаній, наступні: (1) для споживачів –

професіоналізм персоналу, довіра до банків, якість надання послуг, скорочення трансакційних витрат; (2) для банків та фінтех-компаній – масштабування і капіталізація, зростання прибутку, нарощування клієнтської бази, диверсифікація фінансових послуг, скорочення трансакційних витрат; (3) для держави – економічний ефект: зростання ВВП, фінансової стійкості, стабільності і безпеки; соціальний ефект: зростання зайнятості в галузі, задоволення потреб споживачів; цифровий ефект: формування безготівкової економіки, зростання диджиталізованих фінансових послуг.

На практичному рівні в дисертації науково обґрунтовано рекомендації щодо економічної інтеграції банків і фінтех-компаній з метою надання споживачам якісних, безпечних та доступних диджиталізованих фінансових послуг. Зокрема, удосконалено механізми надання фінансових послуг, формування клієнтоорієнтовної продуктової пропозиції, формату і каналу комунікацій та роботи з клієнтами на основі високих стандартів якості й корпоративних цінностей банку з урахуванням глобальних тенденцій та умов дистанційного цифровізованого обслуговування фізичних осіб України; розроблено заходи, спрямовані на формування якісних і доступних фінансових послуг в інтересах споживачів на засадах підвищення їх фінансової грамотності, удосконалення операцій з використанням платіжних карток та формування імперативів безготівкової економіки.

За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць, у тому числі: одна стаття – у виданні, що входить до наукометричної бази WoS, чотири статті – у фахових виданнях з економіки, вісім публікацій – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, чотири публікації, які додатково відображають результати дослідження.

Ключові слова: інтеграція, економічна інтеграція, економіка України, цифрова економіка, цифровізація, глобалізація, фінтех (фінансові технології), банки, банківська екосистема, банківські послуги, фінансовий ринок, фінансова стабільність, фінансові компанії, фінтех-компанії, відновлення економіки, конкурентоспроможність, регулювання, економічний розвиток.

ABSTRACT

Petrivskiy, O. O. *Economic integration of banks and fintech companies in Ukraine*. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for the Doctor of Philosophy degree in specialty 051 "Economics". – Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, 2024.

This dissertation is dedicated to the development of theoretical-methodological foundations and practical recommendations for the economic integration of banks and fintech companies in Ukraine.

In the context of ongoing transformations, economic processes within the banking system and financial markets are intertwined with the socio-economic development of the state. The activities of banks and financial companies aim to ensure sustainable economic development, increase the population's well-being, create a reliable financial system and provide users with high-quality, accessible and safe financial services. Financial innovations have a multidirectional impact on global economies and their banking systems. On the one hand, fintech companies ensure the growth of financial inclusion of consumers, flexibility, speed, accessibility, quality of financial services, stimulate e-commerce, cryptocurrency transactions, while on the other hand, traditional banks, having the potential to scale, experience, skills and reliability guaranteed by state regulation, are losing competitive positions due to the outflow of their customer base. Given the competitive advantages and gaps of banks and fintech companies, there is a well-established trend in Ukraine and globally towards collaboration and integration to maximise profits and increase the volume and variety of financial services on a mutually beneficial economic basis. Therefore, the economic development of banking systems is taking on the characteristics of a qualitatively new architecture and requires the development of integration models and a digitised banking ecosystem, taking into account the achievements of the fintech sector.

The innovative element of scientific novelty is the developed model of economic integration of banks and fintech companies in Ukraine, which includes three levels: the first, the core of the model, is the bank that provides traditional banking services, digital and open banking services, and other fintech services; the second - fintech companies that operate in cooperation with banks on a contractual (partnership) basis; the third - global and international banking and fintech institutions. The implementation of the model will significantly increase the competitiveness of banks and the efficiency of economic activities and profitability through the provision of fintech services and the corresponding growth of commission income, income from risk-free (intermediary) operations, and the expansion of the customer base with high-quality and digitised services.

The dissertation summarises the categorical apparatus of modern banks and financial technologies and forms the theoretical basis for the economic integration of banks and fintech companies as the basis for the formation of a new banking ecosystem. It proposes the use of an ecosystem approach as a progressive theoretical direction and means of practical implementation of economic relations in the context of the digital economy and the dynamic introduction of financial technologies. This allows systems to be created, scaled, serviced and managed to maintain their integrity, structure, functions and values based on the interaction, integration and collaboration of participants. The author's interpretation of the integrated banking ecosystem is offered as a system that connects financial institutions, fintech companies, regulators, consumers of banking and financial services, united around a bank, and operating on the basis of digital technologies and platforms, established rules and norms in an integrated global space.

The directions for the integration of financial technologies into the economic activities of banks are justified, including the creation of new business models using contactless payments, biometric technologies, artificial intelligence, blockchain, mobile payments, voice technologies, regulatory technologies, personal robotic assistance, cloud technologies and cryptocurrencies.

The economic activities of banks are analysed, taking into account digital transformation and the spread of financial technologies. On this basis, the growth dynamics of contactless payments, payment cards and commission income are assessed. A trend towards the rapid growth of e-commerce in Ukraine and its impact on increasing payments and transfers will be identified. A SWOT analysis, involving experts from fintech, banking, public administration and academia, is conducted to identify strengths, weaknesses, threats and opportunities. The results of the PEST analysis reveal external factors influencing the processes of economic integration of banks and fintech companies. With the help of cognitive modelling, the controlling factors (economic-political situation, inflation, regulation and supervision, digitisation of the financial sector), the indicator factors (bank capitalisation, range of financial services, cashless payments, staff qualifications, fintech solutions, customer confidence, customer base) and the impact impulses of the controlling factors on the achievement of the target state of the system are determined.

The directions for the integration of financial technologies into the economic activities of banks are justified, including the creation of new business models using contactless payments, biometric technologies, artificial intelligence, blockchain, mobile payments, voice technologies, regulatory technologies, personal robotic assistance, cloud technologies and cryptocurrencies.

The economic activities of banks are analysed, taking into account digital transformation and the spread of financial technologies. On this basis, the growth dynamics of contactless payments, payment cards and commission income are assessed. A trend towards the rapid growth of e-commerce in Ukraine and its impact on increasing payments and transfers will be identified. A SWOT analysis, involving experts from fintech, banking, public administration and academia, will be conducted to identify strengths, weaknesses, threats and opportunities. The results of the PEST analysis will reveal external factors influencing the processes of economic integration of banks and fintech companies. Cognitive modelling is used to identify the drivers (economic and political situation, inflation, regulation

and supervision, digitisation of the financial sector), the indicators (bank capitalisation, range of financial services, cashless payments, staff qualifications, fintech solutions, customer confidence, customer base) and the impact of the drivers on the achievement of the target state of the system.

At the practical level, the dissertation scientifically substantiates recommendations for the economic integration of banks and fintech companies to provide consumers with high-quality, secure and accessible digitised financial services. Specifically, it develops improved mechanisms for providing financial services, creating a client-focused product offering, communication format and channel, and working with clients based on high quality standards and the bank's corporate values, taking into account wartime conditions and remote digital servicing of individuals in Ukraine. Strategic directions for the development of banks and financial companies in the formation of the model of economic integration of banks and financial companies will be developed. Measures aimed at creating quality and accessible financial services for consumers based on increasing their financial literacy, improving operations with payment cards and creating imperatives of cashless economy are developed.

The results of the research are published in 18 scientific articles, including one article in a publication indexed in the WoS scientometric database, five articles in professional economic journals, eight publications in materials of international and national scientific-practical conferences, and four publications additionally reflecting the results of the dissertation.

Keywords: integration, economic integration, economy of Ukraine, digital economy, digitalisation, globalisation, fintech (financial technologies), banks, banking ecosystem, banking services, financial market, financial stability, financial companies, fintech companies, economic recovery competitiveness, regulation, economic growth.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертації

*статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних
Web of Science Core Collection та/або Scopus*

1. Oleshko, A., Novikov, D., & Petrivskyi, O. Business Corporate Social Responsibility in the Economic Recovery of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. 9(3). P. 162-166. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-3-162-166>. (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок автора: запропоновано інструменти корпоративної соціальної відповідальності в умовах воєнного стану в Україні (0,2 друк. арк.). (Web of Science Core Collection).*

статті у наукових виданнях,

включених до переліку наукових фахових видань України

2. Денисенко М. П., Петрівський О. О. Вплив платіжної системи M-Pesa на економіку Кенії. *Агросвіт*. 2020. № 11. С. 58–65. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.11.58](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.11.58) (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок автора: проаналізовано стан впровадження платіжної системи M-Pesa в Кенії (0,3 друк. арк.).*

3. Олешко А. А., Петрівський О. О. Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній на ринку фінансових послуг. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.26> (0,7 друк. арк.). *Особистий внесок автора: запропоновано механізми взаємодії банків та фінансових компаній в банківській екосистемі (0,3 друк. арк.).*

4. Петрівський О. О. Перспективи розвитку пірингового кредитування в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 7. С. 316-321.

5. Петрівський О. О. Перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні. *Вісник КНУТД. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 2 (85). С. 56-61.

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Петрівський О. О. Вплив відкритого банкінгу та psd2 на подальший розвиток банківської системи в умовах цифрової трансформації. *Інформаційні технології, системний аналіз і моделювання соціоекологічних систем*: зб. матеріалів X міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, НАУ, 19–20 бер. 2019 р. С. 94 – 96.

7. Петрівський О. О. Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку* : матеріали міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, КНУТД, 10 черв. 2022 р. С. 260–263.

8. Петрівський О. О. Економічні вигоди BNPL-кредитів. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку*: матеріали міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, КНУТД, 23 квіт. 2024 р. С. 88 – 90. DOI:10.30857/123456789.26759

9. Петрівський О. Електронна комерція як драйвер розвитку галузі Фінтех: Матеріали міжнародного наукового симпозиуму «Big data analytics: моделювання та інформаційні технології», м. Київ, КНТЕУ, 20 бер. 2019 р., 2019. С. 106 – 108.

10. Петрівський О. О. Мета і перспективи впровадження CBDC. *Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції* : матеріали міжнар. науково-практ. конф., м. Запоріжжя, Класичний приватний університет, 12–13 трав. 2023 р. Львів, 2023. С. 49 – 52.

11. Петрівський О. О. Особливості кредитних відносин в Україні. *Інформаційні технології, системний аналіз і моделювання соціоекологічних систем*: тези доповідей міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, НАУ, 19–20 бер. 2014 р. С. 94 – 96.

12. Петрівський О. О. Роль криптовалют та галузі фінтех під час війни. *Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях* :

матеріали всеукр. науково-практ. конф., м. Київ, КНУТД, 30 берез. 2023 р. С. 146–148.

13. Ivanchenko N., Petrivskiy O. The banking system in the period of digital transformation. Proceeding of the International Scientific and Practical Conference «Finance: theory and practice». K., NAY, 2019. P. 62 – 65.

3. публікації, які додатково відображають результати дисертації

14. Petrivskiy, O., & Medvid, H. (2022). Financial inclusion as a factor in the transformation of financial markets in the context of sustainable development. *Three Seas Economic Journal*, 3(1), 145-152. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2022-1-21>

15. Петрівський О. Війна зміцнила позиції криптовалюти та фінтеху в Україні: що далі. URL: <https://minfin.com.ua/ua/crypto/articles/voyna-ukrepila-pozicii-kriptovalyuty-chego-zhdad-dalshe/>

16. Петрівський О. Диво закінчилося: чому більше ніхто не вірить, що Китай стане економікою № 1. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/divo-zakinchilos-chomu-bilshe-nihtone-virit-scho-kitay-stane-ekonomikoju-1/>

17. Петрівський О. Як ЦБ контролюватимуть гроші бізнесу та громадян і скільки знатимуть про кожного. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/kak-cb-budut-kontrolirovat-dengi-biznesa-i-grazhdan-i-skolko-budut-znat-o-kazhdom/>

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	14
ВСТУП	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ І ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ	25
1.1. Екосистемний підхід до взаємодії банків і фінансових компаній в економічній системі	25
1.2. Роль фінансових технологій в економічному розвитку банків	39
1.3. Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній як основа для формування нової банківської екосистеми	51
Висновки до розділу 1	63
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ТРЕНДИ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ	66
2.1. Світові та національні тенденції розвитку фінтех-компаній.....	66
2.2. Позитивні практики колаборації банків і фінтех-компаній.....	80
2.3. Оцінка економічної діяльності банків України в контексті фінтех-рішень та інтеграції.....	95
Висновки до розділу 2	120
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ	124
3.1. Переваги та недоліки економічної інтеграції банків і фінтех-компаній	124
3.2. Економічні вигоди від інтеграції банків та фінтех-компаній.....	137
3.3. Формування та перспективи впровадження інтеграційної моделі банківської екосистеми.....	149
Висновки до розділу 3	160
ВИСНОВКИ.....	164
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	167
ДОДАТКИ.....	186

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

AML – (англ. Anti-Money Laundering) – комплекс заходів та процедур, які призначені для запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей.

API – (англ. application programming interface) – інтерфейс програмування застосунків, набір способів і правил взаємодії та обміну даними між різними програмами.

Big Data – великі дані.

BNPL – (англ. Buy now, pay later) – короткострокова платіжна схема, яка дозволяє споживачам робити покупки та оплачувати їх у майбутньому.

B2B – (англ. business-to-business) – обмін товарами, послугами або інформацією (чи їхній продаж) між компаніями.

CBDC – (англ. central bank digital currency) – цифрова валюта центрального банку (ЦВЦБ) – цифрова форма існуючих фіатних грошей, що вже емітовані центральним банком і є загальнодоступним законним платіжним засобом на території країни.

CRS – (англ. Common Reporting Standard) – міжнародний стандарт щодо автоматичного обміну інформацією про фінансові рахунки для податкових цілей.

E-commerce – електронна комерція.

FinTech – фінансові технології, фінтех.

GFIN – Глобальна мережа фінансових інновацій.

KYC – (англ. know your customer) – термін банківського та біржового регулювання для фінансових інститутів та інших компаній, які працюють з грошима приватних осіб, що означає, що вони повинні ідентифікувати та встановити особу контрагента, перш ніж проводити фінансову операцію.

NFC – (англ. Near Field Communication) – технологія бездротової передачі даних між пристроями в радіусі 10 см.

NPL – (англ. Non-performing loan) – непрацюючий кредит.

PDL – (англ. payday loans) — позика до зарплати, мікрокредит – один з видів короткострокового споживчого кредиту, що надається за спрощеною процедурою, без застави.

PSD2 – (англ. Payment Services Directive) – переглянута Директива про платіжні послуги (PSD2, Директива (ЄС) 2015/2366, яка замінила Директиву про платіжні послуги (PSD), Директива 2007/64/ЄС.

P2P – (англ. peer-to-peer) – варіант архітектури системи, в основі якої мережа рівноправних вузлів і дозволяє учасникам здійснювати угоди між собою без посередників та третьої сторони.

ВСТУП

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Перманентні трансформаційні процеси на фінансових ринках, спричинені диджиталізацією та технологічними інноваціями, взаємопов'язані із соціально-економічним розвитком держави. Продукування фінансових інновацій та зростання фінтех-сектору чинить різноспрямований вплив на економіки країн світу та їх банківські системи: з одного боку, фінтех-компанії забезпечують зростання фінансової інклюзії споживачів, гнучкість, швидкість, доступність, якість надання фінансових послуг, стимулюють електронну комерцію, криптовалютні операції, з іншого – традиційні банки, маючи потенціал до масштабування, досвід, навички та надійність, гарантовану державною регуляцією й наглядом, втрачають конкурентні позиції через відтік клієнтської бази. Зважаючи на конкурентні переваги і прогалини у діяльності банків і фінансових компаній на ринку фінансових послуг, в Україні й світі формується усталена тенденція до колаборації, взаємодії та економічної інтеграції з метою максимізації прибутку та зростання обсягів і різновидів надання фінансових послуг на взаємовигідній економічній основі. Зазначене потребує розробки інтеграційних моделей з урахуванням досягнень фінтех-сектору та в межах формування диджиталізованої банківської екосистеми.

У цьому контексті вирішення наукової проблеми інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні, формування нових моделей, пошук нових форм, методів, технологій та механізмів для надання якісних, швидких, безпечних та диджиталізованих послуг зі зниженням трансакційних витрат набуває особливої актуальності.

Теоретичні дослідження взаємозв'язку стану фінансової і банківської системи та соціально-економічного розвитку знайшли відображення у працях таких вчених як Геєць В., Ганущак-Єфіменко Л., Гальчинський А., Даниленко А., Кваснюк Б., Корнеєв В., Кужелев М., Семиноженко В.,

Ходжаян А., Levine R., Stern N., Tobin J., Wachtel P., Nguyen P. та інших. Проблематика формування нових банківських моделей на засадах колаборації та інтеграції з фінтех-компаніями досліджена у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як: Барановський О., Довгань З., Жердецька Л., Зверяков М., Ключка О., Мазаракі А., Поченчук Г., Рубанов П., Семенов А., Смолінська С., Шацька З., Brad J., Екпу V., Gomber P., Tufano P. та інших.

Однак, невирішеними залишились питання теоретичного і прикладного характеру щодо економічної інтеграції банків та фінтех-компаній, обґрунтування напрямів формування нової банківської екосистеми в контексті розвитку фінансових технологій й формування цифрової економіки у транзитивних державах, і в Україні, зокрема.

Необхідність розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо економічної інтеграції банків і фінтех-компаній в Україні зумовили вибір теми дисертаційної роботи, мети, завдань та методів дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до тематики науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну за темами:

«Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку в постпандемічному суспільстві» (державний реєстраційний номер 0120U114581), у межах якої здобувачем запропоновано використання диджиталізованих фінансових технологій для забезпечення економічної діяльності банків з урахуванням потреб споживачів фінансових послуг;

«Цифрова економіка як передумова структурних, інтеграційних трансформацій вітчизняних бізнес-процесів в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0119U103116) – здобувачем розроблено механізми взаємодії банків та фінтех-компаній для надання клієнтам цифрових послуг із використанням інноваційних фінансових інструментів і платформ.

Метою дисертаційної роботи є розроблення теоретико-методичних положень та практичних рекомендацій щодо економічної інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні.

Для досягнення поставленої мети у роботі вирішені такі завдання:

узагальнено категоріальний апарат сучасних банків та фінансових технологій та сформовано теоретичний базис економічної інтеграції банків та фінтех-компаній як основи для формування нової банківської екосистеми;

обґрунтовано вплив фінансових технологій на економічну діяльність банків;

визначено екосистемний підхід до взаємодії банків і фінансових компаній в економічній системі;

виявлено сучасні світові та національні тренди розвитку фінтех-компаній;

проаналізовано економічну діяльність банків з урахуванням цифрової трансформації та поширення фінансових технологій;

досліджено позитивні практики колаборації банків і фінтех-компаній;

проведено SWOT-аналіз та PEST-аналіз економічної інтеграції банків та фінтех-компаній;

визначено напрями підвищення економічної ефективності банківської діяльності на основі колаборації з фінтех;

надано пропозиції щодо формування на основі колаборації банків і фінтех-компаній інтеграційної банківської екосистеми, ядром якої є банк.

Об'єктом дослідження є інтеграційні процеси та економічні відносини, що виникають на фінансовому ринку в умовах диджиталізації.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні положення щодо економічної інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є фундаментальні положення з економіки, фінансів та інновацій, сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. При проведенні дисертаційного дослідження використані наступні методи:

узагальнення та наукової абстракції (для поглиблення понятійно-категоріального апарату процесів економічної інтеграції та теоретичного узагальнення різних підходів до розвитку фінансової системи); аналізу і синтезу (для виявлення причинно-наслідкових зв'язків між розвитком фінтех-сектору, банківського сектору та динамікою соціально-економічного розвитку України); емпіричні методи наукового пізнання (для обґрунтування уподобань споживачів фінансових послуг та вибору ними обслуговуючої компанії, платформи, застосунку); методи порівняльного, факторного, статистичного, економічного аналізу (для дослідження економічної діяльності банків і фінтех-компаній); методи Дельфі та SWOT-аналізу, експертні методи (для ідентифікації конкурентних переваг банків, визначення сильних, слабких сторін, можливостей і загроз економічної інтеграції банків та фінтех-компаній); систематизації, композиції та декомпозиції, моделювання (для розробки інтеграційної моделі банківської екосистеми); наукового прогнозування та планування (для розробки пріоритетних напрямів та актуалітетів економічної інтеграції банків і фінтех-компаній в Україні); графічні (для наочного зображення процесу та результатів дослідження). Екосистемний підхід використано для побудови інтеграційної моделі банківської екосистеми України.

Інформаційною базою дослідження є наукові доробки українських та закордонних учених, фахові наукові статті, монографії; нормативні та законодавчі акти; статистичні дані, аналітичні, експертні та прогнозні матеріали міністерств і відомств України, Державної служби статистики України, Національного банку України, Організації економічного співробітництва і розвитку, глобальної та національної асоціацій фінтех тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо економічної інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні, зокрема:

уперше:

розроблено інтеграційну модель банківської екосистеми, основою якої є економічна інтеграція банків та фінтех-компаній на трьох рівнях: перший – банк, ядро моделі, що надає традиційні банківські послуги, послуги цифрового, відкритого банкінгу та інші фінтех-послуги; другий – кредитні, платіжні фінтех-компанії та фінтех-аналітики Big Data, що діють у колаборації з банками, на договірних (партнерських) засадах та на умовах аутсорсингу; третій – глобальні і міжнародні банківські та фінтех-інституції. Впровадження моделі дозволить підвищити конкурентоспроможність банків та ефективність їх економічної діяльності й рентабельності за рахунок надання фінтех-послуг та відповідного зростання комісійних доходів, доходів від посередницьких операцій та розширення клієнтської бази із забезпеченням якісного, безпечного та цифровізованого обслуговування;

удосконалено:

понятійно-категоріальний апарат економічної науки, що дозволило сформулювати визначення інтеграційної банківської екосистеми як системи, що взаємопов'язує фінансові установи, фінтех-компанії, регуляторні інституції, споживачів банківських і фінансових послуг, об'єднаних навколо банку, та функціонує на основі цифрових технологій та платформ, усталених правил і норм в інтегрованому глобальному просторі;

теоретико-методичні положення щодо використання екосистемного підходу як прогресивного теоретичного напрямку та засобу практичної реалізації економічних відносин в умовах становлення цифрової економіки та динамічного впровадження фінансових технологій, що дає можливість створювати, масштабувати, обслуговувати та управляти системами для підтримання їх цілісності, структурованості, функцій та цінностей на основі взаємодії, інтеграції і колаборації банків та фінтех-компаній;

прикладні механізми надання фінансових послуг, формування клієнтоорієнтовної продуктової пропозиції, формату і каналу комунікацій та роботи з клієнтами, що сприяє досягненню високих стандартів якості й

реалізації корпоративних цінностей банку з урахуванням воєнного стану в Україні та умов дистанційного цифрового обслуговування споживачів банківських і фінансових послуг;

науково-прикладні підходи до визначення економічної вигоди від інтеграції банків та фінтех-компаній для споживачів фінансових послуг, бізнесу, держави, банків та фінтех-компаній, на основі яких визначено ефективність такої інтеграції: а) для споживачів – професіоналізм персоналу, довіра до банків, якість надання послуг, скорочення трансакційних витрат; б) для банків та фінтех-компаній – масштабування і капіталізація, зростання прибутку, нарощування клієнтської бази, диверсифікація фінансових послуг, скорочення трансакційних витрат; в) для держави – економічний ефект: зростання ВВП, фінансової стійкості, стабільності і безпеки; соціальний ефект: зростання зайнятості в галузі, задоволення потреб споживачів; цифровий ефект: формування безготівкової економіки, зростання диджиталізованих фінансових послуг;

набули подальшого розвитку:

методичні підходи до надання банками якісних, безпечних і доступних фінансових послуг в інтересах споживачів на засадах підвищення їх фінансової грамотності, удосконалення операцій з використанням платіжних карток, які на відміну від існуючих, спрямовані на зростання безготівкової економіки за рахунок розвитку електронної комерції, впровадження цифрової валюти та фінтех-рішень у банківську діяльність;

оцінювання конкурентних переваг, недоліків та чинників впливу на інтеграційні процеси на ринку фінансових послуг, що полягає у застосуванні когнітивного моделювання для визначення чинників та імпульсів до інтеграції банків та фінтех-компаній. Це дозволило, на основі виявлення керуючих чинників (економіко-політичне становище, інфляція, регулювання й нагляд, диджиталізація фінансового сектору) та чинників-індикаторів (капіталізація банків, асортимент фінансових послуг, безготівкові розрахунки, кваліфікованість персоналу, фінтех-рішення, довіра клієнтів,

клієнтська база), визначити імпульси впливу керуючих чинників на досягнення цільового стану банківської екосистеми;

обґрунтування перспективних напрямів діяльності банків та фінтех-компаній на інтеграційній основі у сфері споживчого кредитування, платежів та переказів, обслуговування бізнесу, банківського ритейлу, управління рахунками, що дозволяє диверсифікувати, підвищити кількісні і якісні показники надання диджиталізованих фінансових послуг з використанням цифрових застосунків і платформ, мобільних сервісів, блокчейн, великих даних, інтерфейсів та штучного інтелекту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці науково обґрунтованих практичних рекомендацій щодо економічної інтеграції банків і фінтех-компаній з метою надання споживачам якісних та доступних диджиталізованих фінансових послуг.

Рекомендації автора використані у практичній діяльності:

ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК» – удосконалено механізми надання фінансових послуг, формування клієнтоорієнтовної продуктової пропозиції, формату і каналу комунікацій та роботи з клієнтами на основі високих стандартів якості й корпоративних цінностей банку з урахуванням воєнного стану та умов дистанційного обслуговування фізичних осіб України (довідка від 27.07.2023);

ТОВ «Незалежна група макроекономічного аналізу та прогнозування «Огляд економіки України» – прийнято участь у розробці стратегії розвитку банків і фінансових компаній в умовах трансформації фінансового ринку в частині формування моделі інтеграції банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг, що дозволить забезпечити його довгостроковий розвиток, а також сприятиме підвищенню фінансової стійкості банківського сектору країни (довідка від 05.08.2023);

Української асоціації фінтех та інноваційних компаній – розроблено заходи, спрямовані на стимулювання інновацій на фінансовому ринку, формування якісних і доступних фінансових послуг в інтересах споживачів

на засадах підвищення їх фінансової грамотності, удосконалення операцій з використанням платіжних карток та формування імперативів безготівкової економіки (довідка від 24.08.2023).

Основні теоретичні результати й науково-практичні рекомендації автора впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну при викладанні дисциплін «Економіка для бізнесу» та «Макро-, мікроекономіка» (довідка № 05-05/1041 від 22.05.2024).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробки та висновки дисертаційної роботи є результатом самостійно проведеного автором дослідження.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації доповідалися й одержали схвалення на восьми міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, симпозіумах.

Результати дослідження оприлюднені на міжнародному науковому симпозіумі «Big data analytics: моделювання та інформаційні технології» у доповіді «Електронна комерція як драйвер розвитку галузі Фінтех» (м. Київ, 20 березня 2019 р.); міжнародних науково-практичних конференціях: «Інформаційні технології, системний аналіз і моделювання соціоекологічних систем» у доповідях «Особливості кредитних відносин в Україні» (м. Київ, 19–20 березня 2014 р.), «Вплив відкритого банкінгу та psd2 на подальший розвиток банківської системи в умовах цифрової трансформації» (м. Київ, 19–20 березня 2019 р.); «Finance: theory and practice» у доповіді «The banking system in the period of digital transformation» (м. Київ, 14 листопада 2019 р.); «Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції» у доповіді «Мета і перспективи впровадження CBDC» (м. Львів, 12 – 13 травня 2023 р.); «Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку» у доповідях «Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг» (м. Київ, 10 червня 2022 р.), «Економічні вигоди BNPL-кредитів»

(м. Київ, 23 квітня 2024 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях» у доповіді «Роль криптовалют та галузі фінтех під час війни» (м. Київ, 30 березня 2023 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць, у тому числі: одна стаття – у виданні, що входить до наукометричної бази WoS, чотири статті – у фахових виданнях з економіки, вісім публікацій – у матеріалах міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференцій, чотири публікації, які додатково відображають результати дослідження. Загальний обсяг публікацій – 5,1 друк. арк., з яких автору належить 3,5 друк. арк.

Структура й обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Загальний обсяг роботи становить 197 сторінок, з них основного тексту – 167 сторінок. Матеріали дисертації містять 16 таблиць та 50 рисунків. Список використаних джерел із 183 найменування розміщено на 19 сторінках, додатки – на 11 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ І ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ

1.1. Екосистемний підхід до взаємодії банків і фінансових компаній в економічній системі

У макроекономічному вимірі діяльність банків та фінансових компаній спрямована на забезпечення сталого економічного розвитку, зростання добробуту населення, формування надійної фінансової системи та надання користувачам якісних, доступних і безпечних фінансових послуг.

Дослідження проблематики взаємодії різних підсистем економічної системи, їх взаємопроникнення є одним із ключових напрямів у сучасній економічній теорії. Розмаїтість теоретичних напрямів, починаючи від класичної економічної теорії до мейнстріму, неспроможність теоретиків передбачати сучасні фінансові кризи призвели до пошуку нових підходів та поглядів.

Зокрема, Angus Deaton, Нобелівський лауреат з економіки 2015 року, визначає наступні аспекти та прогалини в економічних дослідженнях:

– влада: наголос на перевагах вільних, конкурентних ринків та екзогенних технічних змін відволікає від важливості влади у встановленні цін та заробітної плати, у виборі напрямку технічних змін та у впливі на політику з метою зміни правил гри;

– філософія та етика: економісти здебільшого перестали думати про етику, надаючи перевагу ефективності, та зменшуючи значення добробуту, хибно ототожнюючи його з грошима або споживанням. У сучасному економічному мисленні індивіди мають набагато більше значення, ніж стосунки між людьми в сім'ях або громадах;

– економічна ефективність: є важливою, однак соціальна справедливість стала підпорядкована ринкам і поступово витісняється з економічної практики;

– емпіричні методи: революція довіри в економетриці була зрозумілою реакцією на ідентифікацію причинно-наслідкових механізмів за допомогою тверджень, часто суперечливих, а іноді й неймовірних. Але сучасні методи – рандомізовані контрольовані дослідження, відмінності або регресійні розриви мають ефект фокусування уваги на локальних ефектах і відволікання від потенційно важливих, але повільно діючих механізмів, які працюють з довгими і змінними лагами;

– покірність: ми часто занадто впевнені у своїй правоті. Економіка має потужні інструменти, які можуть дати чіткі відповіді, але вони вимагають припущень, які не є правильними за будь-яких обставин. Треба визнати, що майже завжди існують конкуруючі точки зору, і навчитися робити вибір між ними [1].

Беручи до уваги, наведену точку зору, дослідження економічної інтеграції банків та фінансових компаній спирається на врахування ролі влади, філософії та етики, економічної ефективності та соціальної справедливості, вірному використанні емпіричних методів, а також ґрунтується на узагальненні різних поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених.

Економічний розвиток банківських систем набуває ознак якісно нової архітектоніки та перебуває під впливом протиріч, зумовлених, з одного боку високим рівнем банківської зарегульованості та нагляду, з іншого – активізацією саморегулювальних процесів.

Динаміка і якість економічного зростання, функціонування реального сектору держави залежні від фінансової системи. Основні закономірності та роль фінансів в економічному розвитку визначені П. Самуельсоном ще у 1948 році [2]. На взаємозв'язку економічного зростання та стану фінансової й банківської системи акцентують увагу такі вчені як Гальчинський А. [3],

Геєць В. [4], Геєць В., Семиноженко В. та Кваснюк Б. [5], Даниленко А. [6], Жердецька Л.В. [7], Зверяков М.І., [8], Vucci D., Alberto M., & Marsiglio A. [9] Cheung H., Baumber A., & Brown P.J. [10], Greenwood J., & Jovanovic B. [11], Gurley G., & Shaw E. S. [12], Kuznetsova A., & Pohorelenko N. [13], Levine R.[14], Stern N. [15], Thiel M. [16], Tobin J. [17], Wachtel P. [18], Nguyen P. [19] та інші.

І. Галушак, М. Кужелев та інші розглядають стале економічне зростання та національне процвітання через призму одного з ключових аспектів – фінансової архітектури національної економіки, що включає фінансові інститути, фінансові ринки та фінансову стабільність, з відповідним набором індикаторів для оцінки й подальшої розробки політики [20]. О. Барановський, М. Кужелев та інші важливе значення в економічному розвитку надають криптовалюти, що відображає її економічну сутність як специфічного фінансового інструменту [21; 22]. В. Корнєєв та А. Ходжаян також наголошують на значній ролі криптовалют в макроекономічному розвитку, однак в контексті диджиталізації звертають увагу на такі тренди як впровадження цифрових валют центрального банку (CBDC) [23].

Відтак, в умовах перманентних трансформаційних змін економічні процеси, що відбуваються у фінансовій системі та на фінансових ринках взаємопов'язані із соціально-економічним розвитком держави.

На особливу увагу заслуговують дослідження сучасних процесів в економіці і фінансах з позиції формування екосистеми – фінансової, банківської, небанківської, фінансових технологій (фінтех).

Загалом екосистеми дають змогу та заохочують участь різноманітного кола (великих та малих) організацій, а часто й окремих людей, які разом можуть створювати, масштабувати та обслуговувати ринки, що перевищують можливості будь-якої однієї організації [24]. Екосистемний підхід передбачає управління системами на основі кращого розуміння взаємодій та процесів, необхідних для відновлення та підтримання цілісності, структур, функцій та цінностей.

Вчені дають наступне визначення фінансовій екосистемі:

1) система, що поєднує усіх учасників фінансового ринку за допомогою використання цифрових технологій [25];

2) удосконалена модель фінансового супермаркету, яка поєднує усіх учасників фінансового ринку з метою швидкого, зручного та повного задоволення їхніх потреб в онлайн-режимі [26];

3) складна мережа установ, правил і практик, які дозволяють фізичним та юридичним особам отримати доступ до капіталу, необхідного для розвитку та процвітання [27];

4) сукупність учасників фінансового ринку та інших сторін, які взаємодіють між собою одночасно на умовах співробітництва та конкуренції з метою створення та надання фінансових продуктів і послуг [28].

Учасники фінансової екосистеми об'єднані у чотири основні групи: «(1) провайдери фінансових послуг – це компанії, державні інституції, які безпосередньо надають фінансові продукти та сервіси кінцевим споживачам; (2) інфраструктура та технології – це компанії та державні інституції, які надають продукти, сервіси та рішення для провайдерів фінансових послуг та інших учасників фінансового сектору, підсилюючи їх ціннісну пропозицію для користувачів фінансових послуг; (3) регуляція та контроль – це як правило державні інституції, які створюють правила взаємодії учасників екосистеми та здійснюють контроль за дотриманням цих правил; (4) експертиза – це учасники ринку та державні інституції, які своїми сервісами та рішеннями створюють підґрунтя для професійного розвитку учасників екосистеми» [29].

Ключові гравці фінансової екосистеми взаємодіють між собою, створюючи актуальні сервіси та продукти для клієнтів, а кінцевими споживачами фінансової екосистеми є держава, бізнес та громадяни (рис. 1.1).

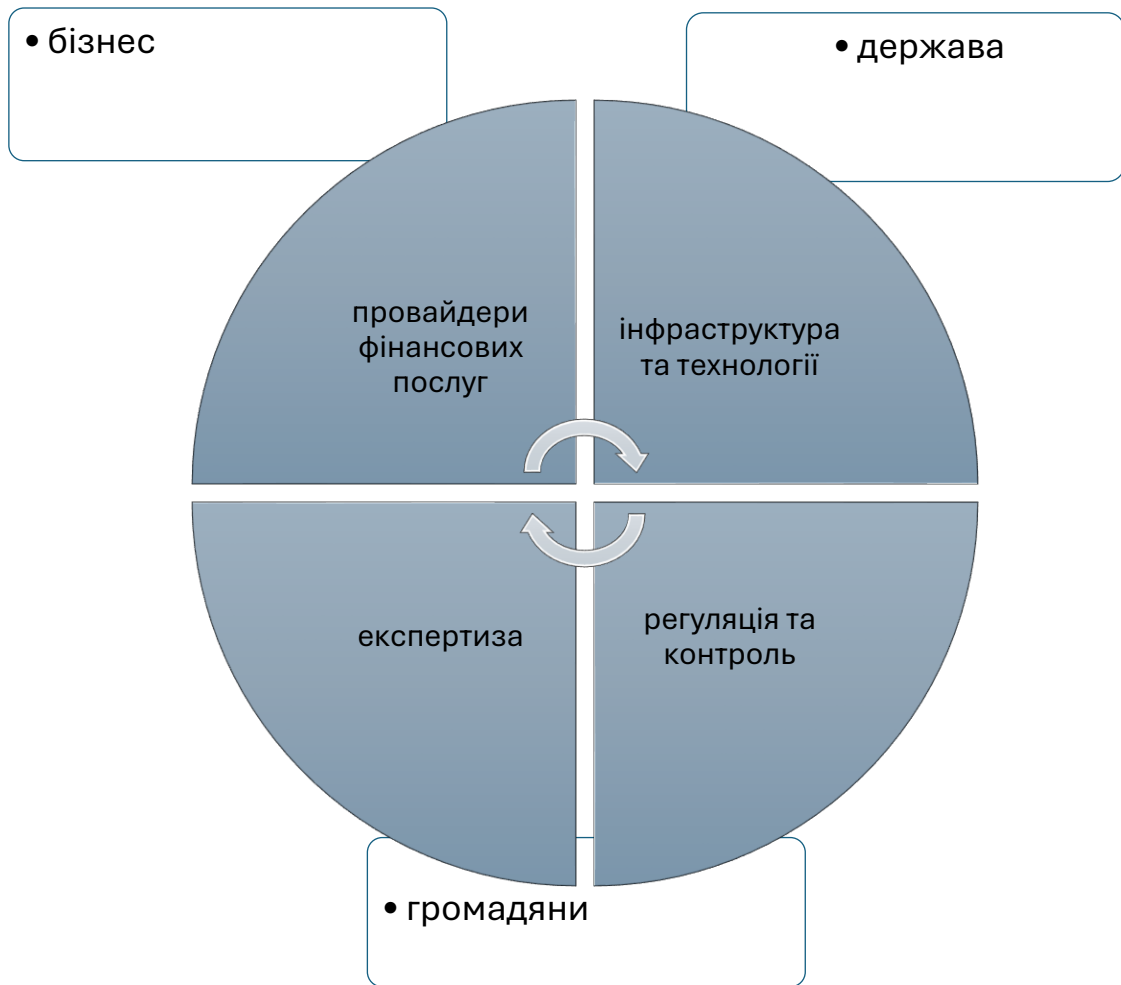


Рис. 1.1. Ключові гравці та учасники фінансової екосистеми

Джерело: побудовано за [30].

Для створення фінансової екосистеми необхідно, по-перше, потужне та адаптоване технологічне рішення, оскільки з технічної точки зору воно є комплексом різних ІТ-рішень, веб та мобільних додатків, CRM, пов'язаних між собою. Велике значення має наявність єдиного стандарту користувацького інтерфейсу. Необхідні значні інвестиції у розробку технологічних рішень – хмарних технологій, Big Data та аналітики, алгоритми машинного навчання та штучний інтелект, електронні системи обліку, кібербезпека, тощо. Окрема увага має приділитись комплексному підходу, який передбачає цілісний досвід користувача: банк не просто пропонує товари та послуги на вигідних умовах, а сам є провайдером сервісу, надаючи клієнту майданчик для вибору та купівлі товару. Це дає можливість

контролювати якість клієнтського досвіду від ухвалення рішення до отримання послуги. Супердодаток екосистеми знімає проблему зайвих авторизацій у сервісі.

Поряд із концепцією формування фінансової екосистеми, як складної та здатної до саморозвитку, розробляються концепції банківської та фінтех-екосистеми.

Банківська екосистема – взаємопов'язаний набір послуг, за якого клієнти можуть задовольняти різноманітні потреби в єдиному інтегрованому місці [31]. Ж. Довгань додає, що банківська екосистема може виникнути або з центральним банком і управлятися ним, або банки можуть використовувати клієнтську базу існуючої екосистеми, щоб запропонувати свої послуги як доповнення; інший підхід полягає у наданні банківських послуг іншим банкам і фінтех без прямого контакту з кінцевим клієнтом [32].

У дослідженні McKinsey банківську екосистему представлено як трирівневу [33]:

перший рівень – ядро системи, до якого входять традиційні послуги зі страхування, рахунків і платежів, кредитування, управління готівкою, інвестування, фінансування;

другий рівень – власне, банківська екосистема, яка включає бухгалтерський облік, аудит, програми лояльності, фінансову грамотність, контроль та планування витрат, податковий менеджмент, сертифікацію / юридичну підтримку;

третій – небанківський сектор – банки виходять в небанківські сегменти, які включають медичні сервіси, програми для житла, голосові та дата-сервіси, мобільні сервіси, управління ресурсами, ІТ-девелопмент, управління акціями, аутсорсинг бізнес-процесів, безпеку (рис. 1.2).

У фінансовій і банківській системі фінтех-екосистема – «це прямий посередник, який не випускає жодних власних фінансових зобов'язань, не приймає на себе фінансових ризиків та спочатку здійснює пошук споживачів фінансових ресурсів (позичальників), а потім – постачальників (кредиторів).

Екосистеми фінтех – це створення маркетплейсу, яка визначається основними компонентами, створеними власником маркетплейса, і доповнюються додатками незалежними учасниками, додатковими послугами на периферії, що виходять за рамки фінансового ринка і надають послуги та сервіси для клієнтів у різних галузях» [34].

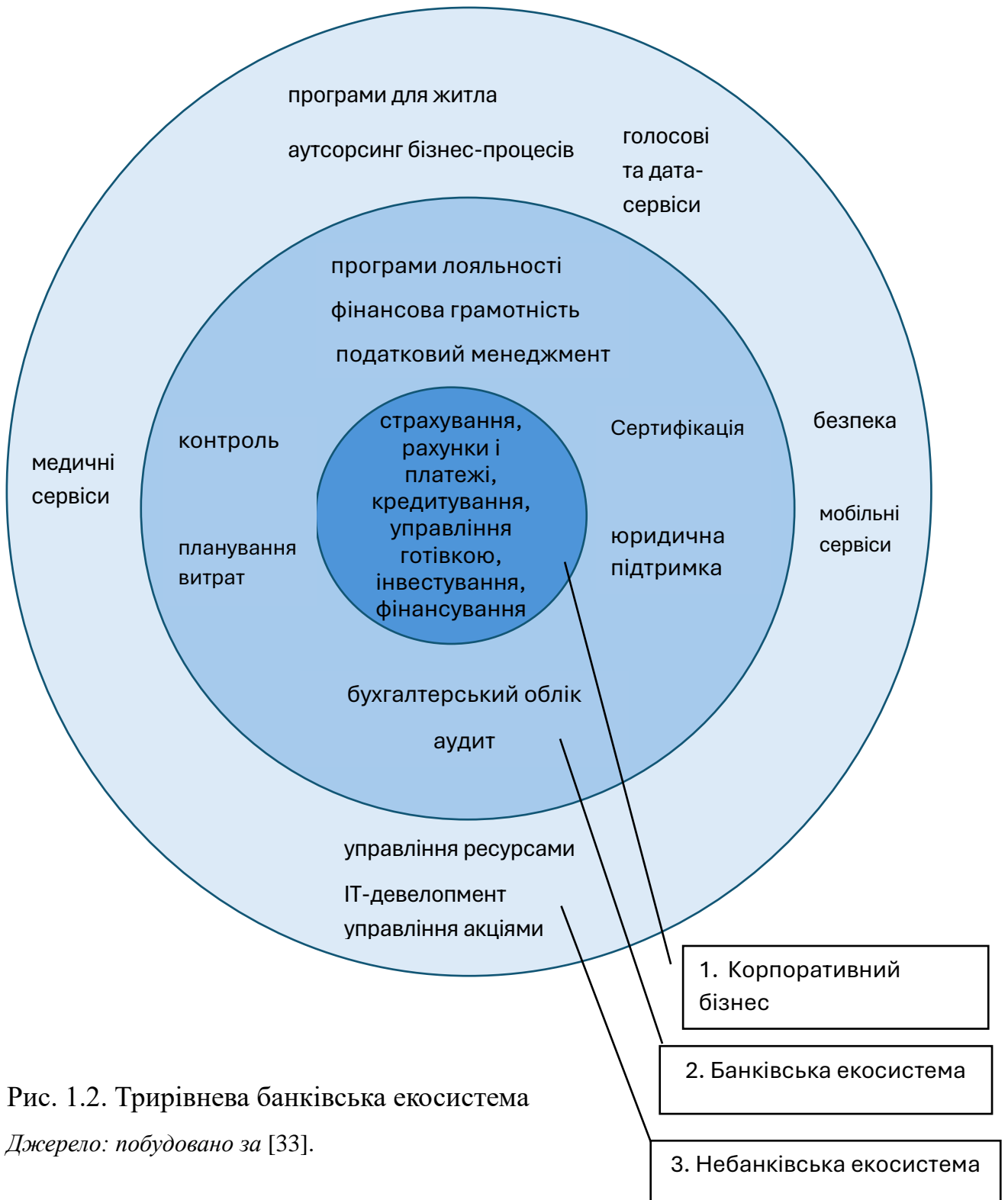


Рис. 1.2. Трирівнева банківська екосистема

Джерело: побудовано за [33].

Таким чином, фінансові компанії, у тому числі фінтех є ключовими суб'єктами як фінансової, так і банківської екосистеми. Поряд з різними акцентами вітчизняних та зарубіжних вчених на тенденціях економічного розвитку фінансової системи та його складової – банківської системи, в усіх дослідженнях превалюючою основою цифрових трансформацій визначено фінтех [35; 36; 37; 38; 39].

Фінансові компанії та банківські установи є інституційними одиницями сектору фінансових корпорацій (табл. 1.1), які формують «кровоносну систему економіки на глобальному, міжнародному, регіональному та національному рівнях.

Таблиця 1.1

Структура сектора фінансових корпорацій

<i>Підсектори</i>	<i>Фінансові корпорації</i>
1. Національний банк України	
2. Корпорації, що приймають депозити	– банки; – кредитні спілки; – інші фінансові корпорації, що приймають депозити або випускають близькі аналоги депозитів.
3. Фонди грошового ринку	– інститути спільного інвестування (корпоративні або пайові фонди).
4. Інвестиційні фонди, крім грошового ринку	– включаються інститути спільного інвестування (корпоративні або пайові фонди) крім тих, що належать до фондів грошового ринку; – фонди фінансування будівництва; – фонди операцій з нерухомістю.
5. Інші фінансові посередники, крім страхових корпорацій та пенсійних фондів	– фінансові корпорації, які займаються трансформацією активів у цінні папери; – дилери, які займаються цінними паперами та похідними фінансовими активами; – фінансові корпорації, що займаються кредитуванням, включаючи компанії, які несуть відповідальність за фінансовий лізинг і за особисті або комерційні фінанси; – фінансові корпорації, що забезпечують кліринг і врегулювання розрахунків за операціями з цінними паперами та похідними фінансовими інструментами; – спеціалізовані фінансові корпорації, які надають короткострокове фінансування для злиття і поглинань корпорацій, фінансування експорту та імпорту, факторингові послуги, венчурний капітал і капітал для розвитку.

Продовження табл. 1.1

6. Допоміжні фінансові корпорації	страхові брокери, оцінювачі збитків та вимог (незалежні оцінювачі або державні оцінювачі, найняті власником поліса), консультанти з питань страхування та пенсійного забезпечення; брокери по операціях з позиками та цінними паперами, консультанти з питань інвестування; корпорації, що розміщують позики, які управляють випуском цінних паперів; корпорації, основною функцією яких є гарантування шляхом індосаменту векселів або аналогічних інструментів; корпорації, які займаються похідними фінансовими інструментами та інструментами хеджування, такими як свопи, опціони і ф'ючерси (без їхнього випуску) корпорації, що забезпечують інфраструктуру фінансових ринків; фондові біржі; пункти обміну іноземної валюти; некомерційні організації, що обслуговують фінансові корпорації; головні офіси фінансових корпорацій, які в основному займаються контролем фінансових корпорацій або груп фінансових корпорацій, але самі не здійснюють операцій фінансових корпорацій.
7. Кептивні фінансові корпорації	– трасти; – холдингові корпорації, які є лише власниками активів (власники контрольного пакета акціонерного капіталу), або групи дочірніх компаній, основною діяльністю яких є володіння групою одиниць без здійснення оперативного управління цими одиницями, надання будь-яких інших послуг підприємствам, що управляють акціонерним капіталом; - одиниці спеціального призначення (ОСП); – одиниці, які надають фінансові послуги, використовуючи виключно власні кошти або кошти, надані спонсором широкому колу клієнтів, і приймають фінансовий ризик дефолту боржників, зокрема: – а) корпорації, що надають кредити та позики з коштів, отриманих від спонсора, наприклад, від органу державного управління або некомерційної організації; б) ломбарди.
8. Страхіві корпорації	– кептивні страхові корпорації, тобто страхові корпорації, які обслуговують тільки їх власників; – компанії, що надають гарантії по депозитах; – інші компанії, що надають стандартизовані гарантії, діють як страховики, отримуючи страхові премії, і мають резерви.
9. Пенсійні фонди	– відкриті фонди – пенсійні фонди, учасниками яких можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру їхньої роботи; – корпоративні фонди – пенсійні фонди, засновниками яких є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до яких можуть приєднуватися інші роботодавці-платники; – професійні фонди – пенсійні фонди, засновником (засновниками) яких можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки (об'єднання професійних спілок), або фізичні особи, пов'язані за родом їхньої професійної діяльності (занять).

Джерело: узагальнено автором за [40; 41].

Корпорації реального сектору економіки взаємодіють з фінансовим сектором економіки як учасники фінансового ринку шляхом:

- задоволення потреби у фінансових ресурсах (державних, приватних, іноземних фінансових коштах та інвестиціях);
- здійснення розрахункових, факторингових, клірингових, кредитних та інших операцій;
- купівлі-продажу та інших операцій з цінними паперами на фондовому ринку;
- участі у формуванні системи недержавного пенсійного забезпечення;
- споживання послуг страхового ринку;
- участі в корпоративних та пайових інвестиційних фондах, а також у фондах фінансування будівництва;
- споживання консалтингових, брокерських та інших послуг;
- здійснення валютних операцій;
- заснування, співзаснування кептивних фінансових установ (трастів, холдингів, одиниць спеціального призначення);
- споживання послуг фінансового лізингу та інших кредитних послуг тощо [42].

Загальні засади функціонування та визначення правового статусу фінансових компаній закріплені в Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії» [43]. Відповідно до цього Закону фінансова установа – юридична особа, метою створення якої є здійснення діяльності з надання фінансових послуг, яка надає одну чи декілька фінансових послуг на підставі відповідної ліцензії, виданої Регулятором.

До фінансових послуг віднесено:

- 1) страхування;
- 2) надання коштів та банківських металів у кредит;
- 3) залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню;
- 4) фінансовий лізинг;

- 5) факторинг;
- 6) надання гарантій;
- 7) торгівля валютними цінностями;
- 8) фінансові платіжні послуги;
- 9) фінансові послуги, що надаються в межах професійної діяльності на ринках капіталу [43].

Банк як і фінансова компанія також надає, крім банківських, фінансові послуги (рис. 1.3).

Банківські послуги	Фінансові послуги
<ul style="list-style-type: none"> • залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню, від необмеженого кола осіб; • відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу); • надання коштів та банківських металів у кредит за рахунок залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від власного імені, на власних умовах та на власний ризик. 	<ul style="list-style-type: none"> • фінансовий лізинг; • факторинг; • надання гарантій; • торгівля валютними цінностями; • фінансові послуги, що надаються в межах професійної діяльності на ринках капіталу; • фінансові платіжні послуги.

Рис. 1.3. Види діяльності банку

Джерело: складено за [43; 44].

Банк – юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги [44]. Виключно до банківських послуг належать:

надання коштів та банківських металів у кредит за рахунок залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від власного імені, на власних умовах та на власний ризик;

відкриття та ведення поточних (розрахункових, кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах, та рахунків умовного зберігання (ескроу);

залучення коштів та банківських металів, що підлягають поверненню, від необмеженого кола осіб [44].

Сьогодні формуються банки, що не мають відділень, увесь функціонал яких вміщується в застосунку в мобільному телефоні. Директбанк (іноді його ще називають бранчлесбанк, віртуальний банк, необанк) є банком без філіальної мережі, який пропонує свої послуги через інтернет, телефонний зв'язок, поштою, через мобільні застосунки, кур'єром тощо. Не маючи витрат на утримування філіальної мережі, директбанки мають можливість надавати свої послуги значно дешевше за традиційні банки – надавати дешевші кредити, приймати депозити під більший відсоток, утримувати на порядок нижчу комісійну винагороду за банківські операції [45]. Концепція директбанку з'явилася на початку 1990-х рр. із першими спробами застосування дистанційних каналів продажу та набула широкого використання після фінансової кризи 2008 року, разом із проникненням інтернету в усі сфери бізнесу. Деякі з економістів та банкірів намагаються розрізнити поняття «директбанк», «бранчлесбанк», «необанк», «онлімобайл-банк», «віртуальний банк» відповідно до бізнес-моделі та характеристики діяльності. Проте, з огляду на те, що такі банки – явище відносно нове, чітких визначень немає, а існуючі не завжди точні та іноді взаємовиключні. На нашу думку поняття «Директбанк» об'єднує усі банки, що працюють без філіальної мережі, канали продажу і взаємодія з клієнтами в яких – інтернет-банк, мобільні застосунки, соцмережі, телефон, поштові оператори тощо (рис. 1.4).

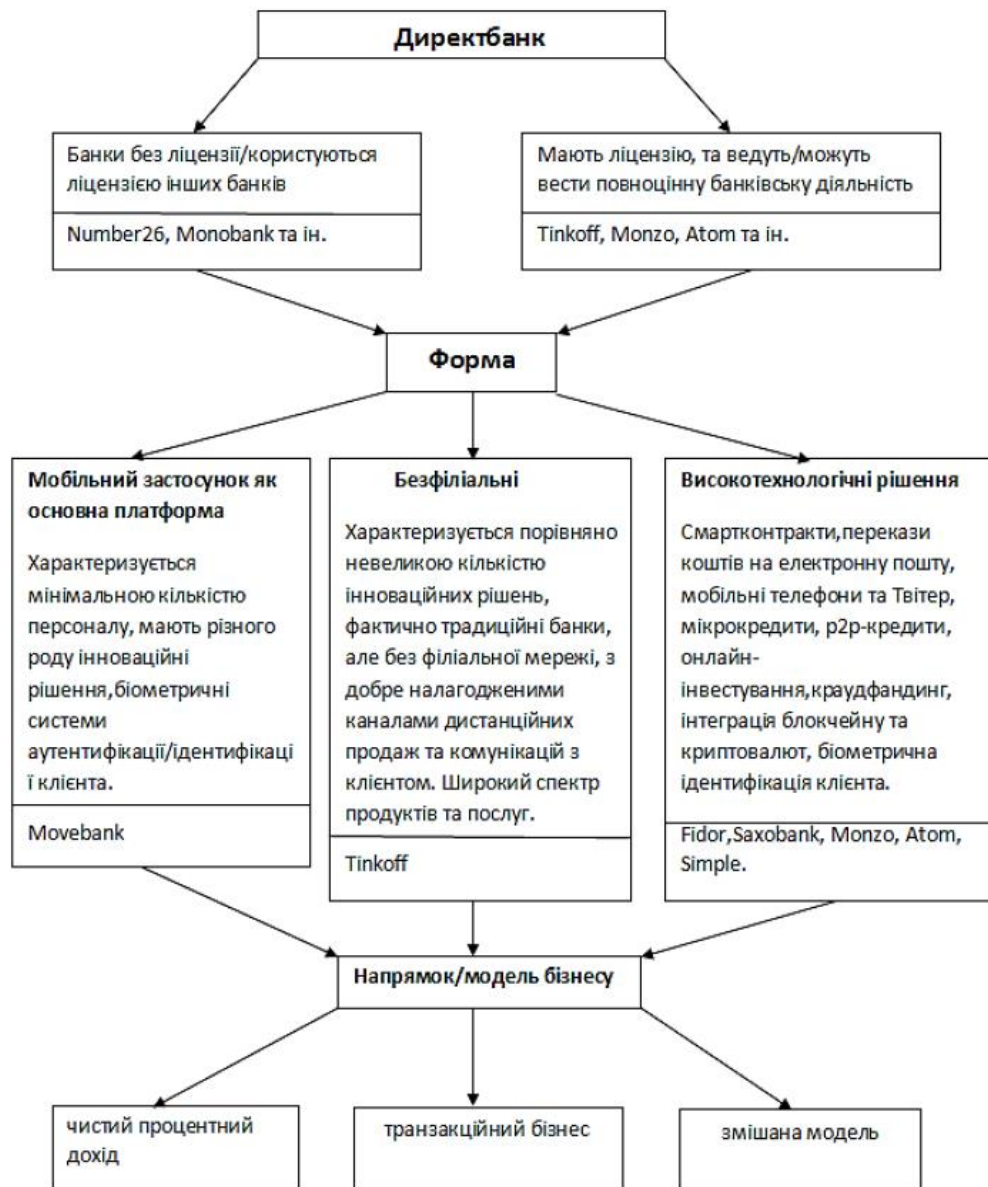


Рис. 1.4. Структура директбанку

Джерело: Авторська розробка.

Швидкість і якість обслуговування, доступність, кастомізація, принципово нові продукти та форма надання традиційних продуктів – усі ці та багато інших факторів зумовлюють більш конкурентну позицію директбанків порівняно з традиційними.

На відміну від традиційних банків, сучасні банки, включені в банківську екосистему, конкурують з фінансовими компаніями з приводу фінансових послуг, які згідно чинного законодавства мають право надавати як фінансові компанії, так і банки (рис. 1.5).

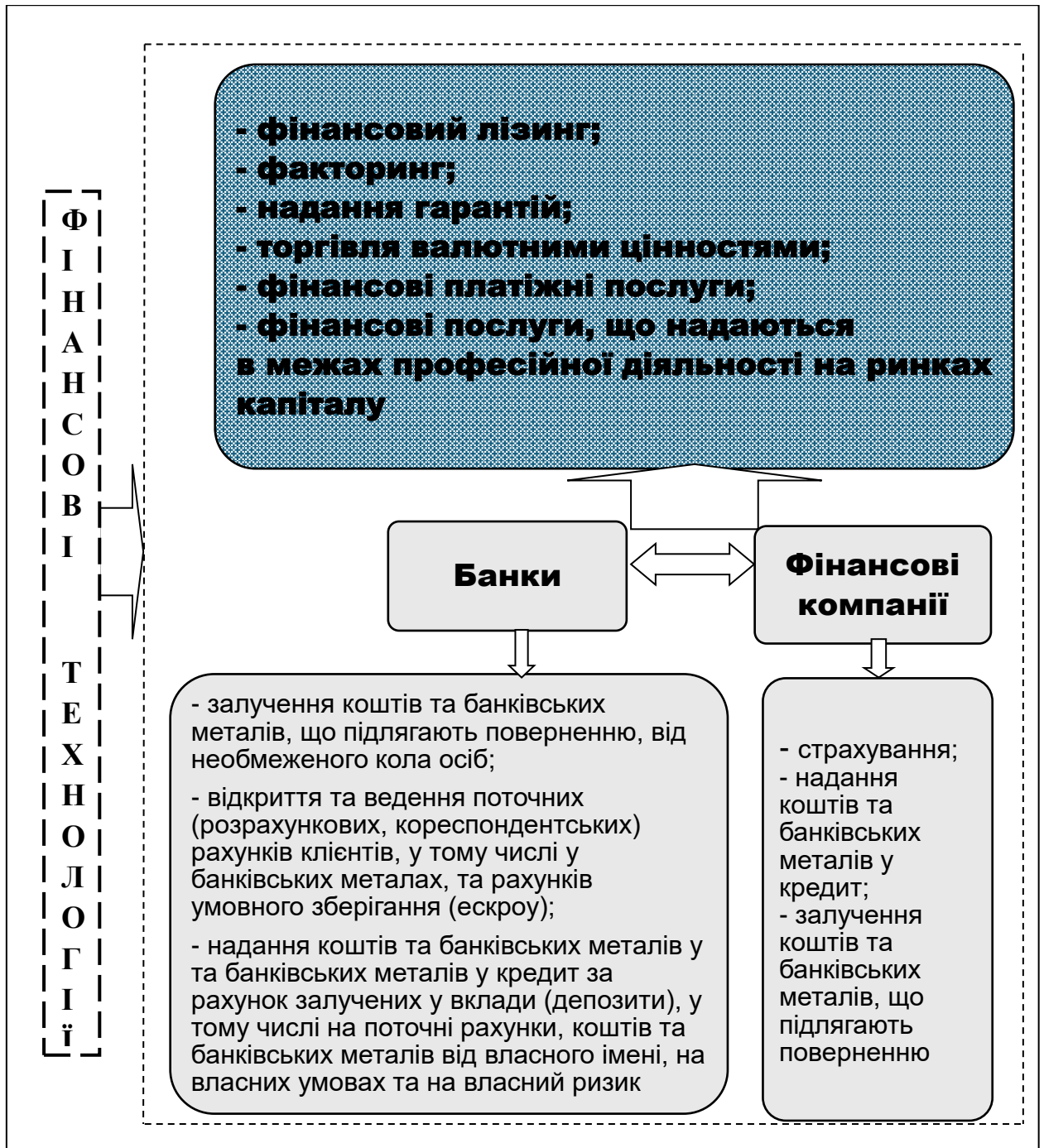


Рис. 1.5. Взаємодія банків та фінансових компаній з позиції надання послуг

Джерело: Авторська розробка.

У цифрову епоху основою конкуренції банків і фінансових компаній є можливості та ефективність застосування фінансових технологій. Конкурентна позиція національних економік у світовій структурі обумовлюється чинниками, що притаманні новій фінансовій системі, яка

представляє мережу, побудовану на інформаційних комунікаціях і експансії потоків віртуального фінансового капіталу [46, с.312-313].

З іншого боку, стратегічними орієнтирами як для комерційних банків, так і для фінтех-компаній є не конкурентна боротьба, а застосування різних варіантів взаємовигідної співпраці щодо залучення більшої кількості клієнтів, забезпечення швидкості, зручності і безпечності використання інноваційних послуг, фінансової залученості населення [47].

Сучасні банки та фінансові компанії у глобальному середовищі функціонують під впливом процесів цифровізації, інтернаціоналізації і інтеграційних процесів та характеризуються проривними фінансовими технологіями в міжнародних розрахунках, платіжних системах, формуванні баз даних, поширенню електронних грошей, криптовалютам, централізованих (CeFi) та децентралізованих (DeFi) фінансів. Формування фінансових, банківських екосистем, що включають як підсистеми фінтех є глобальним трендом цифрових трансформацій.

1.2. Роль фінансових технологій в економічному розвитку банків

Однією із ключових тенденцій глобальної цифрової трансформації є включення фінансових технологій (фінтех) в усі сфери суспільного життя.

Інноваційні фінансові технології впливають на банківські й фінансові послуги, а також сприяють залученню фінтех-компаній до надання цих послуг. Зазначене зумовлює зміни у традиційних фінансових інститутах і може створювати нові джерела системного ризику, що ставить перед регуляторами нові завдання і виклики.

Сьогодні банківська система трансформується під впливом фінтеху, тому для банків вельми актуальним є впровадження та просування інноваційних фінансових технологій, а також колаборація з фінтех-

компаніями з метою підвищення прибутковості, якості обслуговування та, як наслідок, стійкості і стабільності в умовах динамічних змін в глобальній та національних економіках.

Економічний характер фінансових інновацій знаходить відображення у підпорядкуванні об'єктивним економічним законам, властивим процесам розвитку суспільного відтворення, забезпечуючи ефективний перерозподіл фінансових ресурсів, ризиків та прибутків.

Необхідність впровадження інноваційних продуктів визначається змінами в інституційній структурі фінансового ринку, інтеграційними процесами та глобалізацією, змінами у структурі активів суб'єктів господарювання. Фінансові інновації в банківській сфері сприяють ефективному використанню можливостей капіталу для економічного розвитку, зокрема вдосконалюють перерозподіл ліквідного профіциту. Фінансові інновації оновлюють ринки, оптимізують попит та пропозицію на фінансові ресурси, трансформують механізми впливу капіталу на економічне зростання та стримування ризиків.

Окрім прямої економічної вигоди, фінансові інновації позитивно впливають на:

- підвищення конкуренції на ринку, яка в подальшому стимулює розробку нових рішень та зниження цін на фінансові продукти і послуги;
- оптимізацію витрат фінансових установ;
- поліпшення рівня доступності фінансових послуг для населення;
- забезпечення прозорості економіки.

Технологічні інновації, які уможлиблюють розвиток фінтеху, включають: інтерфейси програмування додатків, штучний інтелект, машинне навчання, великі масиви даних (Big Data), технології розподіленого доступу (наприклад, Blockchain), хмарні технології, розумні контракти, криптографію та біометрію [48].

Дослідженням фінтех-рішень у банківській сфері присвячені праці таких вчених як Arner D. W., Barberis J. N. & Buckley R. P. [49], Brad J. [50],

Екпу V. [51], Gomber P., Koch J. A. & Siering M. [52], King R.G. & Levine R. [53], Julapa J., & Lemieux C. [54], Schueffel P. [55] Tufano P. [56], Барановський О. [57], Д'яконова І. [58], Леонов С. [59], Мазаракі А. та Волосович С. [60], Науменкова С. та Міщенко С. [61], Поченчук Г. [62]. Семенов А. Ю. та Цирулик С. В. [63] Рубанов П. [64] та інших.

Фінтех як система включає технології у сфері платежів, інвестиційної діяльності банків та ринків капіталу, особистих фінансів, інституційних фінансів, страхування, регулятивних технологій, централізованих та децентралізованих фінансів, кредитування [65; 66], електронної комерції [67]. Тракткування категорії «фінтех» має різні підходи та акценти (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Тракткування категорії «фінтех» вітчизняними вченими

Автор	Визначення Фінтех
Рубанов П. [68]	Результатом FinTech інновацій є інноваційні фінансові продукти і технології (процеси), нові бізнес-моделі фінансових посередників та ринкові суб'єкти – FinTech компанії
Мазаракі А., Волосович С. [69]	Інноваційні технології, які використовуються фінансовими інститутами, органами державного управління, торговельними організаціями для задоволення потреб споживачів фінансових, адміністративних послуг та товарів в умовах розвитку економіки споживання
Шевченко О., Рудич Л. [70]	Синтез цифрових технологій та інновацій у фінансовій сфері, що використовуються для надання, розширення та розповсюдження фінансових послуг технологічними компаніями
Коваленко В. [71]	Сутність FinTech визначається взаємозв'язком двох основних компонентів: інновацій, які засновані на технологіях традиційного банківського сектора; та нових моделей надання фінансових послуг
Д'яконова І., Педич А. [72]	Інноваційні технології, які використовуються фінансовими інститутами, органами державного управління, торговельними організаціями для задоволення потреб споживачів фінансових, адміністративних послуг і товарів в умовах розвитку економіки споживання
Поченчук Г. [73]	У широкому розумінні – сфера фінансової системи економіки, яка об'єднує компанії, що використовують новітні розробки для надання якісніших фінансових послуг, у вузькому – це самі компанії, які належать до галузі

Продовження табл. 1.2

Семенов А. Цирулик С. [74]	FinTech – це послуги, що надаються технологічними компаніями за допомогою спеціального програмного забезпечення та зосереджені на задоволенні фінансових потреб клієнтів, пропонуючи зручні, ефективні, автоматичні та прозорі онлайнпродукти порівняно з класичними фінансовими послугами
Кльоба Л., Добш Н., Сорока О. [75]	Сукупність сучасних технологій, які дозволяють фізичним особам і бізнесу отримувати фінансові послуги та здійснювати фінансові операції дистанційно, через засоби електронного зв'язку (мобільні застосунки, інші програмні інтерфейси), безпечно й автоматизовано, без безпосередньої участі представника банку чи іншої фінансової установи

Джерело: узагальнено за [68 – 75].

Сьогодні фінтех складається із п'яти основних напрямів:

1) фінанси та інвестиції. Значна частина уваги громадськості, інвесторів та регуляторних органів зосереджена на альтернативних механізмах фінансування, зокрема краудфандингу та P2P-кредитуванні. Однак, очевидно, що фінтех виходить за межі цієї вузької сфери і також включає фінансування самих технологій (наприклад, через краудфандинг, венчурний капітал, прямі інвестиції, приватні розміщення, публічні пропозиції, лістинги тощо). З еволюційної точки зору, технологічна бульбашка 1990-х років є яскравим прикладом перетину фінансів і технологій, так само як і NASDAQ, дематеріалізація індустрії цінних паперів, що відбулася протягом наступних десятиліть, поява програмної торгівлі, високочастотної торгівлі та темних пулів. У майбутньому, на додаток до подальшого розвитку альтернативних механізмів фінансування, фінтех все більше залучається до таких сфер як роботизовані консультаційні послуги;

2) фінансові операції та управління ризиками – основна стаття витрат на ІТ у фінансових установах, особливо починаючи з 2008 року, коли фінансові установи прагнули створити кращі системи комплаєнсу, задля адаптації до посткризових регуляторних змін. З еволюційної точки зору, розвиток теорії фінансів і кількісних фінансових методів та їхнє втілення в операціях фінансових установ і управлінні ризиками було ключовою

особливістю 1990-х і 2000-х років, коли фінансова індустрія будувала системи, засновані на VaR, та інші системи для управління ризиками і максимізації прибутку;

3) платежі та інфраструктура. Платежі через Інтернет та мобільний зв'язок є основним напрямом фінтех та рушійною силою, особливо в країнах, що розвиваються. Платежі є сферою значної регуляторної уваги з 1970-х років, що призвело до розвитку як внутрішніх, так і транскордонних електронних платіжних систем, які сьогодні підтримують глобальні валютні ринки загальним обсягом 5,4 трильйона доларів США на день. Аналогічно, інфраструктура для торгівлі цінними паперами та розрахунків, для позабіржової торгівлі деривативами є напрямками, за якими ІТ-компанії та телекомунікаційні компанії реалізують можливості для проникнення до традиційних фінансових установ;

4) безпека даних та монетизація – актуалізувалось питання стабільності фінансової системи та національної безпеки. Оцифрована природа фінансової індустрії визначає її вразливість до кіберзлочинності та шпигунства. У той же час, інновації у сфері фінтех чітко простежуються у застосуванні великих даних для підвищення ефективності та доступності фінансових послуг;

5) клієнтський інтерфейс – у перспективі залишатиметься основним напрямом розвитку традиційних фінансових послуг та нетрадиційних фінтех-розробок. У цій сфері існуючі та нові ІТ і телекомунікаційні компанії конкурують із традиційними фінансовими компаніями. Технологічні компанії можуть використовувати вже існуючі великі клієнтські бази для впровадження нових фінансових продуктів і послуг [49].

Фінтех у банківській сфері відповідно до рекомендацій Базельського комітету класифікується за трьома основними напрямками [76]:

- 1) кредити, депозити, залучення капіталу;
- 2) розрахунково-касові операції, кліринг;
- 3) управління інвестиційними процесами (рис. 1.6).



Рис. 1.6. Класифікація фінтех продуктів і послуг

Джерело: [70].

Диджиталізація суспільства веде до значних змін в усіх сферах бізнесу, включаючи й банки. Міленіали, покоління Z, а також, вірогідно, і наступні покоління надаватимуть перевагу проведенню фінансових операцій за допомогою онлайн-ресурсів замість традиційних банківських відділень. Відповідно, кількість банківських відділень у системі постійно скорочується.

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій створює технологічне підґрунтя та можливість цифровізації і технологізації фінансових послуг [77]. Факторами, що зумовили розвиток технологічних інновацій у фінансовій сфері є споживчий попит, криза традиційного банкінгу та регуляторні чинники (рис. 1.7).

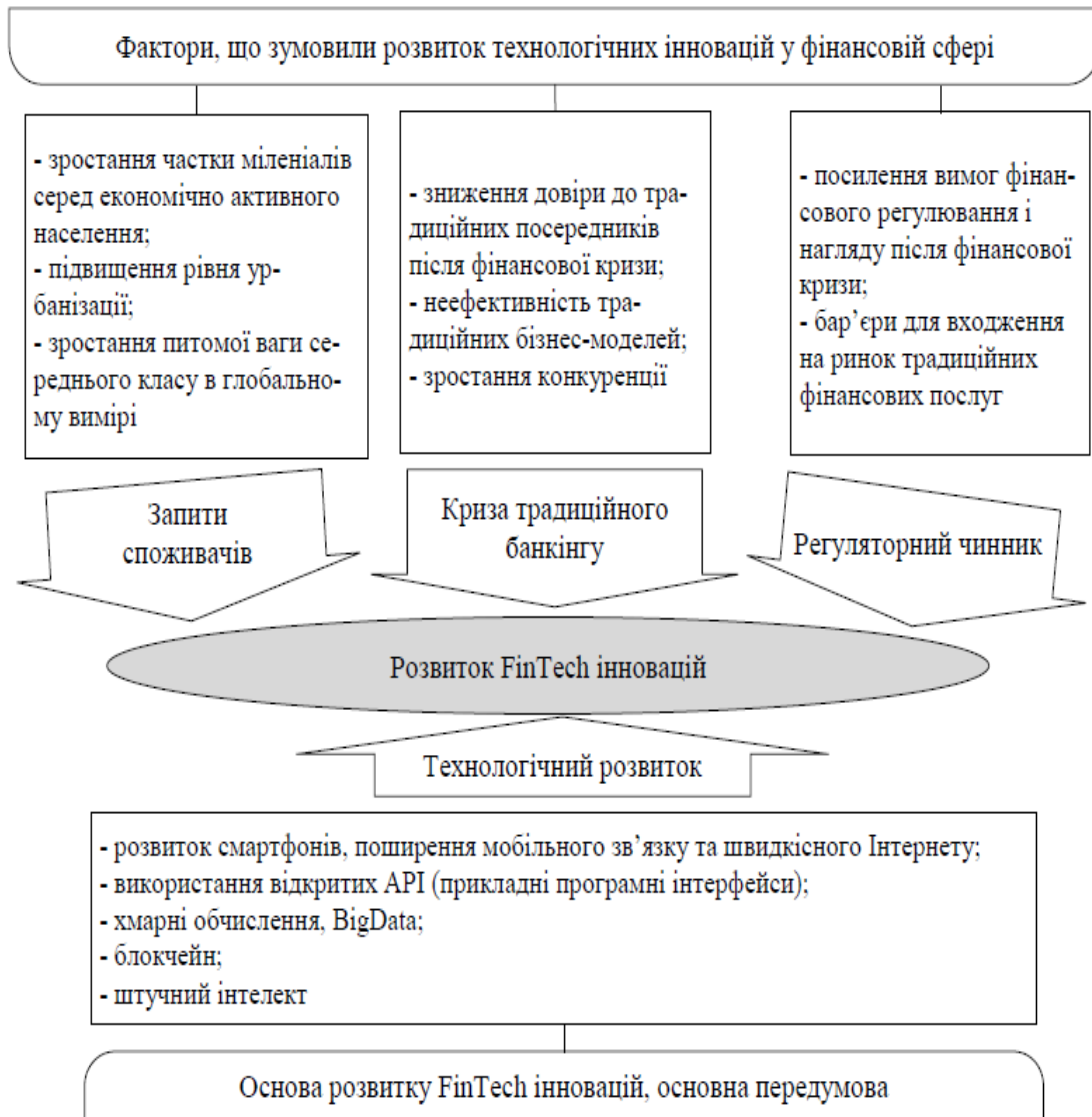


Рис. 1.7. Фактори та передумови розвитку фінтех

Джерело: [77].

Мобільні технології як канал доставки банківських послуг зростають випереджаючими темпами. Мобільні застосунки банків дають змогу проводити широкий спектр банківських операцій: від платежів до оформлення депозитів та кредитів, при цьому операційні витрати банків скорочуються. Клієнт отримує дешевшу порівняно з офлайн-банкінгом послугу практично миттєво, а головне, в будь-який час та в будь-якому місці без прив'язки до графіку роботи банківського відділення та його територіального розміщення. Безумовно, цей канал продажу банківських

продуктів буде розвиватися найближчими роками, а його можливості – розширюватися. Таким чином, скорочення відділень пов’язане з переведенням значної частини операцій в онлайн. Така тенденція спостерігається у більшості країн світу. Крім очевидних переваг для клієнта, банк має можливість набагато простіше й ефективніше керувати бізнес-процесами, які відбуваються онлайн, краще вивчати клієнта як з метою аналізу платоспроможності, так і для кастомізації останнього задля збільшення якості продажів банківських продуктів [45].

Одним із чинників, що впливає на зміни у фінансовому та банківському секторі є поведінка клієнта. Розвиток новітніх технологій, більш ефективні методи обслуговування і способи задоволення потреб клієнтів змінили підходи до цінування часу, очікувань і сприйняття навколишнього світу. Клієнт контролює ситуацію більше проінформований завдяки широкому колу інформаційних ресурсів і має можливість вибрати найвигіднішу пропозицію, витрачаючи на це мінімум часу. Вимоги клієнта постійно зростають щодо якісного сервісу, дешевших банківських продуктів, швидшого і зручнішого проведення операцій. Зміна поведінки клієнта стала можливою завдяки широкому проникненню інтернету та гаджетів.

Стрімкий розвиток нових технологій стимулює зниження бар’єрів для входу компаній на ринок фінансових послуг та формування нових бізнес-моделей. В умовах посилення конкуренції з боку фінтех-компаній, банки змушені змінювати бізнес-моделі, що створює додаткові ризики та посилює існуючі. Зокрема, це ризики відставання існуючих бізнес-процесів від темпів інновацій при їх впровадженні, ризики витоку інформації про споживачів і баз даних, ризики бути використаним у легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом тощо.

Сьогодні існує велика кількість моделей альтернативного онлайн-фінансування динаміка розвитку яких пов’язана з національними особливостями функціонування та доступності традиційних каналів фінансування, потреб бізнесу та фізичних осіб, обмежень тощо (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Структуризація моделей онлайн-фінансування

Критерій структуризації	Деталізація критерія структуризації	Моделі онлайн-фінансування	
Критерії, що ідентифікують надавача фінансових	Тип суб'єкта	Індивідуальні інвестори (фізичні особи)	P2P позики (усі різновиди), онлайн-факторинг, краудфандинг (усі різновиди), онлайн-позики з борговими цінними паперами
		Інституційні інвестори (інвестиційні та пенсійні фонди, банки та інші)	P2P позики (усі різновиди) онлайн-факторинг, краудфандинг (усі різновиди), онлайн-позики з борговими цінними паперами
		Онлайн-платформи	Балансові позики для фізичних та юридичних осіб
	Мета участі	Отримання прибутку	P2P позики, балансові позики, акціонерний краудфандинг, на умовах участі в прибутку, під нерухомість, онлайн факторинг, онлайн--позики з борговими цінними паперами
		Підтримка інноваційних ідей, соціальних проєктів	Краудфандинг з нефінансовою винагородою, краудфандинг з відсутністю винагороди
	Монетизація доходу	Пайова участь (дохід – дивіденди, роялті)	Акціонерний краудфандинг, краудфандинг на умовах участі в прибутку, краудфандинг під нерухомість
		Боргова участь (дохід – відсотки, комісія)	P2P позики, балансові позики, онлайн-факторинг, онлайн-позики з борговими цінними паперами
		Відсутність фінансової винагороди	Краудфандинг з нефінансовою винагородою, краудфандинг з відсутністю винагороди
	Критерії, що ідентифікують отримувача фінансових ресурсів	Тип суб'єкта	Фізичні особи
Суб'єкти бізнесу			P2P бізнес позики, балансові позики для юридичних осіб, акціонерний краудфандинг, краудфандинг на умовах участі в прибутку, краудфандинг з нефінансовою винагородою, онлайн-факторинг, онлайн-позики з борговими цінними паперами
Забудовники (будівельні компанії)			P2P позики під нерухомість, краудфандинг під нерухомість
Неприбуткові організації			Краудфандинг з відсутністю винагороди
Мета участі		Задоволення споживчих потреб	Peer-to-peer споживчі позики, балансові позики для фізичних осіб
		Соціальні та інші неприбуткові проєкти	Краудфандинг з відсутністю винагороди
		Нарощення робочого капіталу, підвищення ліквідності	Онлайн-факторинг, P2P бізнес позики, онлайн-позики з борговими цінними паперами, балансові позики для юридичних осіб
		Інвестиційні та інноваційні проєкти	Акціонерний краудфандинг, краудфандинг на умовах участі в прибутку, з нефінансовою винагородою, під нерухомість
Мотивація використання онлайн-фінансування		Збереження максимального контролю над бізнесом	Краудфандинг з нефінансовою винагородою, онлайн-факторинг, P2P бізнес-позики, онлайн-позики з борговими цінними паперами, балансові позики для юридичних осіб
		Швидкість та гнучкість умов фінансування	Усі моделі

Джерело: [68].

Розвиток новітніх технологій, більш ефективні методи обслуговування і способи задоволення потреб споживачів, змінили поведінку клієнта. Цей чинник кардинально вплинув на економічні відносини банків і клієнтів – якщо раніше банки давали клієнтам зрозуміти, що банк потрібен їм більше, ніж вони банку, і що співпраця можлива лише на його умовах, то тепер клієнт набагато більше контролює таку взаємодію. Клієнт краще контролює ситуацію, оскільки він більше проінформований завдяки широкому колу інформаційних ресурсів, і має можливість обирати найвигіднішу пропозицію, витрачаючи на це мінімум часу. Вимоги клієнтів постійно зростають, вони вимагають більш якісного сервісу, більш дешевих продуктів, швидшого і зручнішого проведення операцій.

Зміна поведінки клієнта, а також зміщення операцій в онлайн, стали можливими завдяки широкому проникненню інтернету та гаджетів, що в свою чергу послужило новому витку змін ландшафту фінансового ринку.

Зоною зростання фінтех є будь-які неефективності та обмеження традиційного банкінгу: висока вартість ресурсів, складність доступу клієнта до фінансових послуг, повільні процеси прийняття рішень або надання послуги, неефективна дистрибуція продуктів та послуг тощо. У кожній ніші фінансових продуктів і послуг наявні фінтех-стартапи, які задовольняють фінансові потреби споживачів та формують нові напрями надання послуг клієнтам.

Однак найбільшим поштовхом до розвитку фінтех-компаній, які складають конкуренцію роздрібному банкінгу найближчим часом стане оновлена Директива PSD2 (Payment Services Directive) - Директива про платіжні послуги ЄС. Директива регулює платіжні послуги, принципи взаємодії учасників ринку і ключові права споживачів. У цій директиві надано опис принципу роботи відкритих API (інтерфейс програмування застосунків), суть якого полягає в зобов'язанні провайдерів фінансових послуг надавати доступ уповноваженій клієнтом стороні для рахунків останнього, з метою отримання інформації та здійснення платежів. Для цього

потрібна лише згода власника рахунку. Директива сприятиме розширенню інноваційних послуг зі сторони фінтех-стартапів. Це без сумнівів має підірвати основи усталених платіжних систем в Європі – інноваційні компанії будуть прагнути зайняти нішу і дати клієнту альтернативне рішення. Це означає, що значна частина доходів роздрібного бізнесу буде поглинута альтернативним постачальникам послуг платіжних операцій [78].

Стратегічні партнерства між фінтех-компаніями та спеціалізованими банками орієнтовані на споживачів з маржинальним, близьким до прайм та низьким ризиком, у партнерстві зі спеціалізованими банками фінтех-кредитори можуть вигідно кредитувати споживачів з високим ризиком, щоб конкурувати на цих ринках [79].

Означені трансформації банківської діяльності та поведінки клієнтів і бізнесу формують унікальні передумови до створення інтегрованої в глобальний простір фінтех-екосистеми, яка задовольнила б потреби усіх учасників ринку, у тому числі споживачів, корпорацій, держави (рис. 1.8).

Трансформація банківської діяльності в умовах розвитку фінтех-сектору передбачає створення банками нових бізнес-моделей з використанням безконтактних платежів, біометричних технологій та штучного інтелекту, Blockchain, мобільних платежів, голосових технологій, регуляторних технологій (RegTech), персональної роботизованої допомоги (PRA), хмарних технологій, криптовалюти та децентралізованих віртуальних розрахунків [81].

Таким чином, головною особливістю зміни ландшафту ринку фінансових послуг став перехід фінансових операцій в онлайн. Розуміючи переваги операцій онлайн, фінансовий сектор пропонує все більше інноваційних продуктів і технологій на цей ринок. Багато хто з науковців, фінансових експертів та представників галузі фінтех останні кілька років оптимістично заявляють, що фінтех – це та індустрія, яка перетворить банки на минуле.

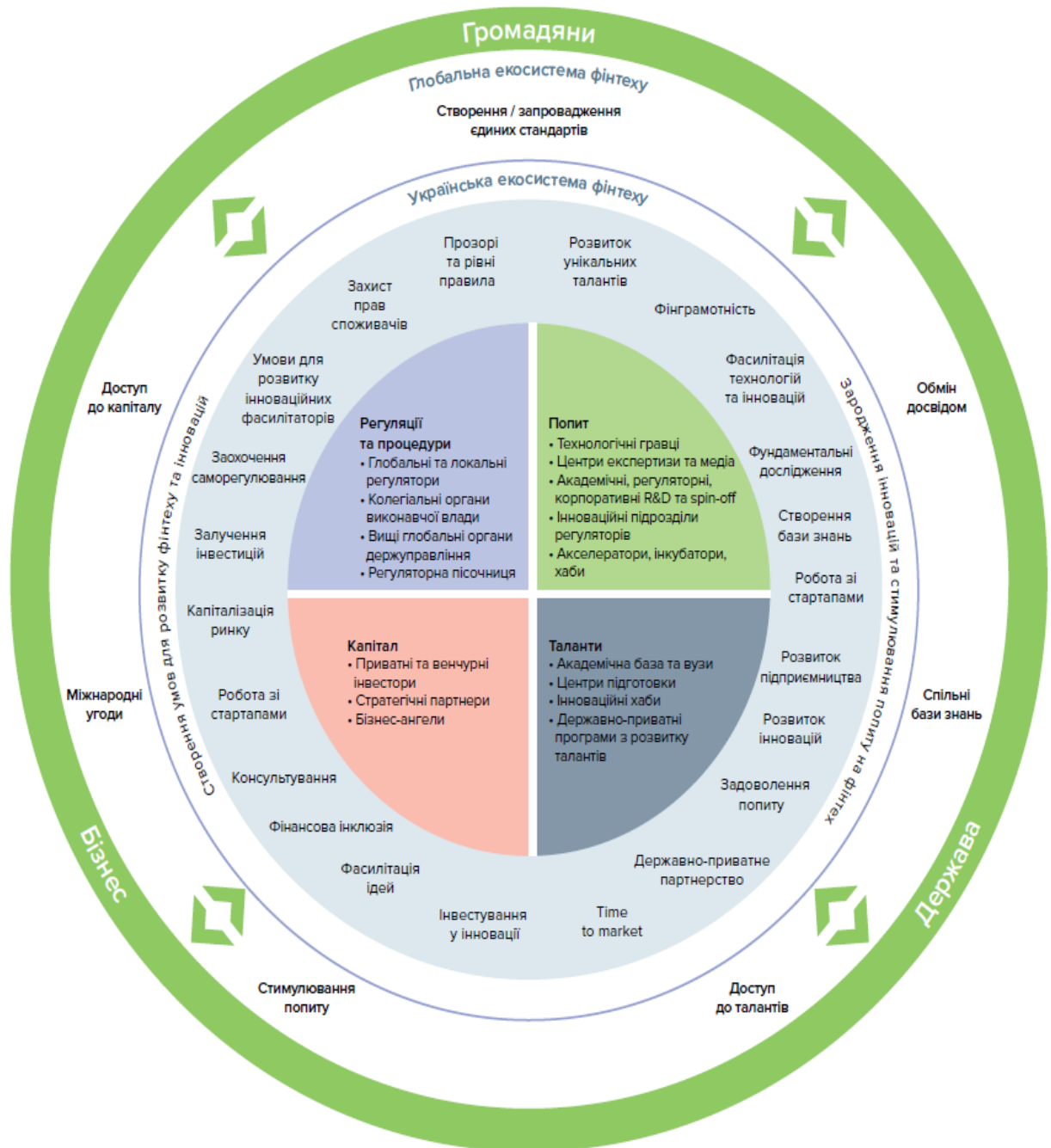


Рис. 1.8. Модель сталої фінтех-екосистеми України

Джерело: [80].

З огляду на означене вище, банки почали активно трансформуватися, співпрацюючи з багатьма напрямками фінтеху та створюючи перспективний і продуктивний симбіоз банківських послуг та передових технологій. У перспективі найуспішнішими будуть банки, які змінили бізнес-моделі, використовуючи можливості фінтех.

1.3. Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній як основа для формування нової банківської екосистеми

Процеси інтеграції й дезінтеграції співіснують у глобальній та національних економічних системах або чергуються в умовах трансформацій. Розгортання інтеграційної тенденції завжди пов'язано з різними дезінтеграційними процесами, які можуть бути передумовою інтеграції, її наслідком, або супутнім їй процесами [82].

Інтеграція – це об'єднання в ціле будь-яких структурних частин; об'єднання та координація дій різних частин цілісної системи [83, с. 500].

Дезінтеграція – розпад, подрібнення цілого на частини, втрата або серйозне порушення злагодженості в системі [83, с. 279], розпад цілісної структури, поділ її на частини, складові елементи, послаблення, порушення та розрив зв'язків і відносин в цілісній системі [84, с. 58].

Економічні інтеграційні та дезінтеграційні процеси відбуваються на різних ієрархічних рівнях: міжнародному, регіональному, національному, галузевому, місцевому, локальному.

Основи теорії економічної інтеграції на міжнародному рівні закладені в праці Balassa В. [85]. Міжнародна економічна інтеграція – це політико-економічний процес зближення та об'єднання держав з переплетінням їх економічних систем, з єдиною економічною політикою та наднаціональним політичним управлінням [86], найрозвинутіша форма інтернаціоналізації господарського життя [84].

Поряд з міжнародними інтеграційними процесами, дезінтеграційні процеси набувають поширення в сучасному світі. На думку К. Дойча до розвитку процесів дезінтеграції призводять наступні причини:

- 1) швидке зростання тягаря в економічній, військовій або політичній сферах для всієї спільноти, або її складової;

2) випереджаюче зростання соціальної мобілізації та політичної активності, відносно громадянської асиміляції і формування загальної політичної культури;

3) посилення регіональної, економічної, культурної, соціальної, лінгвістичної або етнічної диференціації;

4) суттєве зниження політичних і адміністративних можливостей уряду;

5) закритий характер політичної еліти;

6) нездатність уряду вчасно проводити необхідні реформи [87].

Регіональна міжнародна економічна інтеграція на сучасному етапі є всезростаючим фактором світового господарства, яка розвивається одночасно з інтеграцією окремих національних економік, інтеграцією у межах ТНК та глобальною економічною інтеграцією [88].

У дослідженні «Регіональна інтеграція та розвиток», є декілька пояснень, чому країна в регіоні укладає угоди з іншими, зокрема:

1) прагнення урядів прив'язати себе до кращих політик і сигналізувати внутрішнім та іноземним інвесторам про такі зв'язки;

2) бажання отримати більш безпечний доступ до основних ринків;

3) сили глобалізації підштовхують компанії та країни через ширші ринки, до підвищення продуктивності, посилення конкуренції та доступу до іноземних технологій та інвестицій;

4) прагнення урядів зберегти гегемонію, об'єднавши її з іншими у сферах економічного управління, де більшість національних держав є надто малими, щоб діяти поодиночі;

5) бажання змусити багатосторонній механізм у вибраних сферах діяти швидше і глибше;

6) готовність сприяти стабілізації і процвітанню сусідніх країн [89].

Сучасна банківська система як елемент міжнародної, регіональної та національної системи інтегрована в світовий фінансовий сектор. Така інтеграція відбувається за рахунок функціонування транснаціональних банків, використання міжнародних платіжних систем, інвестування у фінансові інструменти компаній-нерезидентів, транскордонного руху капіталу [90] та чинить вплив на галузеві ринки товарів і послуг [91].

В Україні також, незалежно від зовнішніх екстерналій, відбуваються процеси інтеграції банківської системи в глобальну фінансову систему.

Розгортання процесів інтеграції на сучасному етапі пов'язане з прискоренням руху міжнародних фінансових потоків у часі і просторі, збільшенням обсягів всіх видів міжнародних трансакцій, зростанням кількості потужних транснаціональних банків, які у своїй діяльності виходять за межі національних банківських систем, а також розвитком сучасних інформаційних технологій [92].

Основними принципами політики євроінтеграції банківського сектору України є:

1. Забезпечення економічного суверенітету України в умовах посилення інтеграції з країнами ЄС.
2. Гармонізація інтересів України та її банківського сектору з інтересами країн ЄС в процесі посилення інтеграційних процесів в економіці та банківському секторі.
3. Прозорість механізмів проникнення іноземного капіталу в банківський сектор України та його впливу на розвиток вітчизняної економіки та банківської системи.
4. Безперервність процесів інтеграції України з ЄС та забезпечення умов підвищення ефективності впливу банківської системи на темпи і масштаби вітчизняного товаровиробництва [92].

Новітнім напрямом інтеграційних і, у тому числі євроінтеграційних процесів у банківській діяльності з використанням фінтех є впровадження цифрової валюти центрального банку (ЦВЦБ, англ. CBDC) як цифрової

форми фіатних грошей і законного платіжного засобу. Запровадження та створення пілотних проєктів цифрових валют є ключовою тенденцією цифрової трансформації фінансової екосистеми [93].

Розвиток інтеграційних процесів банківської системи передбачає міжнародну, регіональну, національну інтеграцію (рис. 1.9).

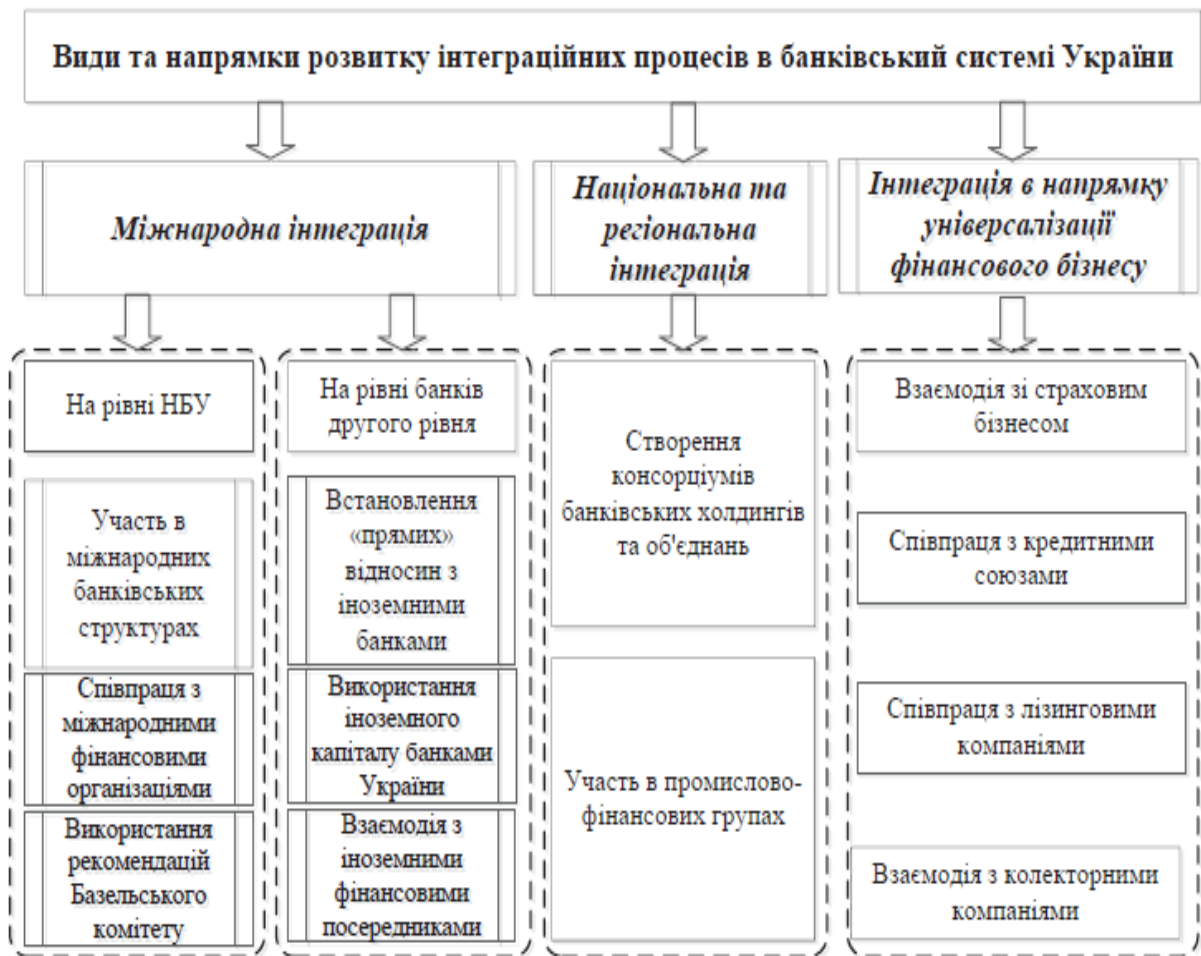


Рис. 1.9. Розвиток інтеграційних процесів в банківській системі України

Джерело: [94].

Вищезначені дослідження констатують процеси міжнародної та регіональної інтеграції банківських систем, однак поза увагою залишають міжнародні аспекти інтеграції банків і фінтех-компаній, які мають транснаціональний характер.

Основними перевагами інтеграції фінтех-рішень в банківські сервіси є:

- швидкість операцій шляхом автоматизації й зменшення людського фактора;
- перспектива швидкого масштабування без необхідності розширення мережі відділень, поступовий перехід від офлайн до онлайн і мобільного банкінгу;
- зручність отримання банківської послуги без прив'язки до відділень і бізнес-графіку;
- комплексні конкурентні переваги в довгостроковій перспективі;
- унікальність, нові рішення надають значні конкурентні переваги;
- підвищення продажів; зростання доходів;
- зменшення витрат для банків, підвищення економічної ефективності [95].

Залежно від рівня інтеграції банків та фінтех-сегменту можна виділити чотири рівні взаємодії між цими суб'єктами ринку фінансових послуг:

1) традиційний банкінг – включає надання класичних банківських послуг (кредити, депозити, розрахунки) для фізичних осіб і корпоративних клієнтів, а також інвестиційний банкінг;

2) цифровий банкінг – використання цифрових каналів надання банківських послуг для клієнтів;

3) відкритий банкінг – ґрунтується на можливості банку залучати до процесів надання банківських послуг екосистему небанківських посередників та фінтех-компаній;

4) Open-X банкінг – здатність банку керувати даними та формувати спільне середовище для розробки і надання банківських послуг на основі партнерства із фінансовими та нефінансовими компаніями, що забезпечує створення нових досконалих продуктів для користувачів банківських послуг [96].

Відповідно до цього, П. Рубанов [68] визначає чотири рівні інтеграції банків та фінтех-компаній (рис. 1.10).

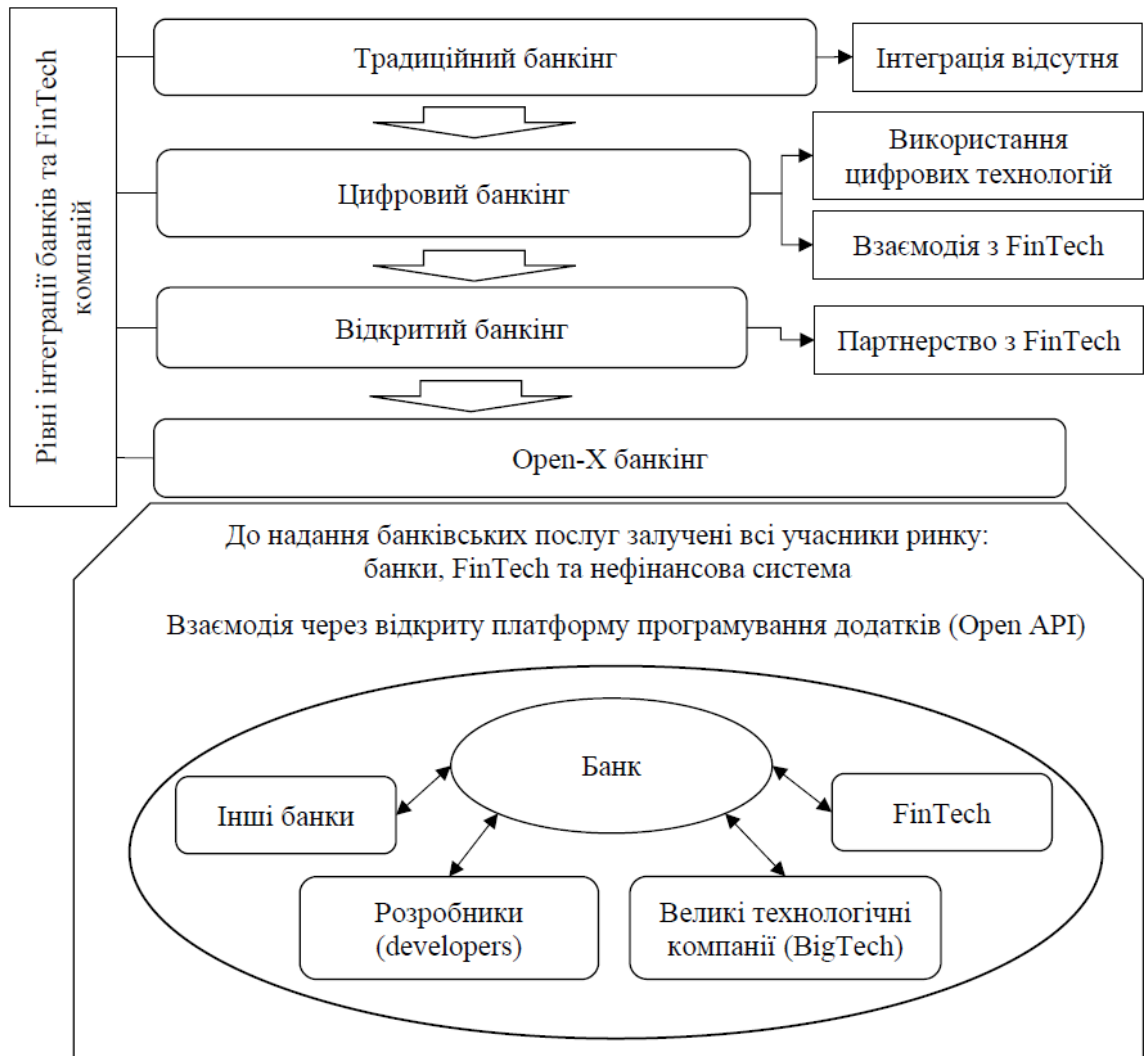


Рис. 1.10. Рівні інтеграції банків і фінтех-компаній

Джерело: [68].

Модель відкритого банкінгу передбачає вільне отримання сторонньою компанією даних від банку-провайдера. Основною послугою зазвичай стає продукт самої компанії, який не вимагає банківської ліцензії. Ключовим аспектом є право клієнта, а не банку розпоряджатися накопиченою інформацією. Відкритий доступ до даних та управління транзакціями посилює конкуренцію за клієнта, яка розгортатиметься не лише в площині ставок та тарифів, а в першу чергу, через зручність користування та продумані інтерфейси. Це великі можливості для фінтех-компаній, які вміють

швидко створювати і виводити на ринок зручні продукти, а також оперативно підлаштовуватись під клієнта, і, водночас, великі проблеми для класичних банків з їх довгим ланцюжком прийняття рішень.

Також слід зазначити, що кардинальна трансформація ландшафту сучасного фінансового сектору та повне витіснення банків фінтех-компаніями малоймовірні, оскільки держава ліцензує банківську діяльність з метою забезпечення економічної стабільності країни, контролю за фінансовими операціями, регулювання фінансового ринку тощо. При цьому на відміну від ризиків традиційного банкінгу, які добре вивчені та регламентовані, ризики фінтех ще досить мало вивчені та практично не регламентовані. Виходячи з цього формування альянсів традиційних банків з фінтех компаніями є потужним фактором формування екосистеми. Інерція розвитку цього процесу поширюється на середньостроковий період і охоплює значну частину світового ринку. Тим не менше, банки теж можуть отримати додаткові переваги за рахунок вибору правильних партнерів для колаборації та адекватної стратегії. Розуміючи це, деякі банки почали вибудовувати власні стратегії співпраці з фінтех-компаніями [97].

Інтеграція банків та фінтех-компаній на різних ієрархічних рівнях (міжнародному, регіональному, національному, галузевому) передбачає партнерство, асоціативну співпрацю, кооперацію, виконання спільних проєктів, аутсорсинг тощо.

Включення фінансових технологій в діяльність банків можливе в межах адаптаційної схеми розвитку фінтех-інновацій та банківської діяльності (рис. 1.11).

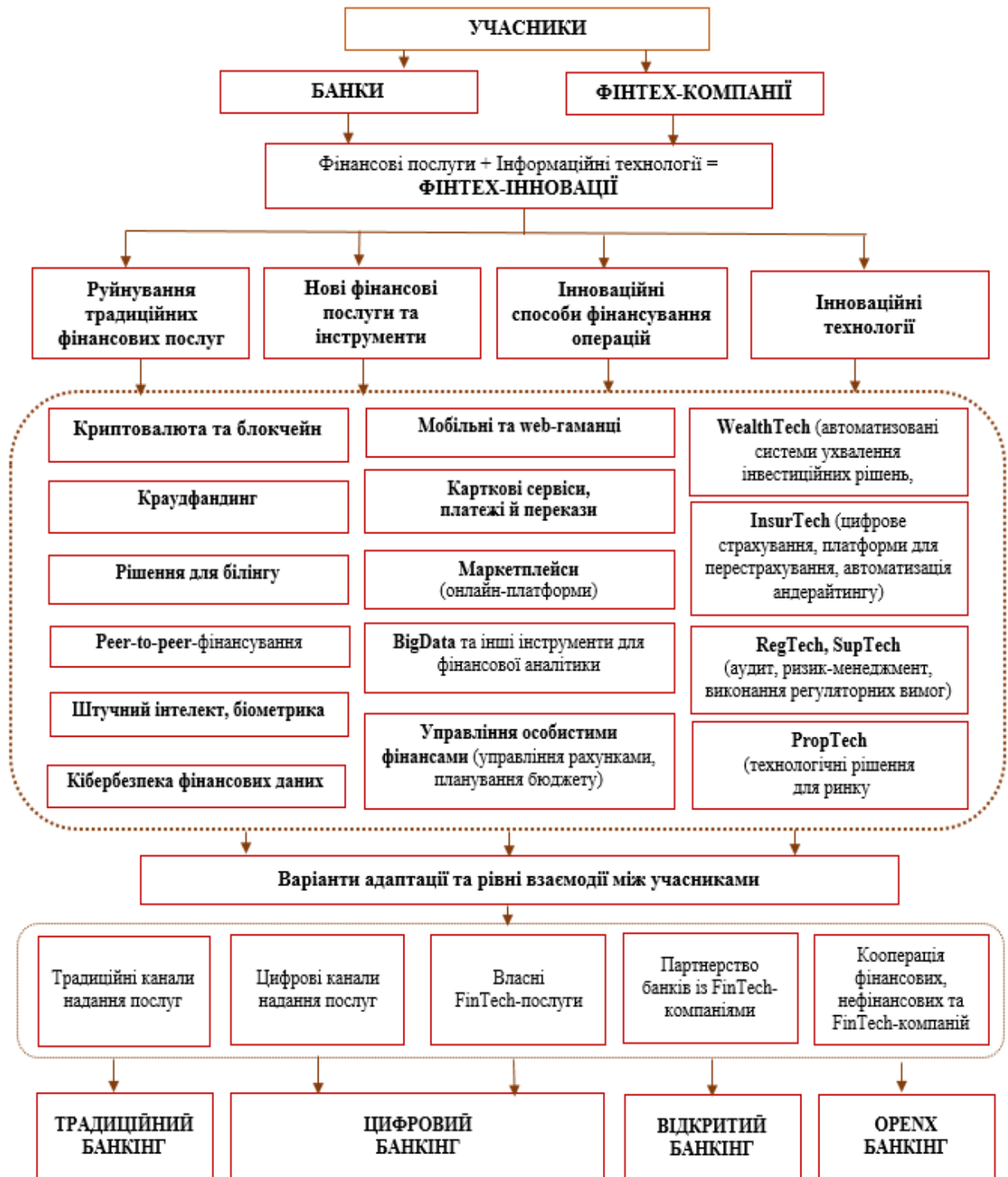


Рис. 1.11. Адаптаційна схема розвитку фінтех-інновацій та банківської діяльності

Джерело: [68].

У контексті інтеграції у банківську діяльність функції фінансових (цифрових) технологій розглядаються у розрізі загальних (глобальних) та спеціальних. Серед глобальних функцій виокремлюють:

- інноватизацію банківської діяльності (ціленаправлена діяльність, в результаті якої створюються умови для інноваційного розвитку будь-чого);
- інформатизацію банківської діяльності (трансформаційне витіснення матеріального зберігання інформації на користь електронного);
- цифровізацію банківської діяльності (перехід продуктів та послуг із фізичного світу у цифровий);
- цифрову трансформацію банківської діяльності (концептуальна перебудова світової банківської системи спрямована на максимальну віртуалізацію) [98].

До особливих (спеціальних) функцій, які переважно полягають у підвищенні якості фінансових послуг [98].

Однією із перспективних стратегій інтеграції банків і фінтех-компаній є банківська екосистема як підсистема фінансової екосистеми, що поєднує усіх учасників фінансового ринку на основі використання цифрових технологій.

Модель банківської екосистеми дозволяє інтегрувати фінансові інновації та фінансові технології з метою формування нової бізнес-моделі. Стає очевидним, що прогнозоване витіснення фінтех-компаніями послуг, що надаються банками не відбулось. Навпаки, фінтех стимулює банківський бізнес до колаборації та ставати більш технологічними та клієнтоорієнтованими. Фінтех-компанії (особливо в сегменті кредитування) також страждають від агресивного поєднання зростання кількості неповернених позичальниками кредитів, зменшення інвестиційних надходжень і побоювань стосовно недоліків управління та насування регуляторних обмежень. Тому існують значні сумніви і щодо потенціалу масштабності та існування вагомих конкурентних переваг фінтеху, достатніх для конкуренції з традиційними банками [39].

У сучасних умовах існують два основні варіанти створення банківської екосистеми:

1. побудова нішової екосистеми, тобто покриття потреб клієнта в одній або декількох сервісах на максимально високому рівні якості, наприклад, екосистеми Commonwealth Bank of Australia або United Overseas bank. Банки створюють такого типу екосистеми навколо продуктів, які мають більший потенціал розвитку, гарний рівень експертизи і всю необхідну інфраструктуру;

2. побудова загальної екосистеми, так званий Lifestyle-banking, мета якої наблизити до 100% покриття щоденних існуючих та потенційних потреб в одному додатку. Такі системи успішно функціонують на ринках і користуються популярністю серед клієнтів, наприклад, Казахстанська екосистема Kaspi або китайська Tencent. При створенні даного типу екосистеми в основу береться концепція відкритого коду, що дозволяє вбудовувати в платформу різних партнерів, які можуть скористатися відкритими даними та кодами банку.

Модель lifestyle-екосистеми наведена на рис. 1.12.

Майбутнє банківської системи на основі моделі банківської екосистеми полягає в розумному, безпечному та легкому доступі споживачів, корпорацій, бізнесу до фінансових послуг, який забезпечить інтеграція.

В інтеграційних процесах банків та фінтех-компаній на особливу увагу заслуговує концептуальне бачення форми інтеграції. Кожна з форм інтеграції – гнучка, швидка двошвидкісна інтеграція, градуйована інтеграція, покрокова інтеграція (two-speed, graduated integration, step-by-step).

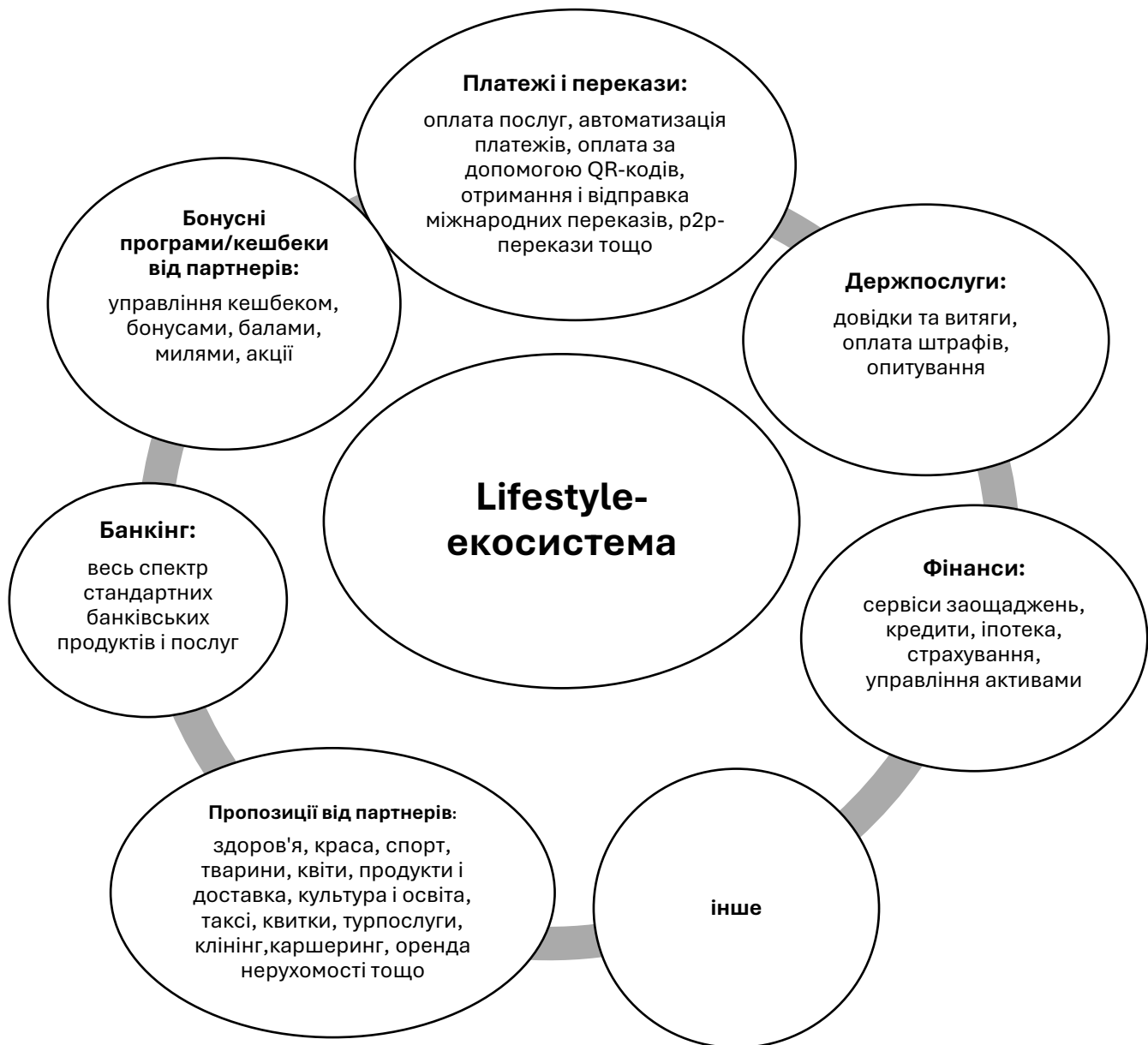


Рис. 1.12. Модель lifestyle-екосистеми

Джерело: побудовано автором.

Банківська інтеграція:

- 1) підвищує задоволеність клієнтів, дозволяючи їм здійснювати банківські операції у зручний для них час;
- 2) дозволяє надавати більш складні послуги;
- 3) підвищує загальну безпеку банку, оскільки більше трансакцій можна легко відстежувати та позначати, якщо це необхідно;
- 4) орієнтована на майбутнє.

Банківська інтеграція – це складний процес, у якому транскордонна банківська діяльність взаємопов’язана із транскордонними потоками банківських активів. З роками регуляторні органи знизили бар’єри в банківському секторі, а технології розвивалися. Цей прогрес знизив вартість надання банківських послуг за кордоном. У всьому світі корпоративна активність збільшила потребу в міжнародних фінансових послугах. Така активність підживлює попит на глобальну банківську інтеграцію. Процес триває, і незабаром більшість банківських ринків включатимуть великі іноземні компоненти.

У глобальному вимірі фінансові технології дозволяють банківським організаціям обробляти величезні потоки інформації в різних місцях. Вони також допомагають банкам оцінювати ризики та управляти ними з меншими витратами. Такий розвиток подій знижує вартість надання транскордонних банківських послуг. Технології роблять величезний внесок у розширення можливостей транскордонного банкінгу, а корпорації зростають з феноменальною швидкістю; попит на більш складні міжнародні послуги постійно зростає. Однак, незважаючи на численні технологічні новації, банківська система задля формування конкурентних переваг має пройти довгий шлях до інтеграції, базованої на використанні моделі банківської екосистеми.

Висновки до розділу 1

1. В умовах перманентних трансформаційних змін економічні процеси, що відбуваються у банківській системі та на фінансових ринках, взаємопов'язані із соціально-економічним розвитком держави. Діяльність банків та фінансових компаній спрямована на забезпечення сталого економічного розвитку, зростання добробуту населення, формування надійної фінансової системи та надання користувачам якісних, доступних і безпечних фінансових послуг.

2. На особливу увагу заслуговують дослідження сучасних процесів в економіці і фінансах з позиції формування екосистеми – фінансової, банківської, небанківської, фінансових технологій (фінтех).

Використання екосистемного підходу як прогресивного теоретичного напрямку та засобу практичної реалізації економічних відносин в умовах становлення цифрової економіки та динамічного впровадження фінансових технологій дозволяє створювати, масштабувати, обслуговувати та управляти системами для підтримання їх цілісності, структурованості, функцій та цінностей на основі взаємодії, інтеграції і колаборації учасників.

Банківська екосистема – взаємопов'язаний набір послуг, за якого споживачі фінансових послуг можуть задовольняти потреби в єдиному інтегрованому просторі.

3. Основою конкуренції банків і фінансових компаній в цифровому суспільстві є можливості та ефективність застосування фінансових технологій. З іншого боку, стратегічними орієнтирами як для банків, так і для фінтех-компаній є не конкурентна боротьба, а застосування різних варіантів взаємовигідної співпраці щодо залучення більшої кількості клієнтів, забезпечення швидкості, зручності і безпечності використання інноваційних послуг, фінансової залученості населення.

На відміну від традиційних банків, сучасні банки, включені в банківську екосистему, конкурують з фінансовими компаніями з приводу

фінансових послуг, які згідно чинного законодавства мають право надавати як фінансові компанії, так і банки.

4. Сучасні банки та фінансові компанії у глобальному середовищі функціонують під впливом процесів цифровізації, інтернаціоналізації і інтеграційних процесів та характеризуються проривними фінансовими технологіями в міжнародних розрахунках, платіжних системах, формуванні баз даних, поширенню електронних грошей, криптовалютам, централізованих (CeFi) та децентралізованих (DeFi) фінансів. Формування фінансових, банківських екосистем, що включають як підсистеми фінтех є глобальним трендом цифрових трансформацій.

При цьому трансформація банківської діяльності в умовах розвитку фінтех-сектору передбачає створення нових бізнес-моделей з використанням безконтактних платежів, біометричних технологій та штучного інтелекту, Blockchain, мобільних платежів, голосових технологій, регуляторних технологій (RegTech), персональної роботизованої допомоги (PRA), хмарних технологій, криптовалюти.

5. Міжнародна та регіональна інтеграція в умовах цифровізації та глобального переформатування світогосподарського порядку включає тенденцію до інтеграції фінансових і банківських систем країн світу. Вхідження іноземних банків на національні ринки, розширення географії фінансових конгломератів та інтернаціоналізація фінтех-компаній призводить до посилення інтеграційних процесів.

6. Банківська інтеграція – це складний процес, у якому транскордонна банківська діяльність взаємопов'язана з транскордонними потоками банківських активів. З роками регуляторні органи знизили бар'єри в банківському секторі, а технології розвивалися. Цей прогрес знизив вартість надання банківських послуг за кордоном. У всьому світі корпоративна активність збільшила потребу в міжнародних фінансових послугах. Така активність підживлює попит на глобальну банківську інтеграцію. Процес

триває, і незабаром більшість банківських ринків включатимуть великі іноземні компоненти.

7. У глобальному вимірі фінансові технології дозволяють банківським організаціям обробляти величезні потоки інформації в різних місцях. Вони також допомагають банкам оцінювати ризики та управляти ними з меншими витратами. Такий розвиток подій знижує вартість надання транскордонних банківських послуг. Технології роблять величезний внесок у розширення можливостей транскордонного банкінгу, а корпорації зростають з феноменальною швидкістю; попит на більш складні міжнародні послуги постійно зростає. Однак, незважаючи на численні технологічні новації, банківська система задля формування конкурентних переваг має пройти довгий шлях до інтеграції, базованої на використанні моделі банківської екосистеми.

Майбутнє банківської системи на основі моделі банківської екосистеми полягає в розумному, безпечному та легкому доступі споживачів, корпорацій, бізнесу до фінансових послуг, який забезпечить інтеграція. У перспективі найуспішнішими будуть банки, які змінили бізнес-моделі, використовуючи можливості фінтех.

Основні наукові результати першого розділу опубліковані в працях автора [45; 65; 66; 67; 78; 97].

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ

2.1. Світові та національні тенденції розвитку фінтех-компаній

Протягом останніх 15 років ринок фінансових послуг трансформувалася під впливом фінансових технологій (фінтех).

На глобальному рівні основними чинниками, що сприяли розвитку глобального ринку фінтех стали:

- зростання недовіри до традиційних банків після глобальної фінансової кризи 2007-2008 рр.;

- пандемічні обмеження. Пандемія COVID-19 спричинила обмеження фізичного переміщення населення та стала поштовхом до зростання попиту на он-лайн сервіси, що, у свою чергу, стимулювало фінтех до створення нових інноваційних продуктів;

- розвиток соціальних мереж та месенджерів. Зростання їх популярності дозволило запропонувати нові види фінтех-послуг, засновані на обміні інформацією між користувачами, наприклад краудфандинг, пірингові перекази, соціальний трейдинг, скоринг на основі даних із соцмереж тощо.

- демографічні тренди. Відбуваються зміни у споживчій поведінці, головним драйвером яких виступає покоління міленіалів та зумерів. Зміни споживацької поведінки проявляються у наданні переваги купівлі товарів чи послуг або здійсненню фінансових операцій онлайн (у своєму гаджеті) замість операцій офлайн; у бажанні ділитись досвідом із широким колом людей через соціальні мережі; підвищенні вимог до зручності користування послугами, посиленні вимог до якості інформації та швидкості її отримання;

- розвиток економіки спільного споживання. Uber, BlaBlaCar, Airbnb та інші онлайн-платформи, дозволяють кожному громадянину заробляти,

продаючи час користування власним активом без посередників. Оплата за ці послуги також здійснюється переважно онлайн;

– успіх технологічних компаній в інших секторах економіки. Використання споживачами онлайн і смартфон-рішень у таких секторах як ритейл, індустрія розваг, освіта, сектор державних послуг, формує передумови до появи лояльності та розуміння потреби споживачів у використанні цифрових фінпослуг [99 – 102].

Сьогодні глобальний фінтех знаходиться на четвертій стадії розвитку (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Етапи розвитку глобального фінтех

Етапи розвитку фінтех	Характеристика етапу
Етап I. Цифрова революція (1998-2008)	Зі збільшенням доступності та поширенням пристроїв з доступом до Інтернету фінансові послуги вперше стали цифровими. Цифрові технології запропонували споживачам більшу зручність і доступність. Онлайн-банкінг, кредитування та електронна комерція (зокрема, через такі ринки, як Amazon та eBay) поступово стали мейнстрімом. Онлайн-платежі з такими гравцями, як PayPal, інноваційно підірвали індустрію трансакційного банкінгу. Цифрові кредитори, такі як Capital One, очолили хвилю інновацій у кредитуванні з використанням даних та аналітики.
Етап II. Мобільне та соціальне впровадження (2009-2014)	Після фінансової кризи 2008 р., на тлі нового регуляторного контролю та зміни поведінки споживачів, пасивна позиція банків відкрила двері для фінтех-компаній. Кредитний бум і стрімкі інновації у сфері мобільних і хмарних технологій дозволили споживачам отримати доступ до фінансових послуг у режимі реального часу, що стимулювало гіперзростання кількості гравців, які здійснюють підривні дії. Фокус на досвіді/інтерфейсі користувача та впровадження API, соціальні мережі та аналітика даних почали відігравати ключову роль, дозволяючи компаніям збирати детальну інформацію. Успіх фінтеху зростав завдяки наданню цифрових рішень з високим ступенем персоналізації.

Продовження таблиці 2.1

<p>Етап III. Актуальність та масштаб (2015-2021).</p>	<p>Індустрія фінтех стрімко зростала разом із поширенням смартфонів, а під час пандемії COVID-19 її розвиток прискорився. Споживачі очікують, що всі фінансові послуги будуть доступні онлайн 24/7. Такі фінтех-компанії, як Ant Financial, Nubank, PayTM, Square, Stripe та деякі необанки, стали відомими в умовах, що змінюються. Фінтех-компанії зростали завдяки розширенню доступу клієнтів до фінансових послуг, новим каналам формування попиту, оновленому UX/UI та зниженню витрат. Фінансування фінтеху зросло до 440 мільярдів доларів у період з 2014 по 2022 р. На тлі низьких відсоткових ставок і доступності капіталу кількість компаній та працівників зростає. Посилилась конкуренція за частку ринку та розпочались злиття і поглинання.</p>
<p>Етап VI. Погляд у майбутнє (2022-...)</p>	<p>Більш проактивне регуляторне середовище, яке прокладе шлях для інвестицій в інфраструктуру (наприклад, цифрові суспільні блага) та розблокування інновацій у тих частинах світу, які все ще прагнуть розширити фінансову інклюзію. Крім того, створюються передумови для нових технологічних проривів, таких як генеративний ШІ та DLT.</p>

Джерело: узагальнено за [103].

У 2022 році світовий обсяг інвестицій у фінтех становив 164 млрд доларів США (рис. 2.1). Поряд із висхідною тенденцією, незначне зниження інвестиційної активності відносно 2021 року зумовлено високим рівнем інфляції, падінням основних ринків, розривом ланцюгів постачань у зв'язку з війною в Україні, крахом ринку високоризикованих активів і, у тому числі, з банкрутством Silicon Walley Bank, який займався венчурними інвестиціями, у галузі фінтех.

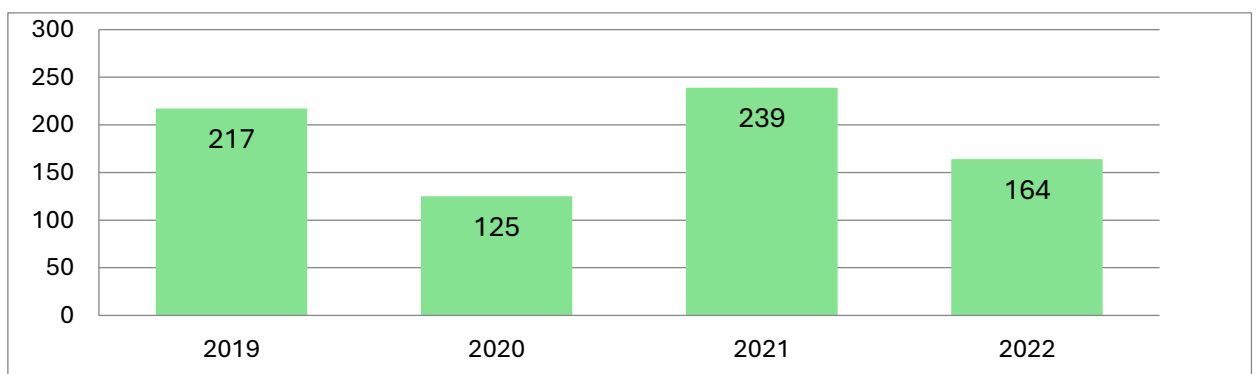


Рис. 2.1. Динаміка світових інвестицій у фінтех (млрд дол. США)

Джерело: [104].

Найбільшими є обсяги інвестування у платіжні сервіси. Глобальний обсяг інвестицій у платіжні сервіси у 2022 році становив 53 млрд дол. США (рис. 2.2).

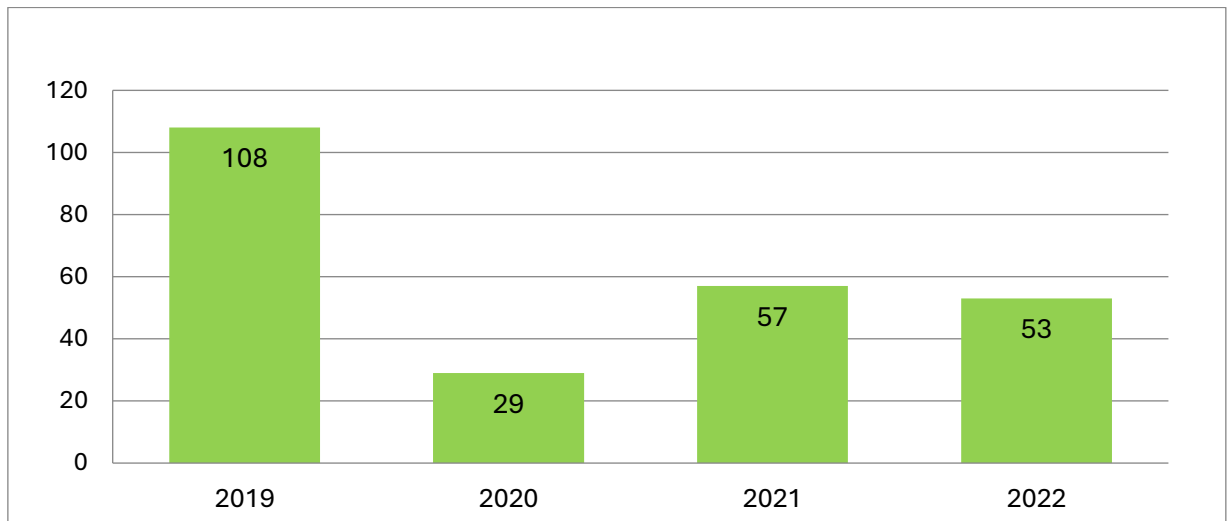


Рис. 2.2. Глобальні інвестиції у платіжні сервіси (млрд дол. США)

Джерело: [104].

Сегмент платіжних сервісів є локомотивом розвитку фінтех-індустрії: у цей напрям інвестується від 30 % до 50 % загального обсягу інвестицій у фінтех [105].

В Україні фінтех-ринок нараховує 246 компаній, 7 з яких засновано у 2022 році (рис. 2.3).

Засновниками фінтех-компаній переважно є ІТ-спеціалісти, частка яких становить 32 % від загальної кількості, вихідці з фінансових компаній – 18 %, з банківської сфери – 12%, з юридичної – 10 % [105]. Загальна оцінка фінтех-ринку України становить 1 млрд дол. США.

Позитивна динаміка розвитку фінтех-ринку в Україні (рис. 2.4) цілком відповідає світовому тренду та дозволяє вітчизняним компаніям інтегруватись до глобального ринку фінтех.

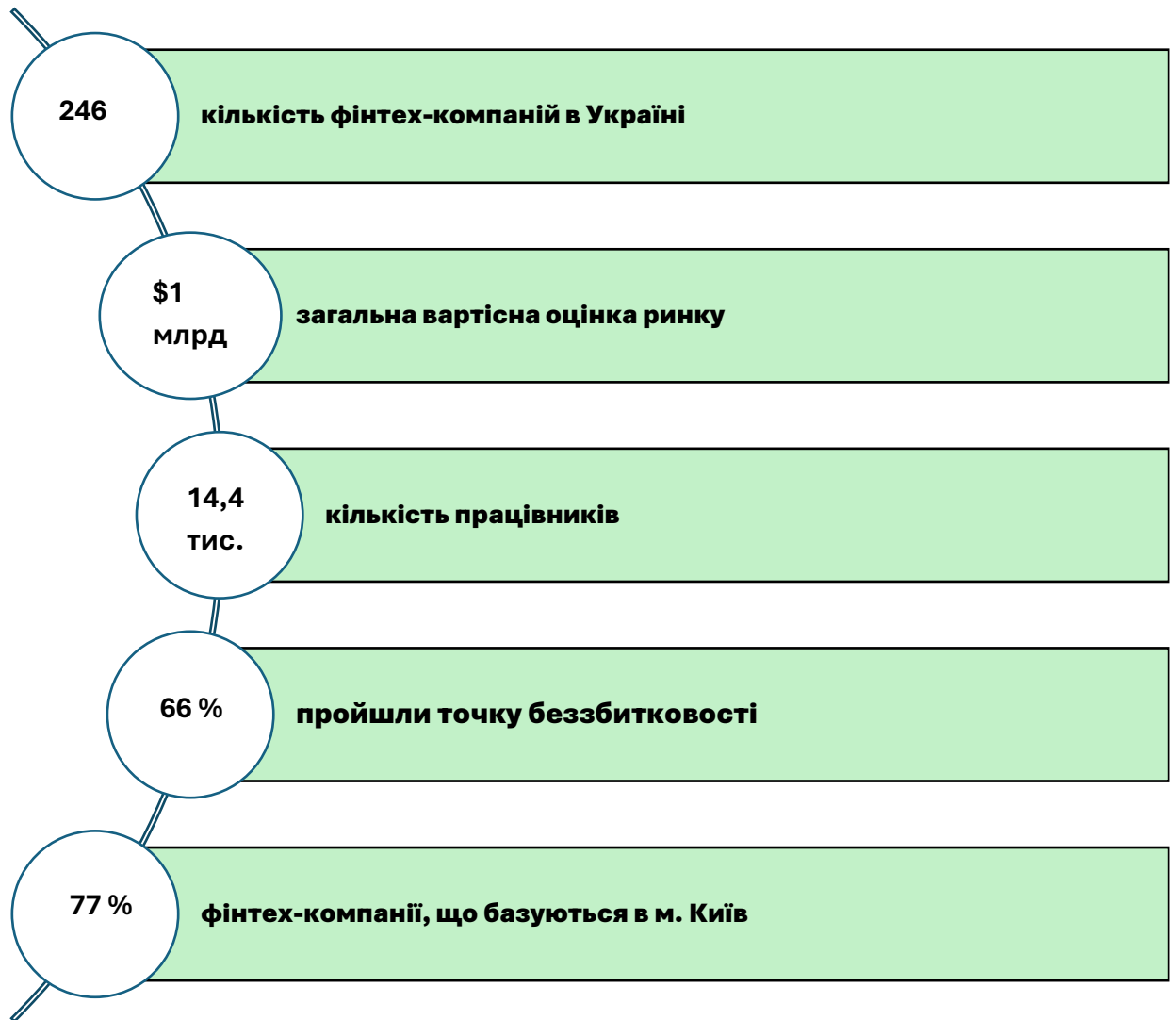


Рис. 2.3. Розвиток фінтех-компаній в Україні у 2023 році

Джерело: [105].



Рис. 2.4. Динаміка відкриття фінтех-компаній в Україні

Джерело: [105].

В Україні найбільше послуг фінтех-компанії надають у сфері здійснення грошових платежів та переказів, споживчого кредитування та впровадження нових технологій та поліпшення інфраструктури фінансового ринку (рис. 2.5).

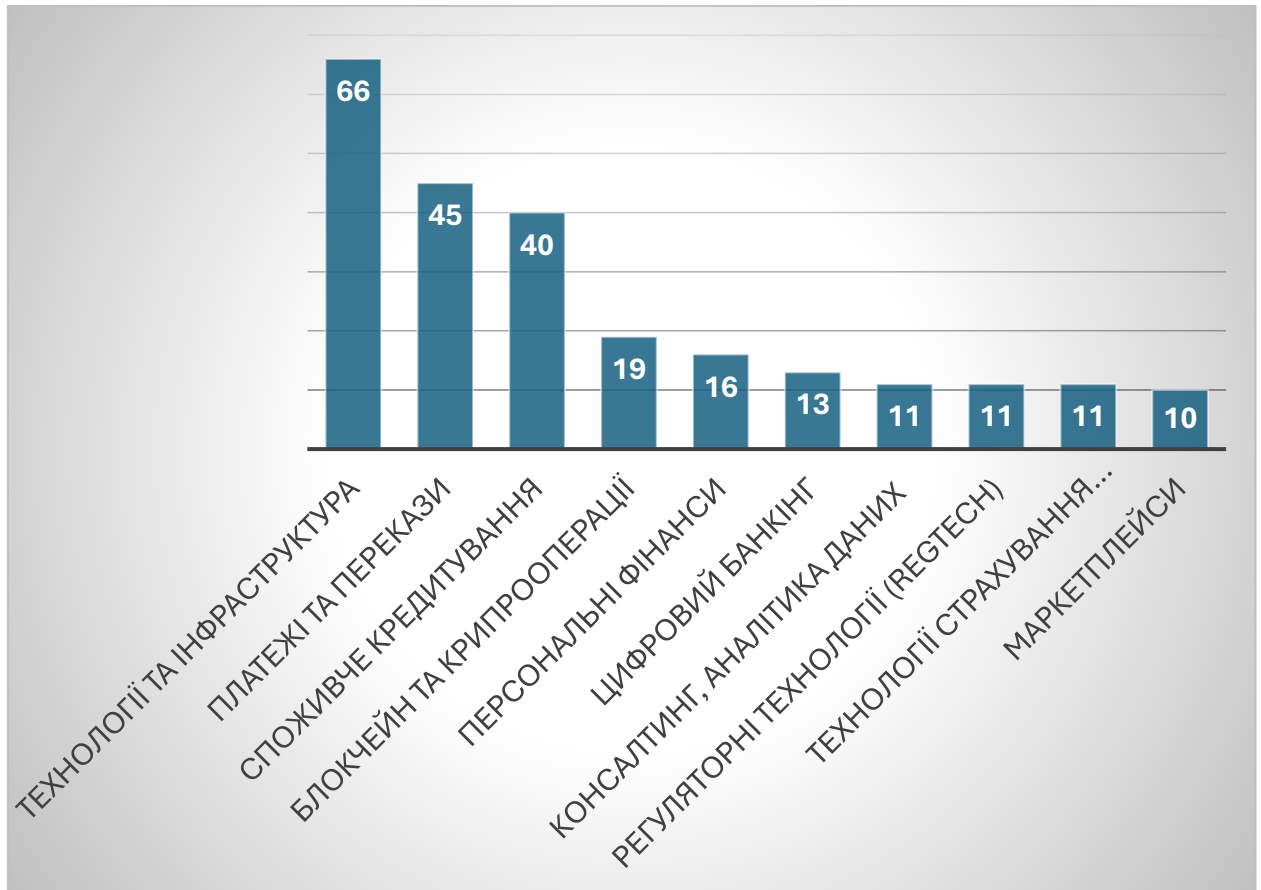


Рис. 2.5. Напрями діяльності фінтех-компаній в Україні (кількість компаній)

Джерело: [104].

Основними технологіями, що використовуються вітчизняними фінтех-компаніями є API, хмарні сервіси, штучний інтелект, переказ коштів, роботизована автоматизація процесів, біометрика, чат-боти, блокчейн (рис. 2.6).

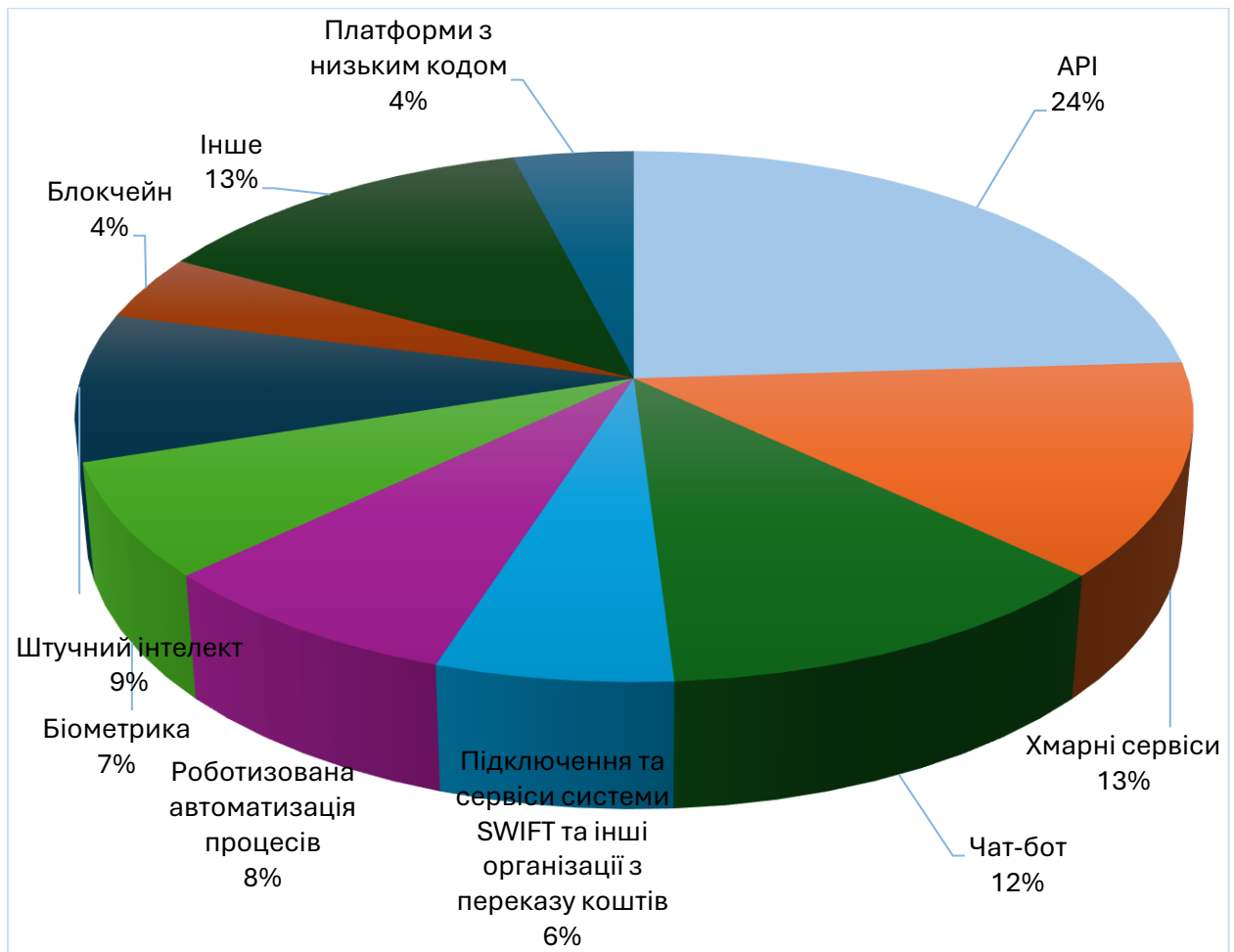


Рис. 2.6. Головні технології, що використовують українські фінтех-компанії
Джерело: [105].

Фінтех функціонує на основі визначених принципів, що сформувались внаслідок розвитку інформаційних технологій. Деякі фінтех-послуги, наприклад, онлайн-платежі, є достатньо звичними, інші – нові започатковуються та змінюють звички споживачів, впливають на подальшу трансформацію ринків.

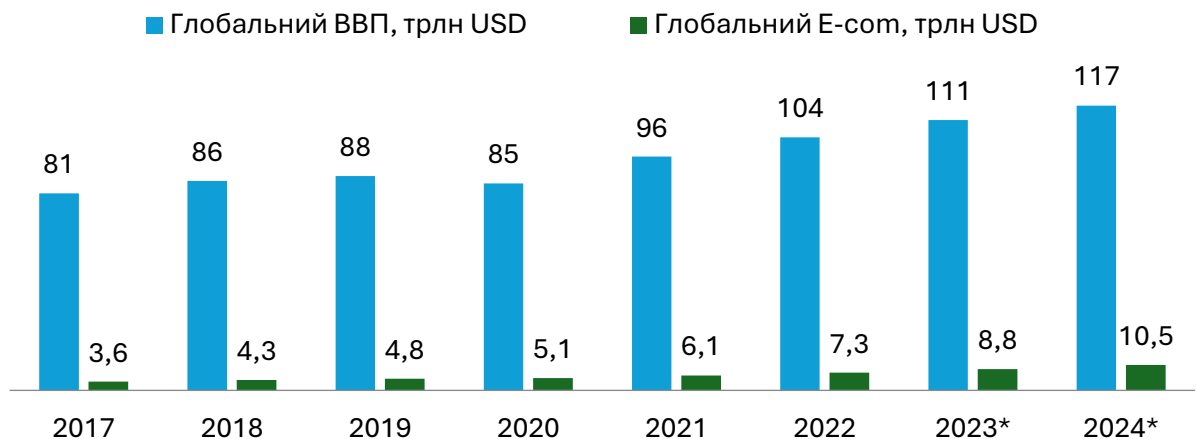
Важливим результатом розвитку галузі фінтех є переосмислення позиції клієнта в фінансовій системі. Банки змінюють стратегію комунікації зі споживачами, конкуруючи з фінтех-компаніями, які, на відміну від традиційних банків, надають більш швидкий і якісний сервіс, орієнтований на клієнта.

Одним із чинників зростання фінтех-індустрії є електронна комерція (e-commerce). Розвиток ринку e-commerce стимулює зростання обсягів платежів та переказів.

Активному розвитку фінтех на ринку e-commerce сприяє:

- зростання кількості підключених до інтернету пристроїв, зокрема смартфонів, які все частіше використовуються для пошуку товарів або послуг та здійснення онлайн-покупок;
- широке поширення соціальних мереж, які є ефективним каналом просування для сайтів електронної комерції;
- зміщення споживчих переваг у бік онлайн-покупок як більш зручного, швидкого та доступного способу придбання товарів і послуг, у тому числі, в іноземних інтернет-магазинах.

Починаючи з 2017 року глобальний ринок e-commerce зріс майже вдвічі, в той час як світовий ВВП – на 20 % (рис. 2.7).



*2023, 2024 роки - очікування

Рис. 2.7. Динаміка обсягів електронної комерції у світі та світового ВВП

Джерело: [104].

На глобальному ринку найбільший відсоток проникнення електронної комерції в роздрібному товарообігу займає Китай (35 %). При цьому,

китайський ринок поділений між двома замкнутими системами Alipay і WeChat. Більшість розвинених країн має рівень проникнення електронної комерції близько 10 %, тоді як Україна у 2019 році досягла цього показника на рівні 27 % (рис. 2.8). Враховуючи реалії сьогодення пов'язані з воєнним станом і фізичною обмеженістю населення до вільного пересування, прогнозовано зростання питомої ваги електронної комерції у роздрібному товарообороті.

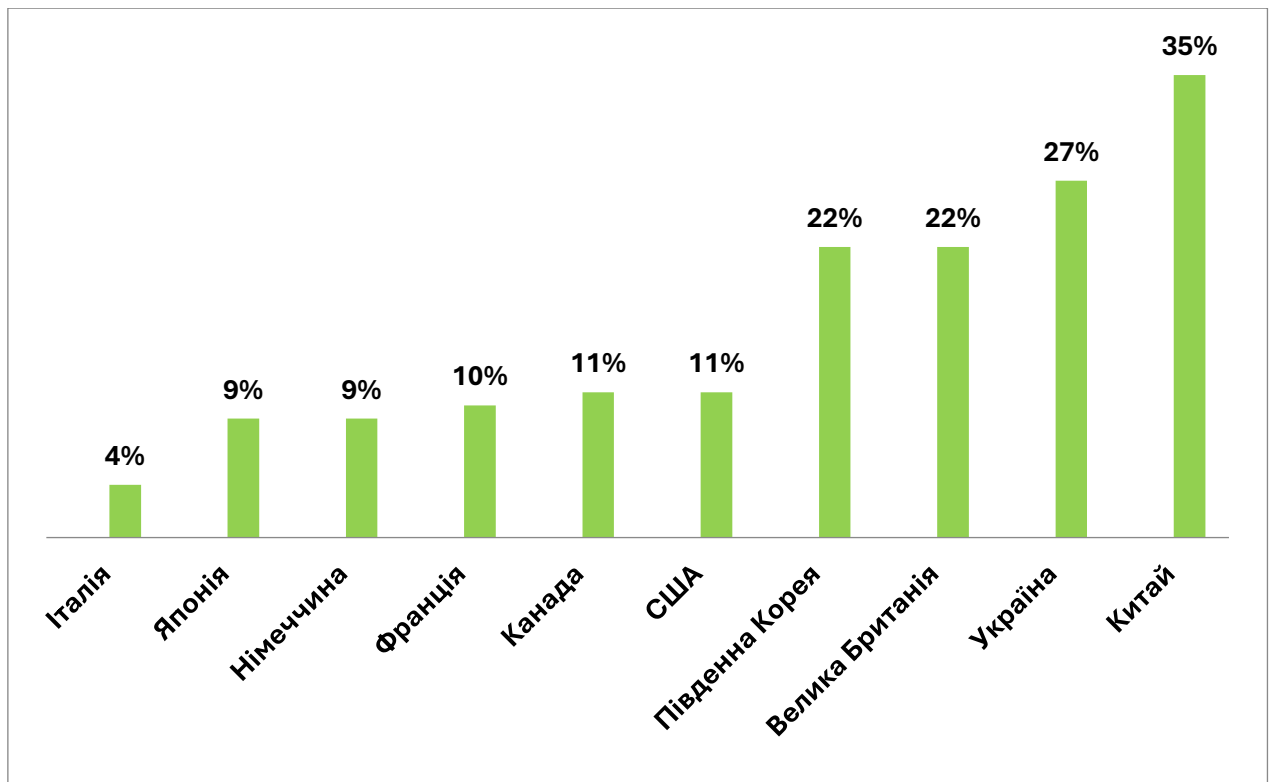


Рис. 2.8. Питома вага електронної комерції у роздрібному товарообороті окремих товарообігу країн світу

Джерело: [104].

Глобальний ринок електронної комерції зростає протягом останніх п'яти років, випереджаючи зростання глобального ВВП [104], і кризові явища, такі як епідемія Covid-19 або війни, лише сприяють розвитку цього сегменту.

В Україні ринок електронної комерції розвивається відповідно до тенденцій глобального ринку. У 2022 році обсяги трансакцій відносно

довоєнного 2021 року не зменшилися. Особливістю українського ринку є вдвічі більше співвідношення частки e-commerce у ВВП України, ніж у світі. Зазначене співвідношення зросло з 11 % у 2017 р. до 13 % у 2021 р. та прогнозних 24 % у 2024 р. (рис. 2.9).

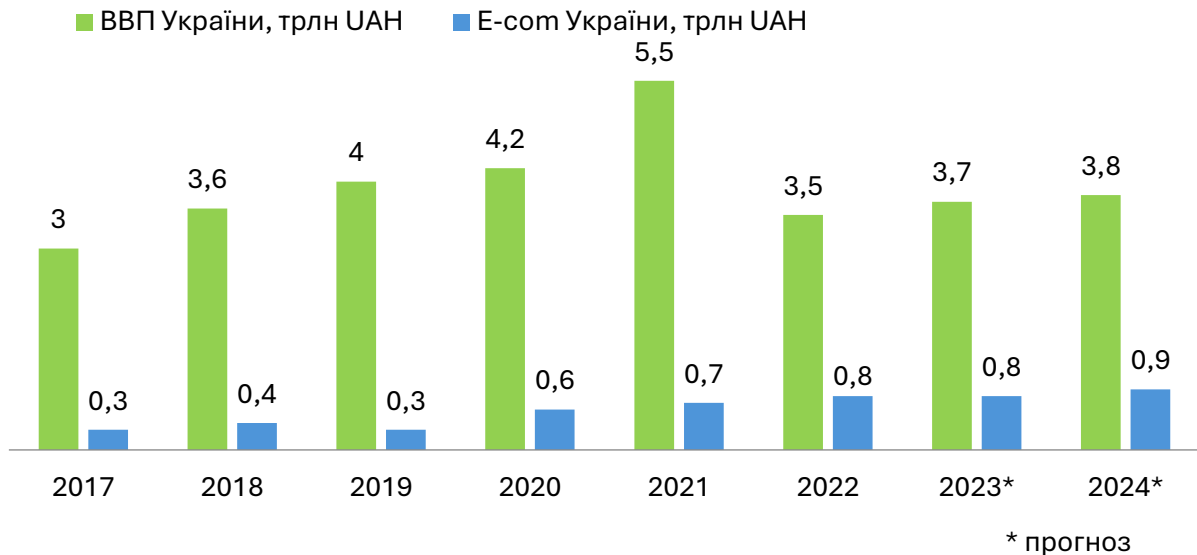


Рис. 2.9. Динаміка обсягів електронної комерції та ВВП України

Джерело: [104].

Зростання обсягів світової електронної торгівлі збільшує кількість трансакцій, в тому числі транскордонних, і, як наслідок, призводить до зростання попиту на фінансові рішення, що дозволяють знизити рівень трансакційних витрат. Відповідно, збільшення обсягів онлайн-торгівлі є драйвером розвитку платіжних сервісів (включаючи електронні гарантії, внутрішні платежі з використанням додатків та миттєві платежі), а також послуг у сфері кредитування покупців, на кшталт кредитів BNPL. Варто зазначити, що найбільші компанії на ринку електронної торгівлі, маючи широку базу покупців, активно розвивають власні фінансові сервіси, у тому числі через придбання фінансово-технологічних компаній. Зокрема, китайська компанія Alibaba, має власну платіжну систему Alipay, Amazon – Amazon Pay. Найбільший український маркетплейс Rozetka має платіжну систему RozetkaPay. Принагідно, що найбільша логістична компанія України Нова Пошта, не продаючи товари, але теж здійснюючи щоденно 2,6 млн

транзакцій для клієнтів за послуги, створила власну платіжну систему NovaPay [106]. Фінансова компанія NovaPay за даними НБУ займає 4 5% ринку переказів України [106] та окрім послуг з переказів, пов'язаних з безпосередньою діяльністю компанії Нова Пошта, надає послуги систем переказів Ria та Western Union, а також кредити BNPL, оплату рахунків тощо. Згідно глобального індексу фінтех, розробленого компанією Findexable, Україна станом на 2021 рік займала 48 місце в рейтингу рівня розвитку галузі фінтех серед 83 країн, що вказує на те, що галузь знаходиться нижче середнього значення індексу [107; 108]. Зважаючи на рівень проникнення електронної комерції та лояльність внутрішніх споживачів до технологічних фінансових рішень, український ринок має великий потенціал для розвитку і зростання.

Фінансові компанії і банки активно впроваджують нові технологічні рішення, пропонуючи ринку інноваційні продукти та послуги. Розвиток галузі фінтех значно вплинув на трансформацію структури ринку фінансових послуг і стимулює банки до адаптації у нових реаліях, зміни бізнес-стратегій та посилення уваги до цифрового сегменту. За даними Всесвітнього Банку Global Findex, у 2021 році тільки 76 % дорослого населення має рахунки в фінансових установах [108]. При цьому у 2014 році лише 62 % дорослого населення мало рахунки і доступ до фінансових послуг, а близько 2 млрд населення світу рахунків у фінансових установах не мало [109].

Крім того, майже 44 % дорослого населення в усьому світі все ще значною мірою залежать від готівки для здійснення основних транзакцій, тоді як 89% користуються мобільним телефоном або смартфоном [110].

Населення з обмеженим доступом до банківського обслуговування формує високий потенційний попит на цифрові фінансові послуги, в першу чергу, на грошові перекази, платежі і кредитування. Враховуючи зростання рівня проникнення інтернету у 2005 – 2023 роках більш ніж у 5 разів [111], та відносно дешеві смартфони, фінтех задовольняє фінансові потреби, в першу чергу, населення, яке не має доступу до банківських послуг. Інша

категорія, що формує попит на інноваційні фінансові послуги, – споживачі, які незадоволені якістю, швидкістю і вартістю традиційних банківських послуг. Згідно дослідження компанії Sopra Banking Software, 46 % клієнтів готові користуватись послугами нетрадиційних банків [112]. Таким чином, споживачі, що не задоволені поточним рівнем обслуговування традиційних фінансових установ, не тільки формують попит на послуги фінтех-компаній, але і стимулюють банки інвестувати в розробку власних рішень для задоволення потреб клієнтів, або до колаборації з провайдерами фінтех-сервісів. Вподобання користувачів особливо не змінюються – це доступність, зручність, ефективність, швидкість тощо. Відповідно для традиційного банківського бізнесу, враховуючи тенденції, майбутнє будуватиметься навколо платформ управління ліквідністю, що вимагатиме від банків створення ефективних систем збору і аналізу даних.

Створення ефективних екосистем, та наявність великого масиву даних, дозволить більш ефективно і своєчасно надавати затребувані послуги клієнтам. Слід зауважити, що найбільший попит на фінтех-послуги формує покоління міленіалів і зумерів, для яких являється важливою технологічна складова отримання послуг (рис. 2.10).

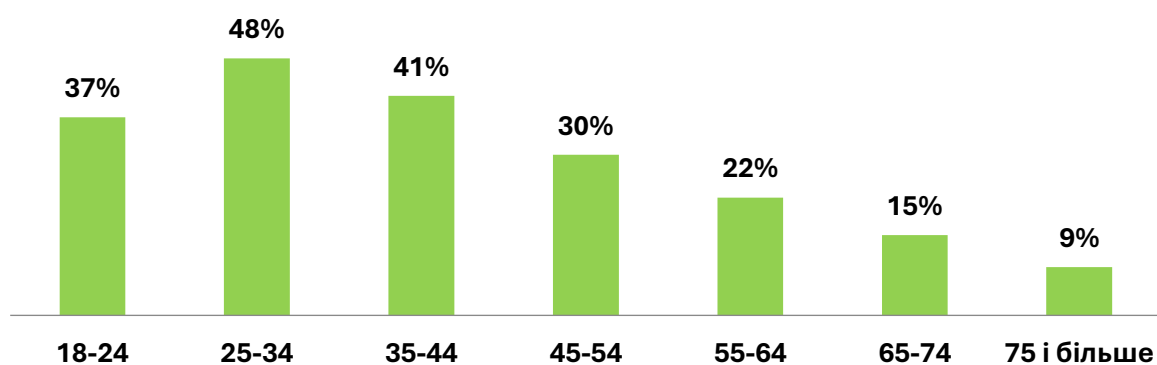


Рис. 2.10. Розподіл користувачів послугами фінтех за віковою категорією
Джерело: побудовано за [113].

Сприятливі умови для розвитку сфери грошових переказів та платежів створили «заробітчани». Згідно даних НБУ обсяг приватних грошових

переказів в Україну, зріс з близько 7,5 млрд дол. США у 2012 році, до 14 млрд у 2021 році [114]. В умовах воєнного стану у 2023 році сума грошових переказів впала до близько 12,5 млрд дол. США. Очевидно, що падіння надходжень від «заробітчанин» частково компенсували приватні благодійні перекази з-за кордону. Суми приватних грошових переказів в Україну є досить значними і складають близько 5-7% ВВП. Однак, за даними Світового Банку [115], витрати на пересилання грошей в Україну є одними з найвищих у світі і в середньому складають 6-6,5% від суми переказу. Безумовно, відправники потребують дешевших, швидких і зручних способів переказу коштів своїм сім'ям, так само як отримувачам необхідно мати зручний інструмент для швидкого переказу і максимально зручної можливості скористатись коштами. А отже, сегмент платежів ринку фінтех, має ще один аргумент для розвитку, оскільки, комісія за переказ (у середньому 0,5-1%), у разі здешевлює вартість переказів коштів в Україну, а сегменту платежів фінтех-ринку принесе десятки мільйонів доларів США прибутку щороку.

Сегмент кредитування на ринку фінтех, який займає третє місце за кількістю відкритих компаній, також має потенціал для розвитку. Сьогодні споживче кредитування в Україні є надто дорогим, крім того банки з метою мінімізації ризиків встановлюють жорсткі умови до позичальників. Попит на мікрокредити має також малий та середній бізнес. У цій категорії можуть бути більш широко представлені платформи прямого кредитування бізнесу у форматі P2P та краудфандингу.

Поряд із потребою малого бізнесу та фізичних осіб у кредитуванні, рівень закредитованості фізичних осіб є досить низьким. Результати досліджень [116] свідчать, що чим більш розвинута країна, тим більший показник закредитованості населення відносно ВВП. Глобальний показник закредитованості населення відносно світового ВВП становить 65 %, в той а в Україні – близько 5 %.

Такий низький показник закредитованості населення свідчить про те, що сегмент кредитування фізичних осіб має значний потенціал розвитку,

особливо в період повоєнного відновлення економіки. Наразі формуються передумови до поживлення споживчого кредитування – на ринку з’являються нові кредитні продукти на кшталт BNPL, сервіс від Нової Пошти «Посилка в кредит» тощо [117].

Зростання споживчого кредитування можливе, насамперед, шляхом розвитку сервісів, що даватимуть можливість користувачам на будь-яких вітчизняних маркетплейсах чи інших учасниках ринку e-commerce, скористатись простою і швидкою опцією товарів у розстрочку, створення максимального спектру видів і способів кредитування фізичних осіб та МСБ: P2P-кредити, BNPL, мікрокредити, PDL, cash-кредити, овердрафти тощо.

Протягом останнього десятиліття глобальна структура ринку кредитування фізичних осіб змінюється – банки і кредитні союзи втрачають свою частку на ринку, поступаючись нею на користь фінансових компаній та фінтех-сервісів. Якщо станом на 2013 рік частка кредитування банками фізичних осіб становила 40 %, то станом на 2019 рік вона скоротилась до 26 %, а фінтех натомість має частку у 39 %, що майже стільки ж скільки банки займали у 2013 році (рис. 2.11).

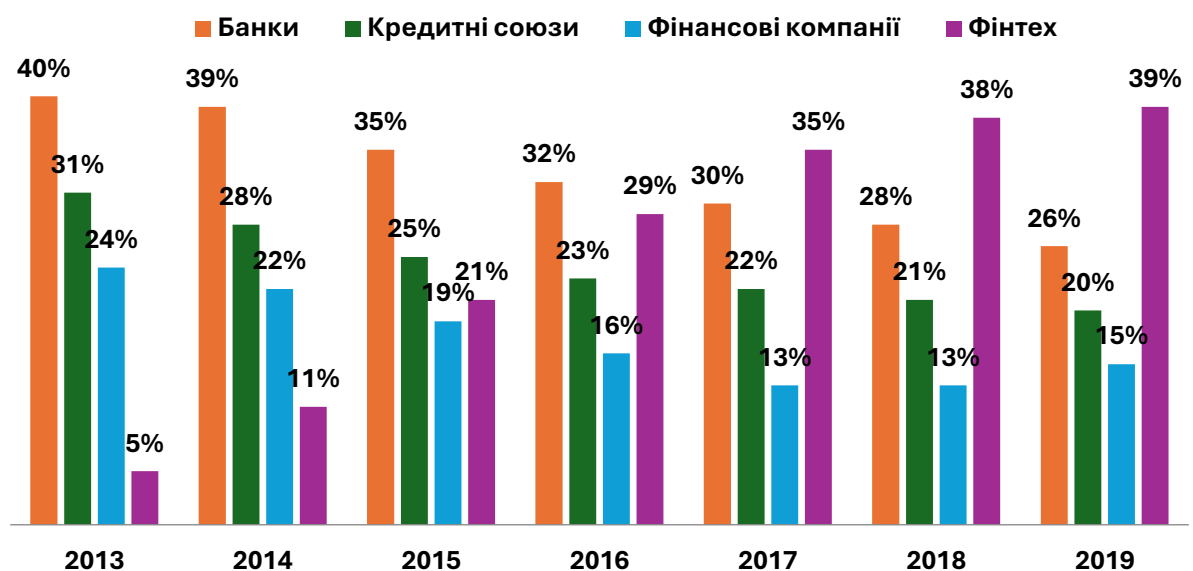


Рис. 2.11. Частка кредитування фізичних осіб в загальній структурі кредитування

Джерело: побудовано за [104].

Основними причинами таких змін є збільшення обсягів електронної комерції і фінтех-сервісів, що дають можливість взяти товар у розстрочку на маркетплейсах, не звертаючись до банку. Також поява сервісів онлайн- і мікрокредитування дає можливість набагато швидше оформити кредит, не виходячи з дому. Таким чином, активне кредитування в Україні прогнозовано розвиватиметься відповідно до світових тенденцій, і переважна більшість кредитів оформлюватиметься не в традиційних банках, а у фінтех-сервісах.

2.2. Позитивні практики колаборації банків і фінтех-компаній

В сучасних умовах у кожній ніші фінансових продуктів і послуг наявні фінтех-стартапи, які задовольняють фінансові потреби споживачів, а деякі передбачають нові напрями надання банківських і фінансових послуг клієнтам.

Конкуренти традиційних банків – фінтех-компанії, у першу чергу, займають нішу роздрібного банкінгу, зокрема:

- Fidorbank, Moven, Simple, Alior та інші директбанки – займають депозитну нішу;

- Zopa, Prosper, Lending Club, Fundbox, Braviant Holdings, Funding Circle, Upstart, Green Sky, Ziltch, DailyPay – перебирають від банків частку ринку споживчого кредитування;

- Corpay, bill.com, Stax, EBizCharge, Stripe, CSG Forte, Fivestars, - опановують транскордонні операції, криптовалюти, стейблкойни тощо;

- Robinhood, DataMinr, Tradeix, Q4, Truvalue Labs, SFOX, TRUMID, Symphony, CloudMargin, Capitolis, Kantox, Axoni – конкурують за інвестиційний бізнес банків (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Напрями надання фінансових послуг фінтех-компаніями

Напрями фінтех	Фінтех-компанії
Необанки	Fidorbank, Atom, N26, OakNorth Bank, Monzo, Starling Bank, Tandem Bank
Платежі і перекази	PayPal, Alipay, TranswerWise, WeChat Wallet, mPesa, Revolut, Skrill
Роздрібне кредитування, BNPL-сервіси	Wonga, CommonBond, Prodigy Finance, Affirm, AVANT, Fundbox, Braviant Holdings, Funding Circle, Upstart, Green Sky, Ziltch, DailyPay
P2P-кредитування	LendingClub, FundingCircle, Prosper, Peerform
Краудфандинг	Kickstarter, Indiegogo, GoFundMe, Patreon, Crowdcube, StartEngine, Fundable
Страхування	Hippo, Alan, Root, Coalition, NEXT Insurance, Collective Health, SPRUCE, BIMA, Oscar, Clover, Coalition
Регулятивні технології і комплаєнс	Onfido, Fenargo, Forter, Sift Science, Clausematch, Chainalysis, Biocatch, ComplyAdvantage, BehavioSec, HARBOR
Управління особистими фінансами і накопиченнями	MoneyLion, Even, Scratch, Dave, Nerdwallet, Bankin, Propel, Stocard
Іпотечні сервіси, інвестиції в нерухомість	Cadre, PeerStreet, Hometap, Roofstock, LendingHome, Reonomy, Lendinvest, Unison, Alphaflow, Better, Blend, Habito, Roostify
Транскордонні B2B-платежі	Airwallex, Checkout.com, Veem, Rapyd, Payoneer, Volopay, Citcon, Klasha, Jeeves
Транскордонні P2P-платежі, криптовалюти	Crypterium, Corpay, bill.com, Stax, EBizCharge, Stripe, CSG Forte, Fivestars, Ripple, USDT, BUSD, USDC, Bitcoin
Ринки капіталу, інвестиції, трейдинг, брокеридж	Robinhood, DataMinr, Tradeix, Q4, Truvalue Labs, SFOX, TRUMID, Symphony, CloudMargin, Capitolis, Kantox, Axoni, Cloud9, Coinbase, bitFlyer, Neighborly, eToro, Tiger Brokers, Carta, Binance, Rally.rd, Equidate, Captable.IO
Сервіси Embedded Finance	Hydrogen, HUBUC, Moov, Stitch, Modulr Finance, MatchMove, Lendflow, Ephesoft, DriveWealth, OnePipe

Джерело: узагальнено автором

Дані, наведені в табл. 2.2 не є вичерпними, однак свідчать, що банкінг кардинально змінюється під впливом фінтех. Масштаби змін на фінансовому ринку ілюструють такі факти: збір небанком Monzo Bank Ltd всього за 96 секунд, необхідного для реєстрації 1 млн фунтів стерлінгів, на британській платформі краудфандингу Crowdcube [118]; залучення німецьким небанком N 26, у 2021 році додаткових 900 млн дол. США інвестицій, що призвело до зростання його ринкової капіталізації в розмірі 9 млрд дол. США [119]. Досить активна на ринку онлайн-платежів фінтех-компанія Stripe, має капітал розміром 95 млрд дол. США і на думку експертів, обслуговує близько половини всіх інтернет-користувачів США [120].

Враховуючи наведені обставини, переважна більшість банків модернізується, фокусуючись на онлайн послугах – практично кожен банк має як мінімум один власний мобільний застосунок.

Мобільні технології як канал доставки банківських послуг користуються зростаючим попитом у споживачів, оскільки дозволяють проводити практично всі банківські операції онлайн: платежі, перекази, оформлення депозитів та кредитів. При цьому, банки значно зменшують операційні витрати, що дає клієнту дешевші порівняно з офлайн-банкінгом.

Така тенденція розвивається переважно за рахунок підвищення фінансової грамотності населення, зміщення економічної активності від старшого, переважно аналогового покоління, до молодших поколінь, які фінансові питання вирішують через мобільні телефони. Покоління Z та міленіалів збільшується у процентному відношенні до поколінь X, Y а також бєбібумерів. Покоління Z та міленіалів максимально відкриті для інновацій, і у своїх приватних побутових операціях, вони обирають тих, хто зможе вирішити їхні задачі онлайн, максимально комфортно, швидко і дешево.

Враховуючи те, що покоління міленіалів надає перевагу проведенню фінансових операцій онлайн, замість традиційних банківських відділень, прогнозовано, що кількість останніх, в системі постійно скорочується.

В Україні тенденція до скорочення банківських відділень прослідковується з 2008 року. У кризові роки та період Covid-19 аналітики пов'язували таку тенденцію із оптимізацією витрат. Кризи 2008-2009 та 2013-2014 рр. супроводжувались укрупненням та банкрутством банків, зменшенням кількості їх відділень (рис. 2.12), скороченням доступу до банківського кредитування та загальним падінням рівня довіри населення до банків. Однак, очевидно, що значний вплив на динаміку скорочення банківських відділень чинить цифровізація та розвиток фінтех.

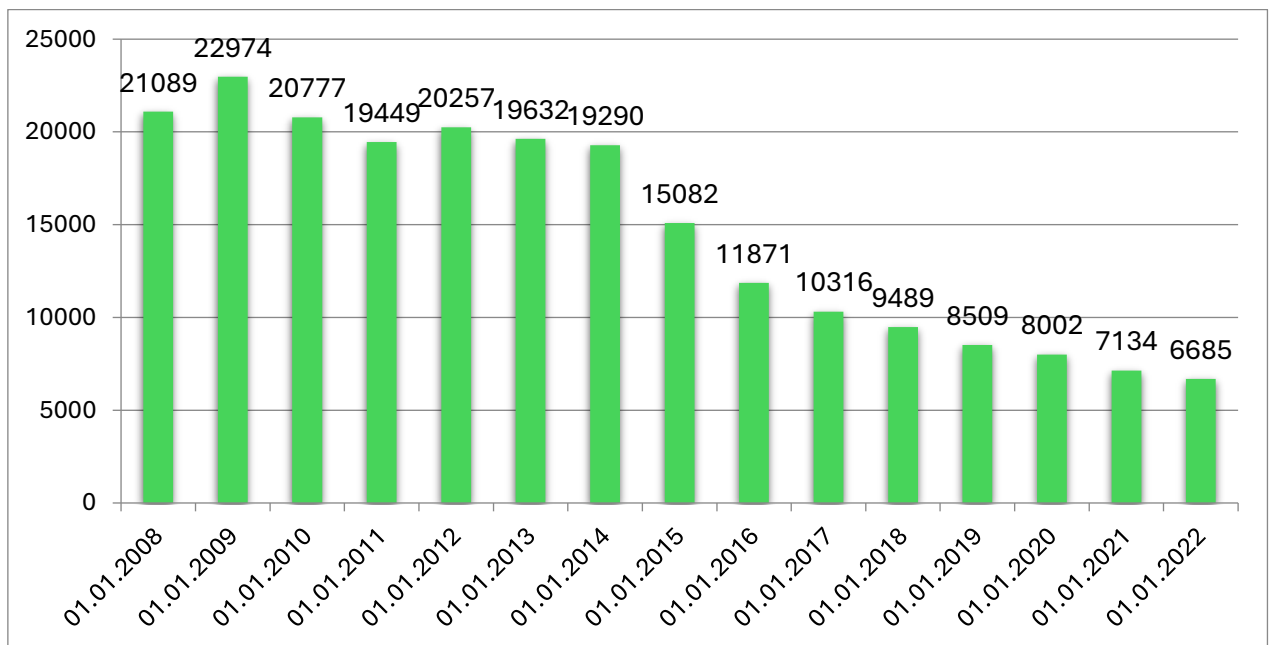


Рис. 2.12. Динаміка кількості банківських відділень у банківській системі України

Джерело: побудовано за [121].

Розвитку галузі фінтех в Україні сприяв запуск технології 3G, а надалі 4G, 5G, і як наслідок зростання рівня проникнення інтернету, зростання кількості активних користувачів смартфонів та планшетів, а також розвиток електронної комерції. Вищезазначені чинники на українському ринку фінтех сприяли розвитку і розгалуженню вітчизняної фінтех-екосистеми, яка включає:

– Платежі та трансфери : Monego, GooglePay, Forpost, Webmoney.UA, PayMaster, Ipay, EasyPay, UAPay, ТАС-АІНК, MOSSTPayments;

- Мобільні гаманці: Liqpay, MobiPay, Kredopay, Vodafone Pay;
- Термінальні мережі City 24, Ibox, EasyPay;
- Електронні гроші та платіжні системи: Махі, Глобал Мані, Простір, EasyPay;
- Ритейл-банкінг: Ipay.UA, Monobank, Приват24, Portmone, EasyPay;
- Кредити та фінансування: Taplend, MoneyVeo;
- Блокчейн та криптовалюта: Karbo, KunaExchange, Btc-trade;
- Краудфандинг: Wishround, Велика Ідея.

Цікавою особливістю розвитку української галузі фінтех є те, що на відміну від зарубіжних країн, провідні фінансові інститути здебільшого самі виступають ініціаторами як реалізації нових технологічних рішень, так і модернізації традиційних фінансових послуг. Очевидно, це пов'язано з відсутністю у фінтех-компаній, необхідних фінансових ресурсів. Зазначене формує для банків конкурентну перевагу, якою можна скористатись для побудови власного сценарію розвитку і трансформації банківської системи. Про активний розвиток фінтех-середовища свідчить факт співпраці більшості великих банків з фінтех. Наприклад, Приватбанк розробляє та впроваджує всі технологічні рішення без залучення сторонніх команд.

Одним з напрямків фінтех, що активно розвивається є мобайлбанкінг як можливість проведення банківських операцій у традиційних банках у мобільному телефоні та розвитку банків без філіальної мережі. Це директбанки, які не маючи витрат на утримання філіальної мережі, надають послуги значно дешевше, ніж традиційні банки (дешевші кредити, депозити під більший відсоток, нижча комісійна винагорода за банківські операції). Директбанки активно застосовують принципово нові послуги та операції: p2p-кредитування, краудфандингові платформи, систему блокчейн, криптовалюти, чатботи, фінансові роботи-консультанти, біометричні системи аутентифікації та ідентифікації тощо. Для проведення певних операцій з

підтвердження особистості клієнта, використовуються системи розпізнавання обличчя, голосу, рогівки ока або відбитки пальців.

Цифровий світ все більше переходить в реальний і навпаки, реальний у цифровий. А в цифровому світі фізична інфраструктура не приносить грошей. Це відповідь на питання, чи потрібні фізичні відділення з точки зору каналу ефективних продаж. Люди заробляють і витрачають кошти у цифровому світі. Відповідно, це позначається на сприйнятті поняття банку та банківських операцій, що в свою чергу змінює поведінку користувачів банківських послуг, зміщуючи їх з офлайн в онлайн, від традиційних банків, до того провайдера банківської послуги, який зможе надати її найшвидше, дешевше та якісніше.

Споживачі обирають альтернативних провайдерів банківських послуг, фінансових операцій замість банків. Наприклад, сервіс M-Pesa, постачальник платіжних послуг для мобільного оператора Safaricom в Кенії. Спочатку концепція M-Pesa полягала в забезпеченні клієнтам зручного способу отримання та виплати мікропозик. Станом на 2006 рік, коли був запущений сервіс, переважна більшість кенійських домогосподарств не мали банківських рахунків. Враховуючи специфіку географії розселення кенійців, дістатись до найближчого відділення для проведення певної банківської операції досить складно. Банківські відділення зазвичай відкриваються в економічно виправданій локації, зокрема в місцях компактного проживання великої кількості людей. Відповідно, відкривати відділення в поселенні на кілька сотень осіб, з відстанню в кілька десятків кілометрів до найближчого населеного пункту економічно не доцільно. Тим не менше, люди в таких поселеннях, мають також потреби в банківських послугах. Тому практично від початку введення в експлуатацію M-Pesa, користувачі почали використовувати її для альтернативних цілей, в першу чергу для розрахунків між фізичними особами і досить швидко набула поширення. Успіх M-Pesa став реальною загрозою «великій четвірці» банків Кенії, які загалом мають 3 млн рахунків, тоді як M-Pesa – понад 15 млн клієнтів [122]. Тобто охоплення

клієнтів у М-Pesa у 5 разів більше, ніж у чотирьох найбільших банків Кенії раз. Протягом тільки перших восьми місяців з моменту створення М-Pesa, в березні 2007 року, клієнтами системи уже стало понад 1,1 млн кенійців та було переслано через систему 87 млн доларів США, у 2009 році сума переказів склала 3,7 млрд доларів США, що на той час було еквівалентно десяти відсоткам ВВП Кенії [123].

Створення М-Pesa у 2007 році різко змінило ринок переказів коштів у Кенії. Менш ніж за два роки від моменту створення, М-Pesa стала провідною системою переказів на території країни. Поява М-Pesa, як домінуючої системи переказів коштів, практично виключила використання поштових переказів, автобусних компаній як спосіб передачі готівки, а також банків та Western Union з MoneyGram.

До появи М-Pesa в Кенії відносно активно розвивались Visa і Mastercard. З появою М-Pesa їх ріст значно уповільнився, фактично відбувалося зростання карт тільки в преміальному сегменті. Більшість населення користується мобільними грошима і не бачить для себе необхідності в банківських картах. Кенійські банки фактично упустили появу мобільних грошей, якби свого часу, приділили увагу мобільному банкінгу, то зберегли б наявну базу клієнтів. М-Pesa продовжувала рости по експоненті і стрімко завойовувати позиції на фінансовому ринку, витісняючи своїх конкурентів. Якийсь час банки і платіжні системи намагались лобіювати закриття М-Pesa, але їх намагання не увінчались успіхом.

У підсумку гравці фінансового ринку прийняли єдине правильне для рішення – почали співпрацювати з М-Pesa. Наприклад, Western Union став партнером М-Pesa по міжнародним грошовим переказам. Відповідно, у мігрантів з'явилась можливість відправляти з-за кордону своїм близьким кошти через Western Union, які зараховувались одразу на рахунки М-Pesa отримувачів. Мережа банкоматів PesaPoint дозволила користувачам М-Pesa знімати готівку в будь-якому з них. Поява М-Pesa підвищила ефективність

банківської системи Кенії, оскільки змусила банки модернізувати продукти, стати більш технічно та вартісно доступними для населення.

Системи на кшталт M-Pesa, які знаходяться в онлайн, не потребують особливих умов, на відміну від традиційних відділень і можуть бути доступними для клієнта будь-де і будь-коли, що особливо важливо для здійснення фінансових операцій у домогосподарствах. Банківське обслуговування малозабезпечених верств населення стає економічно доцільним і вигідним не через мережу відділень і банкоматів, а через мобільні телефони. З огляду на те, що відбувається підвищений попит на банківські послуги з боку малозабезпечених верств населення, варто працювати у напрямку формування банками альтернативних фінансових технологій, продуктів і послуг.

Поєднання зростання відсотку проникнення мобільних телефонів серед кенійського населення та поява інструменту, який дає можливість миттєво, надійно і недорого переказувати кошти, призвів до змін в організації господарської діяльності та сімейних відносинах. M-Pesa використовується кенійцями не тільки, як інструмент переказу коштів, а як і інструмент збереження та заощаджень, як альтернатива банківським поточним та депозитним рахункам. Можливість миттєво і дешево здійснювати розрахунки завдяки M-Pesa, сприяє збільшенню грошового обороту між громадами та фізичними особами, і відповідно впливає на зростання і розвиток малого бізнесу.

Інший приклад – китайський мобільний застосунок WeChat Wallet. Застосунок досить поширений в КНР, тому практично в усіх торгових точках є можливість розрахуватись за його допомогою. Гаманець має декілька способів оплати: р2р-переказ, за допомогою штрих-коду і QR-коду. При реєстрації у WeChat Wallet, прив'язується банківська карта, але при прийомі платежів, кошти не зараховуються безпосередньо на банківський рахунок клієнта, а знаходяться у системі WeChat Wallet, і тільки для того, щоб перевести їх в готівку, потрібно вивести їх на банківську карту. Тобто,

WeChat Wallet фактично емітує електронні гроші користувачам, якими вони проводять між собою розрахунки, а введені у систему клієнтами гроші для поповнення гаманця, зберігаються у банках, як кошти юридичної особи. Окрім швидкості, доступності і зручності, програма має максимальну інтегрованість та спрощеність у розрахунках практично в усіх сферах діяльності та ділової активності китайців. Максимальне проникнення WeChat Wallet у побут, бізнес-середовище та торгівлю дає можливість вільно розраховуватись за допомогою QR-коду всього за декілька секунд як на ринку, так і в торгових мережах. Згідно даних німецького порталу статистики Statista, у четвертому кварталі 2023 року, сервіс WeChat Wallet, мав 1,4 млрд активних користувачів [124]. Безумовно, як мінімум кілька сотень мільйонів китайців активно здійснюють фінансові операції. Цілком очевидно, що через появу на фінансовому ринку Китаю WeChat Wallet, банки втратили чималу частину доходів роздрібного бізнесу, і що не менш важливо, лишились без контакту з клієнтами, та практично без інформації щодо них, яку можна було б використовувати як в побудові скорингових моделей, так і маркетингових стратегій.

WeChat Wallet та M-Pesa не єдині компанії, що займають нішу платежів традиційних банків. Чим активніше відбувається проникнення інтернету, мобільних технологій та розвиток онлайн-торгівлі, тим більше з'являється альтернатив платіжним системам традиційного банкінгу. В Китаї, крім WeChat Wallet, доволі сильні позиції на ринку платежів має Alipay, платіжна система корпорації Alibaba.com, одного з найбільших у світі онлайн-ритейлерів. Під впливом експансії такого роду фінтех-сервісів, банки ризикують перетворитись на своєрідні шлюзи для введення готівки в систему, або її виведення, а також лишитись в ролі хранителя коштів, для фінтех-компаній, залишившись як мінімум без трансакційних доходів, і головне, без інформації про клієнтів. Відповідно, не маючи даних для аналізу клієнтів, трансакцій, банки будуть досить обмежені в адекватності і своєчасності надання послуг на ринку [125]. Крім того, превалювання

стандартних фінансових продуктів і послуг відходить у минуле – клієнти все більше вимагають персонального підходу та індивідуальних умов, а банківські установи мають володіти достатнім масивом даних, щоб підлаштовуватись під ці вимоги.

Прикладом колаборації банку та фінтех є mBank, який є одним з найбільших банків Польщі, та четвертим за розміром роздрібним банком. mBank – це результат успішної трансформації польського BRE Bank SA. У 2000 році було створено бренд mBank, перший в Польщі роздрібний банк, який функціонував виключно онлайн. Запускаючи проєкт mBank, BRE Bank мав на меті акумуляцію коштів на роздрібному ринку. Завдяки відсутності звичної та обов’язкової на той час інфраструктури – відділень, які склали досить великий відсоток витрат, mBank зміг надавати клієнтам значно вищий за ринковий відсоток за депозитами.

Враховуючи поведінкові особливості клієнтів, довіра до mBank вибудовувалась на основі бренду банку BRE, який як материнська компанія, гарантував, що клієнт має справу з новим, революційним, проте надійним явищем у банківській сфері. Бізнес-модель mBank, дозволила стати йому першим на території Польщі, банком-дискаунтером, який завдяки економії на витратах на інфраструктуру, мав можливість пропонувати своїм клієнтам послуги за значно нижчими цінами ніж на ринку, а ставки за депозитами – вищі.

У 2001 році BRE комплементарно запустив проєкт для роздрібногo бізнесу – Multibank, сфокусований на роздрібному бізнесі з мережею відділень. Таким чином, BRE диверсифікував проєкт виходу на ринок роздрібних клієнтів: з одного боку, створено банк з класичною мережею відділень, що націлені на роздрібних клієнтів, з іншого – створено інноваційний банк, який також фокусувався на залученні роздрібногo бізнесу, але через онлайн-канали зі значно нижчим рівнем витрат.

В 2013 році, під впливом тенденцій фінтех, BRE реструктурував бізнес-модель і перейшов під бренд mBank. Фактично відбулось об’єднання

Multibank, BRE і mBank на базі останнього. Банк пройшов цифрову трансформацію, освоїв передові технологічні інновації, змінив класичні канали комунікації на цифрові, створив низку інноваційних банківських продуктів.

Сьогодні однією зі складових успіху mBank є успішне освоєння предикативного аналізу даних, що дозволяє передбачати дії клієнта і пропонувати йому бажані продукти у підходящий момент. Крім того, клієнти мають можливість користуватись такими інноваційними послугами як перекази коштів через Facebook і за допомогою sms-повідомлень. Для переказу коштів не обов'язково знати номер карти чи рахунку – є можливість використовувати свій номер телефону або аккаунт в соцмережах, Також доступний «розумний» пошук трансакцій, онлайн-експерт 24/7 через відео або голосовий зв'язок, Ігровий характер трансакцій сервісу заохочує усвідомлений підхід до витрат та заощаджень.

Ще одним прикладом успішного функціонування банків нового покоління є український Monobank. Monobank – це українська фінтех-компанія, яка працює за банківською ліцензією Universalbank, та в кооперації з ним реалізує банківський застосунок під окремим брендом для Universalbank.

Станом на 31 грудня 2021 року Monobank, створений наприкінці 2017 року, обслуговує понад 5 млн клієнтів, маючи при цьому показник щоденно активних клієнтів близько 1,3 млн [148]. Загальна сума виданих кредитів перевищує 4 млрд грн. Перший прибуток Monobank отримав у вересні 2018 року – через рік після запуску. З урахуванням невисоких інвестицій у проєкт – менше 10 мільйонів доларів США, такий термін окупності невеликим.

Проєкт Monobank передбачає обслуговування клієнтів без відділень, усі послуги роздрібного бізнесу надаються за допомогою мобільного застосунку Monobank. Комунікація з клієнтами здійснюється за телефоном, електронною поштою та в найбільш популярних месенджерах Viber, Telegram, Facebook Messenger, в яких можна поставити питання в будь-який

час і отримати відповідь фахівця у найкоротший термін. Платформа Facebook також є корисним і дієвим інструментом зворотного зв'язку для Monobank. Facebook на початковому етапі став основним каналом просування Monobank: засновники мають у соцмережі понад 280 000 підписників, що співставно з охопленням відомих українських медіа.

Головною перевагою Monobank над іншими банківськими застосунками є простота і зручність використання рахунку – те, що у світовій практиці називається User Experience, або «досвід користувача», його сприйняття та досвід взаємодії. У застосунку доступні р2р-перекази від однієї гривні, з можливістю прикріплення коментарів до них, поповнення мобільного рахунку, оплата податків, штрафів, комунальних платежів тощо. Такі послуги надаються або безкоштовно, або з мінімальними комісійними. Умови користування кредитним лімітом дешевші відносно ринкових, а ставки за депозитами є вищими. Це можливо завдяки відсутності витрат на інфраструктуру, як і у польського mBank.

Популярності застосунку Monobank сприяє кешбек, який виплачується грошима, а не різного роду бонусами. Тобто, банківська картка стала не тільки засобом платежу, а й інструментом заробітку.

Інноваційним підходом Monobank є елемент гейміфікації, який суттєво впливає на лояльність клієнта до бренду, його залученість та збільшення продажів.

У 2020 році Monobank почав активно просувати обслуговування фізичних осіб-підприємців – подано понад 100 тисяч заявок на відкриття рахунку, що зумовлено простотою надання послуг та низькими цінами на обслуговування порівняно з конкурентами. Клієнти банку мають можливість безкоштовного зняття готівки зі свого рахунку ФОП до 50 тисяч гривень на місяць, у противагу, ринкові ціни на зняття готівки безпосередньо з рахунків ФОП або з карти для виплат клієнтам інших банків – у середньому 1-0,5% від суми зняття. Крім того, Monobank першим об'єднав функціонал для фізичних осіб і ФОП в одному застосунку, тоді як в інших банках передбачені окремі

застосунки для фізичних осіб і для бізнесу. Клієнтам Monobank не потрібні додаткові застосунки, логіни і паролі в нові особисті кабінети, що поліпшує рівень комфорту користування.

Monobank використовує нейронні мережі для розпізнавання зображень та аналізу діалогів, для визначення платоспроможності клієнта використовується квантильна регресія, для визначення зв'язків між клієнтами – графова аналітика. Також впроваджено низку інноваційних рішень у налаштуванні безпеки банківської карти. До впроваджень Monobank у 2019 році серії інноваційних рішень, банками застосовувались тільки два інструменти захисту: обмеження на інтернет-платежі та обмеження на зняття готівки. Monobank впровадив одразу п'ять інноваційних рішень:

- можливість відключення магнітної стрічки карти, що позбавило сенсу шахраїв виготовляти клони карток з магнітними стрічками;
- можливість відключення функції безконтактної оплати на випадок обґрунтованих побоювань шахраїв з переносними терміналами;
- автоматичне відхилення платежів, якщо країна, у якій здійснюється операція, не співпадає з місцем розташування смартфона власника;
- можливість налаштувати в застосунку запит пінкоду карти.
- налаштування CVC2. CVC2-код є однією з основних вразливостей у безпеці карткових трансакцій. Якщо разом з номером карти, її терміном дії, шахраями також буде введено код CVC2, то оскаржити платіж буде неможливо. Monobank запропонував опції, які унікальні не лише для українського, але і для банківського ринку в цілому. Перша опція – динамічний CVC2-код, який буде змінюватись щогодини, друга – можливість встановити власний код, який можна змінити в будь-який момент.

Сьогодні Monobank працює над більш глибокою взаємодією з операторами мобільного зв'язку в сфері аналізу і обробки даних та впровадженні Big Data у робочі процеси, проводяться роботи над інтеграцією Monobank з одним із провідних американських майданчиків з торгівлі

цінними паперами. Крім того, Monobank працює над інтеграцією свого застосунку з криптобіржею, і шукає можливості для випуску власних криптовалютних карт.

Принагідно, що більше половини клієнтів Monobank, це люди віком від 16 до 45 років, а 50 % користувачів мають вищу освіту, 17,6 % неповну середню і 15,4% середню [148].

Скорочення відділень Універсалбанку, яскраво демонструє ефективність колаборації Monobank та Універсалбанку. Згідно аналізу даних світового банку, скорочення банківських відділень в масштабах країни, як правило, говорить нам про переформатування та збільшення ефективності банківської системи країни, а також розвитку галузі фінтех. Відбувається стрімке зростання кількості карт Monobank, що свідчить про правильність обраної стратегії.

З початком воєнного стану значного поширення набув «banking run». Фізичні особи активно намагались вивести кошти з банків у більш надійні, на їх погляд місця, і, переважно, для цього використовувались фінтех-сервіси. Населення досить швидко опанувало альтернативні інструменти проведення фінансових операцій. Це криптобіржі, криптовалюти та стейблкойни, PayPal, Skrill, Revolut, Wise, різного роду обмінники тощо. Більшість населення, відчувши переваги користування продуктами галузі фінтех, продовжать ними користуватись, віддаючи перевагу над традиційними банківськими сервісами. Крім того, через декілька років у фазу ділової активності вступить покоління зумерів, яке більш відкрите до фінансових інновацій, ніж старше покоління.

Отже, сьогодні банки в колаборації з фінтех збирають великі масиви інформації про користувачів, що дає можливість покращення ефективності обслуговування клієнтів та збільшення продажів. Аналіз великих даних допомагає більше дізнатись про уподобання клієнтів, зробити персоналізовану пропозицію і рекомендувати товар чи послугу, які потрібні «тут і зараз». Чим більше даних про конкретного клієнта, тим більш точну персоналізовану

пропозицію йому можна запропонувати. Демографічні, поведінкові та дані історії клієнта про придбання певного продукту чи послуги можна використовувати з метою створення моделі, яка прогнозує ту чи іншу реакцію клієнта на пропозицію.

Однак, у більшості випадків персоналізація у сучасних банках обмежується зверненням по імені, адресними нагадуваннями або сповіщеннями (про залишок на рахунку, терміни платежів, тощо), а також пропозиціями продуктів і послуг, що направлені на широкі цільові групи клієнтів. Ефективна персоналізація на основі унікальних пропозицій, орієнтована на конкретну особу на основі аналізу її унікальних характеристик, банками майже не використовується. Це пов'язано з тим, що крім витратності та трудоємності впровадження даних технологій потрібні висококваліфіковані спеціалісти та чітке бачення можливостей використання Big Data. На нашу думку, найефективніший спосіб використання цих можливостей – колаборація банків і фінтех-компаній. Очевидно, що після війни відбудуться значні зміни в банківському секторі України, зокрема, прийняття законів і постанов у рамках нової монетарної політики регулятора в повоєнний період, виведення з ринку деяких учасників, поява нових, зміна клієнтської поведінки і звичок.

Досить поширеною є думка, що банки повільно адаптуються до змін, через надмірну зарегульованість з боку центральних банків. Це твердження до певної міри справедливе, оскільки фінансові компанії і фінтех-галузь зокрема, менш регульовані.

Банківському бізнесу необхідно починати низку трансформацій у підході до клієнтів, продуктах і бізнес-моделі загалом. Необхідною є створення ефективної моделі співпраці банків і галузі фінтех для забезпечення стійкості і продуктивності банків.

2.3. Оцінка економічної діяльності банків України в контексті фінтех-рішень та інтеграції

Національний Банк України, зважаючи на глобальні тренди розвитку фінансових ринків та фінтех, у 2020 році розробив програмний документ «Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року» [80]. Ключовими елементами стратегії є підвищення фінансової інклюзії населення та бізнесу, розробка та впровадження регуляторної «пісочниці» для тестування інноваційних проєктів та запуск академічної бази з фокусом на відкритий банкінг [126]. У рамках реалізації Стратегії передбачається імплементація євродирективи PSD-2, тобто, фактично, реалізація програми відкритого банкінгу за європейським зразком, а введений в дію 01 серпня 2022 року Закон України «Про платіжні послуги», є підґрунтям для модернізації та подальшого інноваційного розвитку українського ринку платіжних послуг [127], а також інтеграції українського платіжного ринку з європейським. Одним із головних нововведень цього закону є впровадження в Україні відкритого банкінгу, що створює передумови для подальшого розвитку фінтех-ринку та інновацій в сегменті платежів. На ринок зможуть вийти нові гравці, що сприятиме зростанню конкуренції, внаслідок чого, клієнти зможуть отримувати якісніші послуги за вигіднішу ціну. Норми закону в частині відкритого банкінгу (Open Banking) мають набрати чинності з 01.07.2025 року. У 2021 році НБУ доєднався Глобальній мережі фінансових інновацій (GFIN), що дасть йому змогу підвищити обсяги інновацій до фінансового ринку, а також сприятиме більш ефективній реалізації завдань Стратегії розвитку фінтех в Україні до 2025 року [128].

Сприятливе регуляторне поле для інтеграції банків і фінтех-компаній дозволить забезпечити конкурентоспроможність банківської системи України.

Історично, в банківській системі, процес первинного накопичення капіталу відбувся на початку 1990-х років. У цей період новостворені бізнеси

потребували грошових ресурсів, і, у відповідь на попит, активно засновувались комерційні банки, місія яких полягає в акумуляції і ефективному розподілі грошей. Регуляторні вимоги до відкриття і функціонування банків на той час були суттєво слабшими, що давало можливість легко вийти на ринок великій кількості банків, які активно відкривали нові відділення, залучали депозити і кредитували бізнес.

В умовах економічного зростання 2000-х років у банківську систему активно інвестували іноземні банки та скуповували активи українських банків. Криза 2008-2009 років на зменшенні кількості банків суттєво не позначилась: у 2009 – 2011 роках кількість банківських установ зменшилась зі 184 до 176 (рис. 2.13). Значна кількість банків внаслідок кризи, втратила можливості до нормального функціонування, однак внаслідок м'яких регуляторних норм залишалась на ринку. Такі установи отримали визначення «зомбі-банки» [129]. Крім того, внаслідок зниження платоспроможності й ліквідності, ПАТ “Акціонерний комерційний банк “КИЇВ”, ПАТ “Акціонерний банк “Укргазбанк”, ПАТ “РОДОВІД БАНК” були націоналізовані.

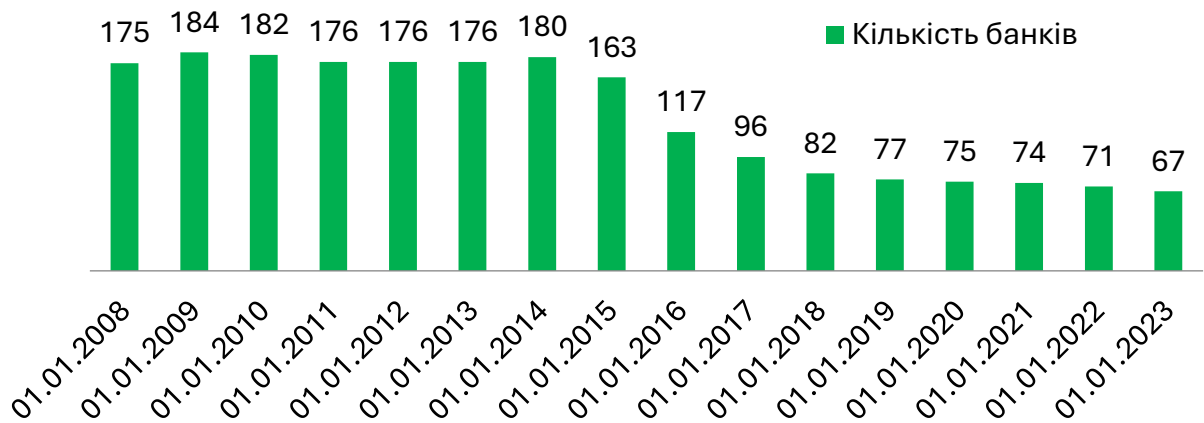


Рис. 2.13. Динаміка кількості банків в Україні

Джерело: побудовано за [130].

2010 – 2013 роки стали періодом поступового відновлення банківської системи та відкриття нових банків. На початок 2014 року банківська система налічувала 180 банків. Однак, досить значна частина з них, за оцінкою НБУ були «банки-пральні», «пилососи» та «зомбі-банки» [129]. Ці банки системно працювали на відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, а «банки-піраміди» акумулювали з ринку кошти населення, для їх подальшого виведення за кордон під виглядом кредитів, або просто для «латання дірок» у балансі, повертаючи із залучених коштів наступних вкладників.

У 2014 році, у зв'язку з анексією Криму та проведенням АТО, крім політичної кризи, поширювалась фінансова і банківська криза. Нові політичні і економічні реалії, в тому числі анексія регіонів з відділеннями банків, клієнтськими заставами за кредитами стали каталізатором для багатьох банків, які втратили можливість відповідати за зобов'язаннями перед клієнтами та регулятором. У 2014 році було закрито 17 банків, в тому числі банки ПАТ «КБ «УФС» та ПАТ «КБ «ПРОМЕКОНОМБАНК» виведені з ринку безпосередньо з причини анексії територій.

В активну фазу очищення банківської системи від неефективних банків у 2014 – 2017 роках, з ринку виведено 98 банківських установ, що складає більше половини загальної кількості банків станом на січень 2014 року.

З 2014 року почали поступово вводитись загальноприйнятні у світі стандарти і норми функціонування комерційних банків а також вимоги до них, зокрема згідно положень Базель III, AML тощо. Були впроваджені нормативи економічної діяльності банків, вимоги до розкриття кінцевих бенефіціарних власників. Рефінансування більше не надавалося у формі бланкових кредитів, а за умови надання застави.

Як результат очищення банківської системи і впровадження нових вимог до функціонування, сьогодні банки мають достатній запас ліквідності та капіталу. Відповідно значно підвищилась стійкість банківської системи до політичних і економічних шоків, навіть в умовах введення воєнного стану в Україні у 2022 році. У цей період частка іноземних банків у їх загальній

кількості зросла за рахунок очищення банківської системи і виведення з неї національних банків, хоча їх абсолютна кількість є стабільною (рис. 2.14).

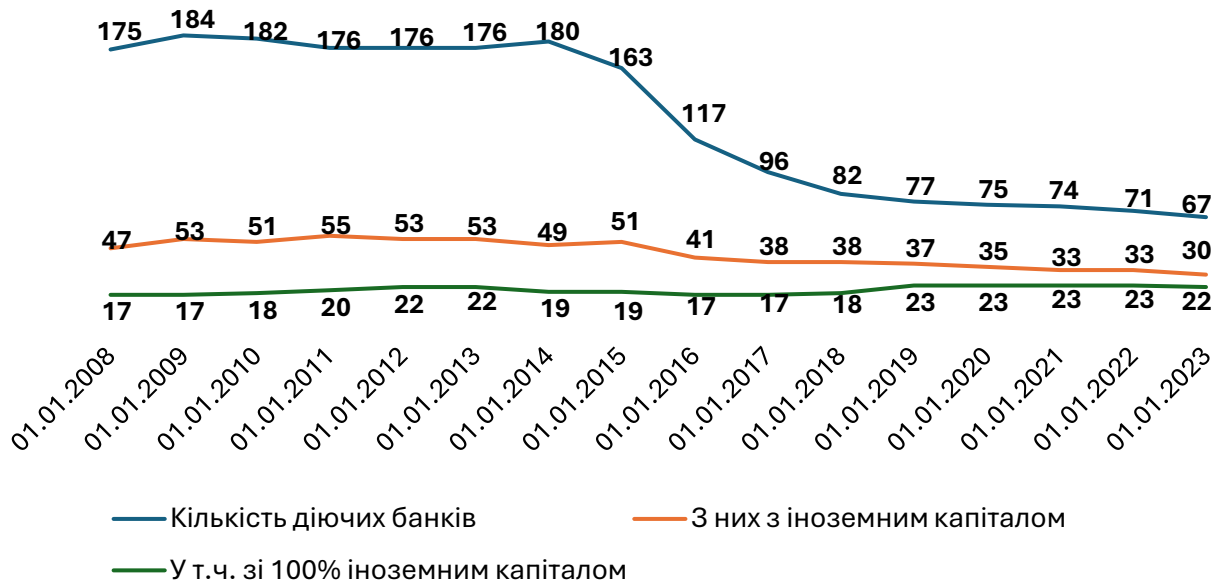


Рис. 2.14. Динаміка структури банків України

Джерело: побудовано за даними НБУ

Банки з іноземним капіталом мають більш помірковану ризик-політику порівняно з банками з національним капіталом, їм більше довіряють вкладники. Іноземні банки мають дешевий ресурс, яким можуть кредитувати бізнес і населення під значно нижчі відсотки.

Станом на 01.01.2023 в Україні було 4 державні банки: АБ "УКРГАЗБАНК", АТ КБ "ПриватБанк", АТ "Ощадбанк" та АТ "Укрексімбанк". Тим не менше, саме ці чотири банки мають непропорційно велику частку активів на ринку, що не є характерним для країн з розвиненими ринками (рис. 2.15).

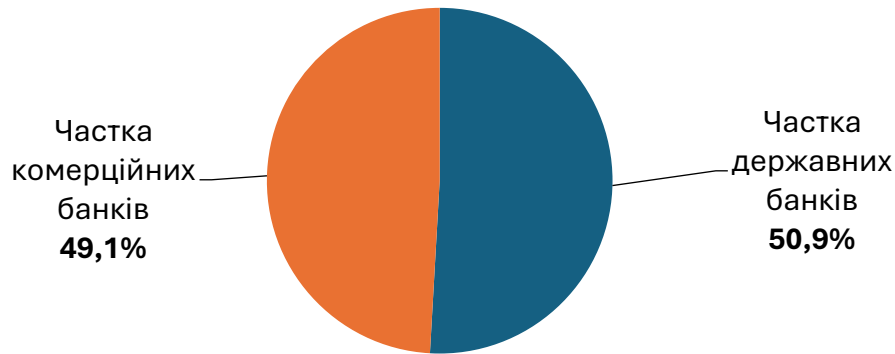


Рис. 2.15. Частка державних і комерційних банків у банківській системі за обсягами активів

Джерело: побудовано за даними НБУ

Наслідками такої ситуації може стати послаблення конкуренції та зниження ефективності банківської системи загалом. Держава не завжди може бути ефективним власником, за виключенням природних монополій. Крім того, державна власність, і банки зокрема, досить часто є джерелом корупції, політичних скандалів і бюджетних видатків на поповнення капіталу цих банків. З іншого боку, в умовах воєнного стану, нестабільності зовнішньополітичної ситуації, концентрація банків у державній власності забезпечує більшу стійкість банківської системи та контроль над економічними показниками і нормативами.

Загальний прибуток банків за січень-березень 2024 року склав 40,5 млрд грн. 55 банки отримали прибуток – 60,63 млрд грн, а 8 – збитки у розмірі 0,11 млрд грн., збитковими є 13% банківських установ [131].

Принагідно, що АТ «Райффайзен Банк» постійно знаходиться в топі рейтингу, так само, як і АТ «УкрСиббанк» працює виключно з юридичними особами. АТ «Правекс банк» останніми роками несе збитки та стабільно знаходиться внизу рейтингової таблиці з мінімальними прибутками, або зі збитками (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Порівняння банків за прибутковістю, млрд грн

Місце	Назва банку	2024	2023	Місце у 2023 році
1	АТ «ПриватБанк»	13.86	16.04	1
2	АТ «Ощадбанк»	4.86	2.09	2
3	АТ «Райффайзен Банк»	2.53	2.06	3
4	АТ «Укресімбанк»	2.47	1.14	10
5	АТ «ПУМБ»	2.13	1.55	5
6	АТ «Креді Агріколь банк»	2.02	0.1	24
7	АБ «Укргазбанк»	1.91	1.43	7
8	АТ «УкрСиббанк»	1.7	1.75	4
9	АТ «ОТП Банк»	1.56	1.46	6
10	АТ «СЕНС БАНК»	1.19	1.19	9
.....				
59	АТ «Оксі банк»	-0.003		58
60	АТ «Мотор-банк»	-0.007	-0.03	63
61	АТ «Перший інвестиційний банк»	-0.008	0.03	30
62	АКБ «Індустріалбанк»	-0.01	0.11	22
63	АТ «Правекс банк»	-0.08	0.005	61

Джерело: [131].

Аналізуючи динаміку фінансових результатів банківської діяльності, слід зазначити, що низка заходів НБУ, зокрема, виведення з ринку проблемних банків та поступове приведення нормативів капіталу банків у відповідність до вимог Базеля III, дозволили банківській системі стати прибутковою, а також мінімізувати системні ризики. Як наслідок, банківська система у 2022 році – році повномасштабної війни отримала значно кращі фінансові результати, ніж відносно мирний 2017 рік. Хоча, у період пандемії Covid-19 фінансовий стан банків дещо погіршився, кількість збиткових банків не зростає. У 2020 році з 73 платоспроможних банків 65 банків були прибутковими та отримали чистий прибуток 47,7 млрд грн, що перекрыло збитки 8 банків на загальну суму 6,4 млрд грн. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Фінансові результати банківської діяльності (млн грн)

Показник	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Доходи, у т.ч.:</i>	190691	178054	204554	243102	250171	273863	357549	446362
Процентні доходи	135807	124009	140803	152954	147743	168746	217053	304437
Комісійні доходи	31362	37138	50969	62057	70640	93162	85578	97061
<i>Витрати, у т.ч.:</i>	350078	204545	182215	184746	210445	196488	335628	363131
Процентні витрати	91638	70971	67760	74062	62895	51097	65358	103050
Комісійні витрати	7182	9650	13159	18096	24132	35186	35449	47084
Відрахування в резерви	198310	49206	23758	10714	31037	3448	120083	16936
Чистий прибуток/збиток	-159388	-26491	22339	58356	39727	77376	22788	83231

Джерело: Додаток А, [132].

Основною причиною погіршення фінансового результату у 2020 році стало формування резервів під очікувані збитки. Прибуток банків за підсумками 2020 р. дуже концентрований – більше 60 % прибутку сформовано державним АТ КБ «Приватбанк». Зростання комісійних доходів в основному пов'язано з інфляційним фактором. Зростання інфляції досить прозоро показує механізм зростання доходів від трансакцій – наприклад, зростання вартості житла на 10 %, яке фізична особа купує вносячи готівку через касу банку, автоматично тягне за собою зростання на 10 % комісійних витрат. Слід враховувати, що відповідно зі зростанням інфляції, банки підвищують вартість комісій за свої послуги. Зростання чистих процентних доходів за означений період переважно обумовлено зростанням депозитної

бази разом з підвищенням облікової ставки, що дало можливість банкам інвестувати залучений депозитний ресурс в депозитні сертифікати та ОВДП і, таким чином, отримувати прибутки (рис. 2.16, рис. 2.17).

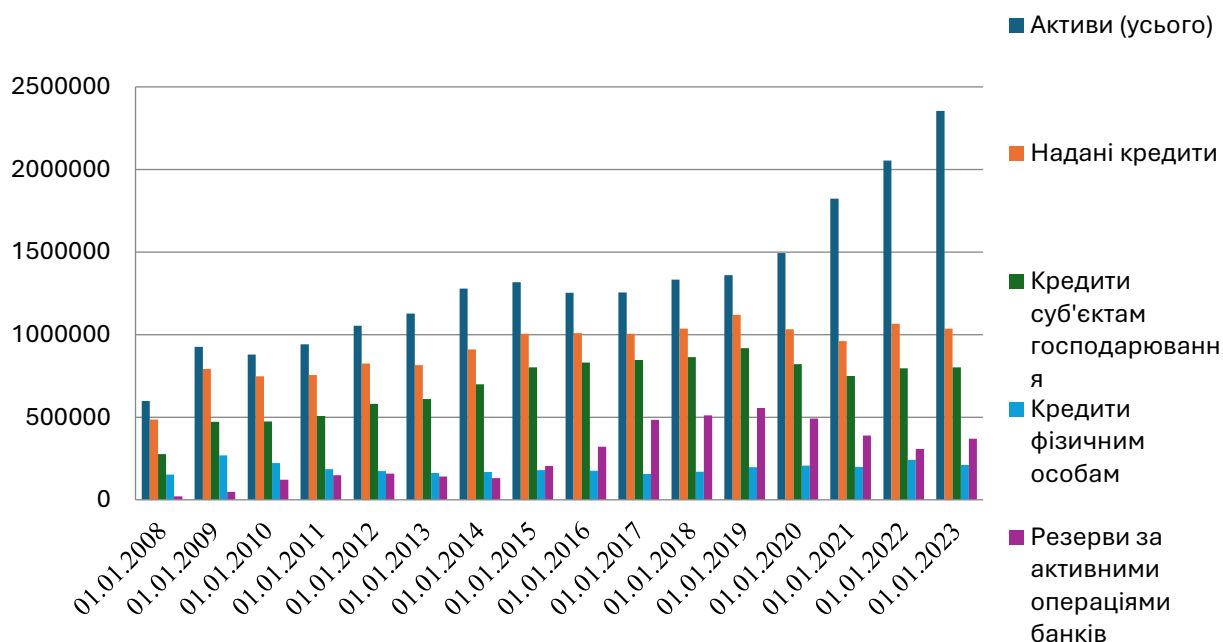


Рис. 2.16. Динаміка активів українських банків у 2008-2023 роках (грн)

Джерело: побудовано за даними НБУ

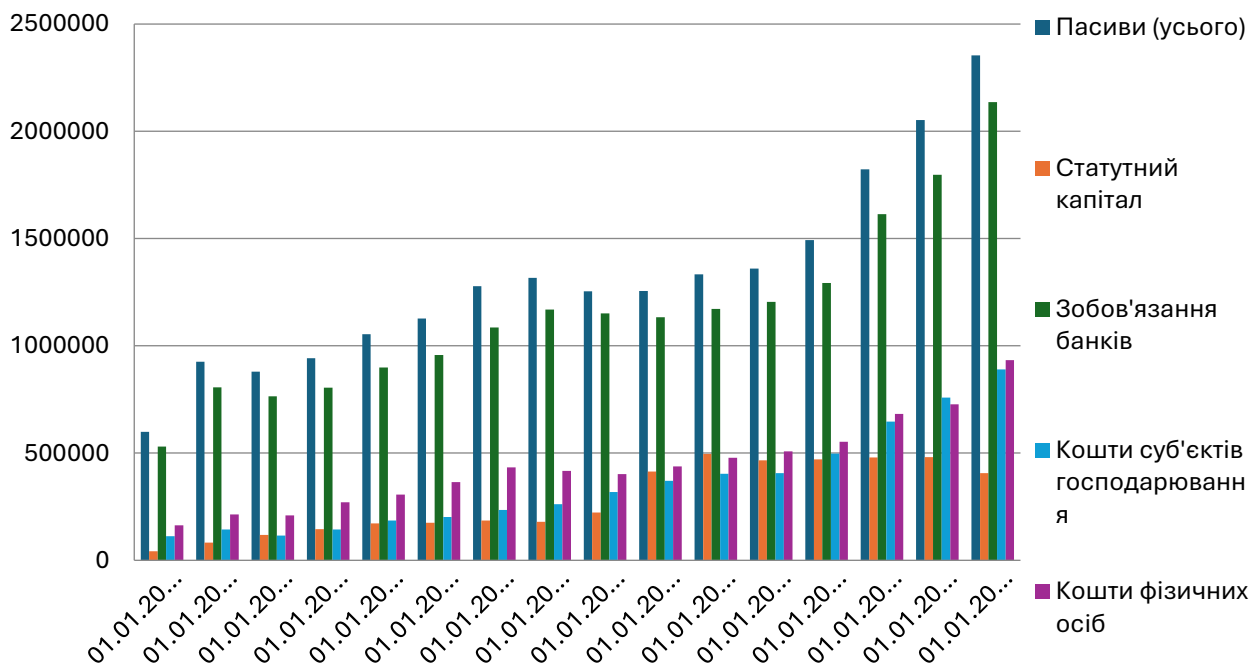


Рис. 2.17. Динаміка пасивів українських банків у 2008-2023 роках (грн)

Джерело: побудовано за даними НБУ

Водночас, останніми роками в структурі доходів банків, значну частку займають доходи від депозитних сертифікатів НБУ та ОВДП, що є негативним явищем, оскільки банки таким чином віддають перевагу доходам від боргових зобов'язань держави, замість кредитування реального сектору економіки. ОВДП у структурі активів банків займають 25-30% з тенденцією до зростання (рис. 2.18).

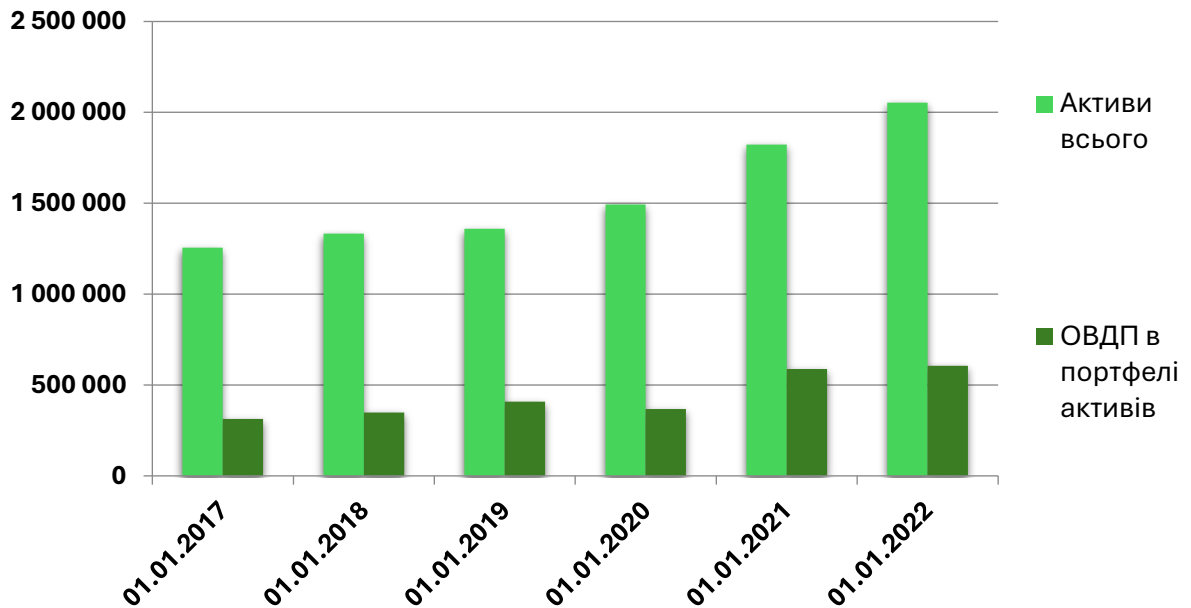


Рис. 2.18. Динаміка ОВДП в активах банків України (грн)

Джерело: побудовано за даними НБУ

Таким чином, банківська система все більше фокусується на отриманні процентного доходу від ОВДП та депозитних сертифікатів, менше кредитує реальний сектор, й уповільнюючи економічне зростання. Задля стабілізації економічної і політичної ситуації, НБУ має стимулювати банки перенаправляти фінансові ресурси з ОВДП і депозитних сертифікатів у реальний сектор економіки.

Відсоткові ставки за депозитами у національній валюті прямо корелюють із інфляцією. Чим вищий рівень інфляції, тим вищий відсоток за депозитами. При цьому депозитні ставки за долларом США та євро мають тенденцію падіння до мінімальних позначок (табл. 2.5). Це пов'язано з тим,

що банки не мають великої потреби в пасивах в іноземній валюті, оскільки, враховуючи ризики девальвації, кількість кредиторів в іноземній валюті незначна.

Таблиця 2.5

Середнє значення індексу депозитних ставок UIRD у 2013-2023 роках

Рік	гривня				долар США				євро			
	3 міс.	6 міс.	9 міс.	12 міс.	3 міс.	6 міс.	9 міс.	12 міс.	3 міс.	6 міс.	9 міс.	12 міс.
2011	11,17	12,60	13,40	13,78	5,21	6,31	6,86	7,02	3,71	4,57	5,14	5,29
2012	16,14	16,79	17,05	17,46	5,63	6,76	7,30	7,76	4,34	5,25	5,89	6,30
2013	15,03	16,45	17,10	17,45	4,99	5,91	6,64	7,20	4,08	4,78	5,55	6,01
2014	18,77	19,08	19,41	19,68	7,57	8,06	8,45	8,65	6,30	6,63	7,16	7,41
2015	20,35	20,84	20,77	21,22	7,89	8,45	8,67	8,92	7,14	7,53	7,81	7,98
2016	17,54	18,62	18,23	19,24	5,33	6,14	5,56	6,49	4,54	5,23	4,47	5,55
2017	14,33	15,27	15,01	15,61	3,02	3,70	3,67	4,36	2,05	2,67	2,52	3,37
2018	13,73	14,52	14,48	14,60	2,23	2,96	3,18	3,54	1,26	1,64	2,07	2,19
2019	14,83	15,42	15,67	15,70	1,99	2,65	3,01	3,30	1,08	1,51	1,96	2,08
2020	9,99	10,29	10,46	10,47	0,79	1,05	1,24	1,45	0,28	0,47	0,51	0,72
2021	7,20	7,92	8,27	8,45	0,39	0,57	0,74	0,97	0,16	0,25	0,24	0,41
2022	8,77	9,33	9,40	9,75	0,40	0,58	0,77	0,90	0,12	0,21	0,32	0,34
2023	12,59	13,52	12,72	14,02	0,35	0,59	0,75	0,90	0,15	0,26	0,35	0,39
Σ	13,88	14,66	14,77	15,19	3,52	4,13	4,37	4,73	2,71	3,15	3,38	3,70

Джерело: дані НБУ.

Частка непрацюючих кредитів у банківській системі зростає, починаючи з 2014 року, що пояснюється політичними та економічними проблемами, що склались у зв'язку з анексією частини територій України, зупинкою і банкрутством бізнесу, руйнацією промисловості та зупинкою обслуговування кредитів фізичними особами на окупованій території. Зазначене призвело до збільшення рівня NPL у банківській системі. Зростання частки NPL у 2015-2017 роках (рис. 2.19) пояснюється проведеною НБУ переоцінкою якості активів, що змусило банки визнати значну кількість кредитів непрацюючими, та запровадженням більш жорсткого визначення терміну «непрацюючий кредит (NPL)» відповідно до міжнародних практик

(постанова Правління НБУ № 351). Згідно постанови Правління НБУ № 351, починаючи з 01.02.2017 року, непрацюючими кредитами визнано ті, за якими відбувся дефолт за платежами, що визначається як факт прострочення платежу за активом більш ніж 90 днів, або відсутністю можливості вчасного погашення боргу без стягнення забезпечення з позичальника [133]. Важливим чинником стала націоналізація Приватбанку в грудні 2016 року та визнанням непрацюючими великої частки кредитів цього банку, що відображено значним зростанням частки NPL у 2017 році (рис. 2.19). Слід зазначити, що збільшення частки NPL внаслідок переоцінки також пов'язано з кредитами, виданими до 2008 року, які фактично не обслуговувались і були «приховані» банками в балансі.

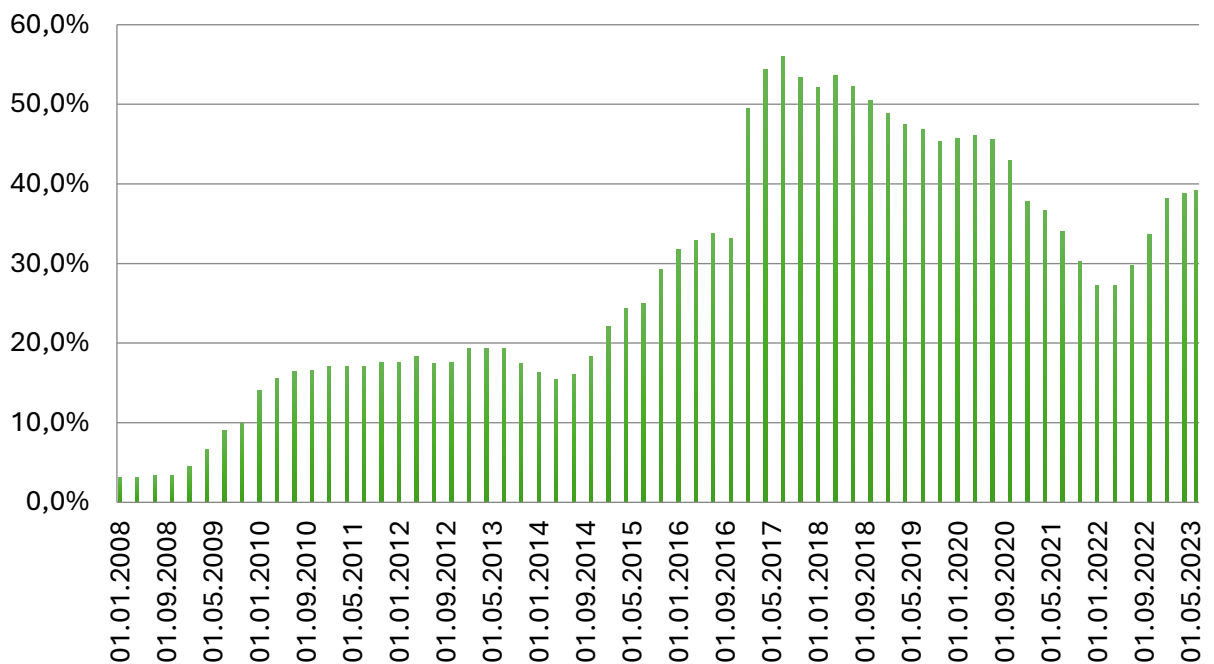


Рис. 2.19. Частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківській системі України
Джерело: побудовано за даними НБУ

Починаючи з 2018 року, сформувався тренд до зниження рівня NPL у банківській системі, який досяг мінімального значення в першому півріччі 2022 року – 27,2 %, і зменшився в абсолютному вираженні майже на 300

млрд грн. Після 2022 року тренд змінився на протилежний і станом на 01.01.2023 рівень NPL склав 38,8 %.

Близько 75 % NPL сектору сконцентровано в державних банках, зокрема понад 40 % припадає на Приватбанк [134]. Концентрація близько 75 % NPL саме в державних банках в умовах воєнного стану, безумовно, є кращим варіантом, ніж якби така частка NPL була сконцентрована в комерційних банках. Аналізуючи частку NPL в відсотковому відношенні до активів окремих банків, видно, що крім Приватбанку, досить високий рівень NPL має Ідея-банк з показником 62,7%, що несе потенційні ризики для банку, незважаючи на його поточну дохідність (рис. 2.20).

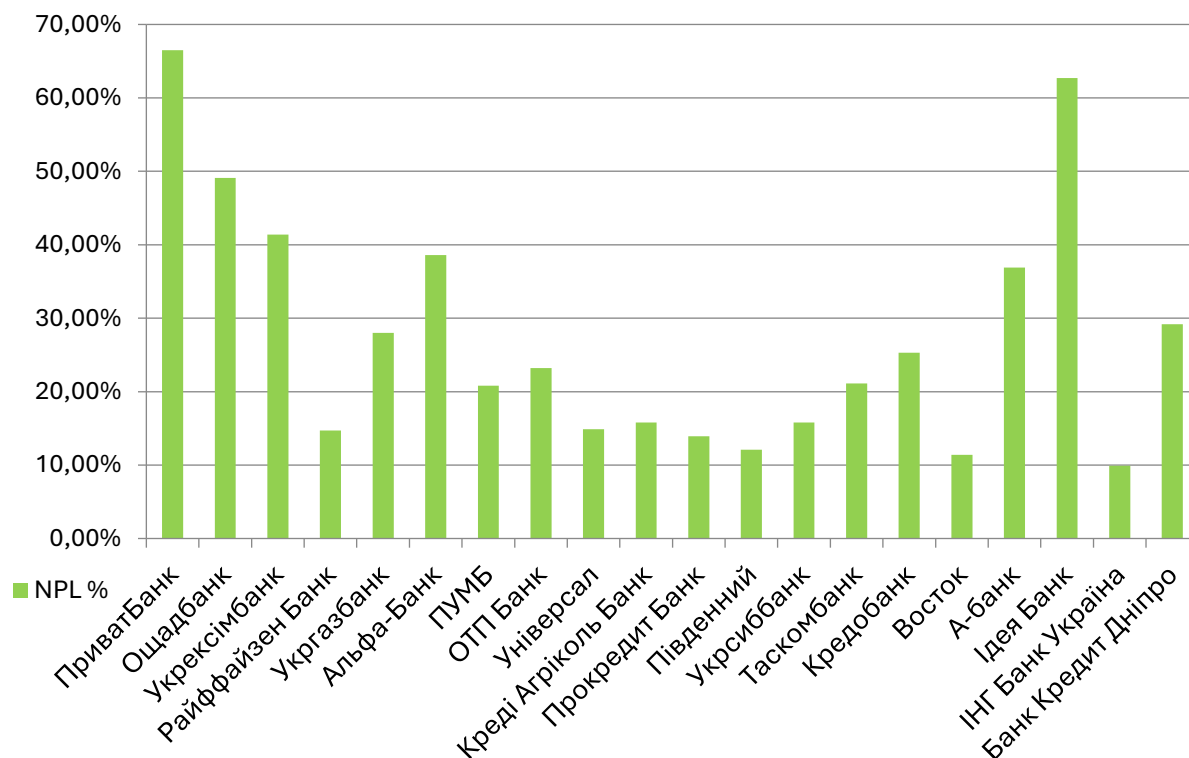


Рис. 2.20. NPL 20 банків з найбільшим обсягом кредитного портфеля, %

Джерело: побудовано за даними НБУ

Правильна і своєчасна оцінка кредитних ризиків є запорукою подальшої стійкості банківської системи. Необхідне проведення гнучкої реструктуризації кредитів, особливо, відносно позичальників, які втратили

доходи і тимчасово не мають можливості обслуговувати кредити, але мають перспективи до відновлення доходів. Також важливо належним чином оцінювати та здійснювати переоцінку застави за кредитами, своєчасно визнаючи втрату заставного майна або доступ до нього.

Нестійке економічне і політичне середовище вимагає управління ризиками та процесом капіталізації банківської системи і, як інструмент, для цього використовуються економічні нормативи регулювання діяльності банків в Україні (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Значення економічних нормативів банків України у 2016 – 2022 рр.

Н	За станом на							
	01.01.16	01.01.17	01.01.18	01.01.19	01.01.20	01.01.21	01.01.22	01.01.23
Н1	129816,9	109653,6	115817,6	126116,7	150313,8	182283,6	211742,3	211091,1
Н2	12,31	12,69	16,10	16,18	19,66	21,98	18,01	19,68
Н6	92,87	92,09	98,37	93,52	94,35	86,82	89,13	-
Н7	22,78	21,48	20,29	19,83	17,61	19,14	18,60	17,80
Н8	364,14	308,27	208,31	176,23	105,00	87,39	72,35	86,33
Н9	31,19	36,72	17,89	10,41	7,02	4,10	3,71	2,81
Н11	0,002	0,001	0,0001	0,0009	0,0002	0,0002	0,0005	
Н12	1,10	0,60	0,22	0,15	0,13	0,10	0,17	0,02

Джерело: Додаток Б, дані НБУ

Аналізуючи дані табл. 2.6 слід зазначити наступне.

1. Зростанню показника Н1 сприяє збільшення статутного капіталу відповідно до вимог НБУ, а також прибуткова діяльність банків.

2. Зростання Н2, починаючи з 2016 року, ілюструє, що банківська система стабільно покращує рівень капіталізації, а відповідно, стійкості до криз, а правильність обраної стратегії підтвердила стабільність банківської системи з початком війни. Враховуючи, що мінімально допустиме значення Н2 для окремого банку становить 10 %, а фактичний показник майже вдвічі

більший, банкам доцільно активніше кредитувати, адже, запас капіталу достатній, щоб брати на себе більші ризики.

3. Падіння показника Н6 за останні три звітні періоди, вказує на нестачу короткострокових коштів, що не є надто критичним для банків, враховуючи стан інших нормативів, однак свідчить про наявність проблем з короткостроковою ліквідністю.

4. Динаміка Н7, цільове значення якого 25 %, показує, що концентрація кредитів на одну особу поступово падає, що знижує системні ризики.

5. У динаміці нормативу Н8 прослідковується тенденція до зменшення рівня даних кредитів, що також сприяє зниженню системних ризиків.

6. Поступове зниження рівня показника Н9, в першу чергу, вказує на зниження ризиків виводу коштів акціонерами на свої компанії, що знову ж таки, знижує системні ризики. Співставлення цільового значення нормативу – 25 % і фактичного значення – 2,81 % вказує на позитивну тенденцію до зменшення кредитів пов'язаним особам.

7. Відсутність прозорих схем інвестування у цінні папери не стимулює банки активно користуватись даними інструментами, відповідно, нормативи Н11-Н12 знаходяться на достатньому рівні.

Рівень рентабельності активів та капіталу (рис. 2.21) сильно пов'язаний як з девальваційними процесами, спадом економіки, так і з процесами, що відбувались у банківській системі. На рентабельність активів та капіталу значно вплинули численні банкрутства банків та збільшення рівня NPL, що прослідковується протягом 2015-2016 років, періоду найбільшого банкопаду, а також в 2017 році, у якому націоналізовано Приватбанк і відбулась переоцінка його кредитного портфелю.

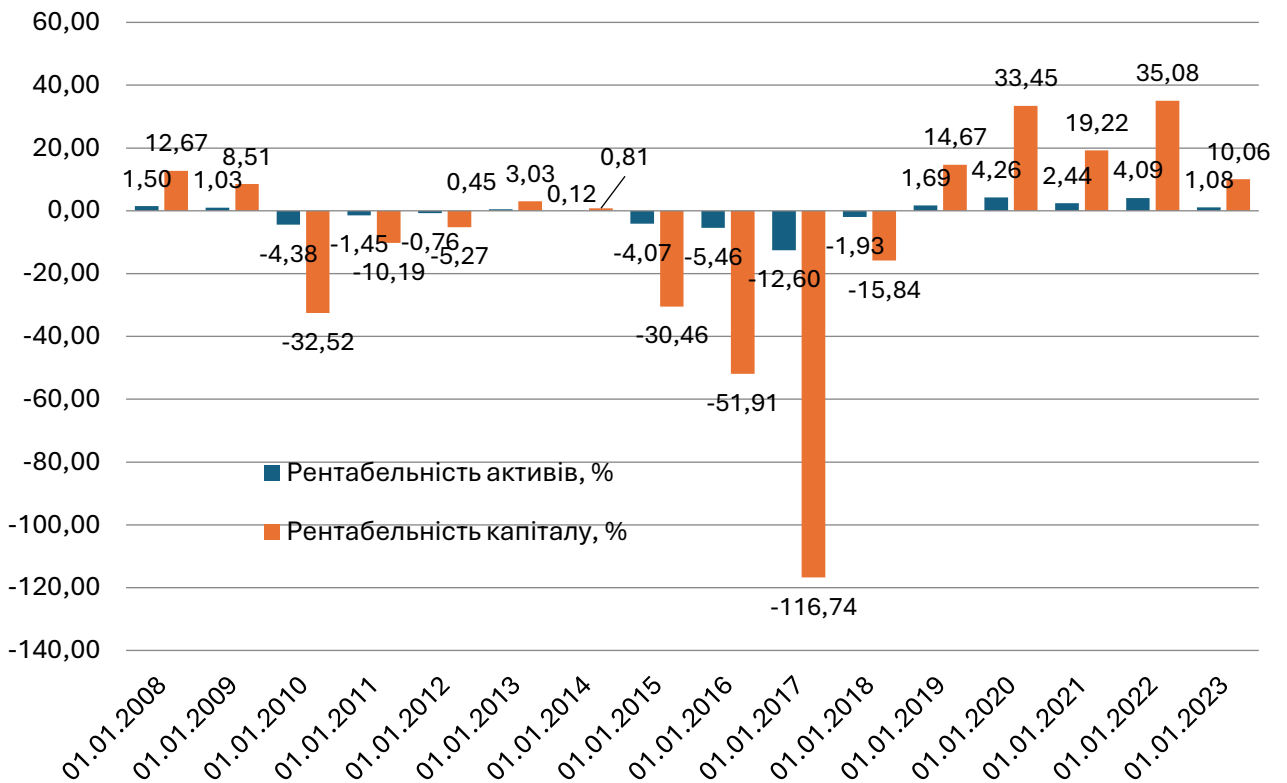


Рис. 2.21. Рентабельність активів та капіталу

Джерело: побудовано за даними НБУ

Збереження і, навіть підвищення рівня прибутковості банків у 2022 – 2023 роках є, зокрема, наслідком позитивного результату від валютно-обмінних операцій, який, згідно даних НБУ [135] у I кварталі був у 2,3 рази вищим у річному вимірі. Чистий операційний прибуток до відрахувань у резерви збільшився у I кварталі 2023 року у річному вимірі вдвічі – до 45,9 млрд грн.

У 2016 році НБУ де-факто перейшов до режиму таргетування інфляції відповідно до Стратегії монетарної політики 2016-2020 років, основним інструментом якого являється облікова ставка. З цього періоду облікова ставка НБУ суттєво впливає як на політику комерційних банків, так і на макроекономічні процеси. Тим не менше, і до 2016 року облікова ставка відігравала певну роль, як макроекономічного інструменту. Наприклад, в кінці I кварталу 2015 року, коли офіційний курс перетнув 30 гривень за долар

США, НБУ 04.03.2015 року підняв облікову ставку до 30 %, що створило дефіцит гривні на фінансовому ринку і, відповідно, спричинило укріплення її курсу. З 2016 року відбувалось поступове зниження облікової ставки, досягши свого мінімального значення у 6 % 12 червня 2020 року. Таке значення облікової ставки частково було продиктовано пандемією Covid-19 – для підтримки попиту населення на товари і послуги, центральними банками багатьох країн проводилась політика так званого «кількісного пом'якшення». Поступове зниження облікової ставки при контрольованій інфляції дозволяє банкам отримувати більш дешеві грошові ресурси, що мало б вплинути на більш активне кредитування банками бізнесу і фізичних осіб. Значного збільшення кредитних портфелів не відбулось, оскільки, кошти, які брались комерційними банками в НБУ направлялись на купівлю ОВДП, тобто фактично комерційні банки кредитували Міністерство фінансів, замість реального бізнесу та домогосподарств. Наразі з липня 2022 року, облікова ставка складає 25 %, (рис. 2.22).

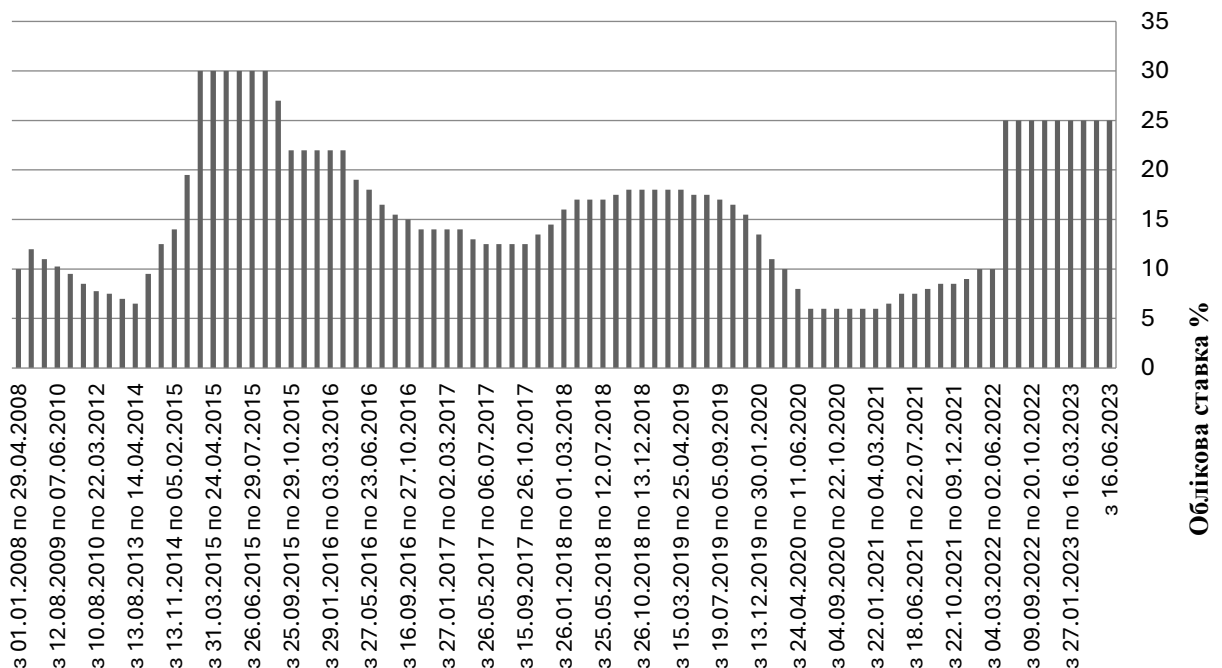


Рис. 2.22. Динаміка облікової ставки НБУ у 2008-2023 роках

Джерело: побудовано за даними НБУ

Метою різкого підвищення облікової ставки стала необхідність зменшення тиску на валютний ринок, стримування інфляційних процесів та збільшення привабливості гривневих активів. Як наслідок, банки суттєво скоротили обсяги рефінансування від НБУ – зі 153 млрд грн. станом на 1 червня 2022 року до 123 млрд грн. на 1 серпня 2022 року. Безумовно, основною причиною різкого зниження обсягів рефінансування стало зростання вартості фінансових ресурсів. Одночасно з цим, банки суттєво збільшили обсяги інвестицій у депозитні сертифікати НБУ зі 163 млрд грн станом на 01 червня 2022 р. до 201 млрд грн на 01 серпня 2022 р, оскільки їх дохідність разом з підняттям облікової ставки теж виросла до 23 % річних, яка також послужила мінімізації інвестицій в ОВДП, оскільки вони стали менш дохідними в порівнянні з депозитними сертифікатами НБУ. Таким чином, висока облікова ставка не сприяє активізації кредитування, а має зворотній ефект. Однак, комерційні банки і при обліковій ставці в 6 % активно не кредитували, а отже, при зростанні ставки до 25 % кардинальних змін на ринку кредитування фактично не відбулось. З іншого боку, ріст облікової ставки дозволив банкам підняти ставки по депозитам, що сприяло залученню додаткових грошових ресурсів від населення, які банки вклали переважно в депозитні сертифікати НБУ.

Сучасні національні банківські системи розвиваються в площині формування безготівкової економіки, яка ґрунтується на фінансових технологіях.

Переваги безготівкової економіки наступні:

- скорочення витрат на обслуговування грошового обігу;
- зменшення витрат на виготовлення грошей;
- підвищення захисту від пограбування та підроблення грошей;
- скорочення тіньового сектора економіки;
- підвищення прозорості формування доходів і витрат корпорацій, бізнесу, сектору загальнодержавного управління та домогосподарств;

– скорочення операційних витрат банків, зростання їх комісійних доходів і ліквідності;

- доступ до додаткових можливостей і сервісів;
- швидкість трансакцій;
- можливість розрахунків у будь-якій валюті та країні світу;
- зручність використання [136].

У глобалізованому світі існує понад 300 платіжних схем безготівкових електронних платежів [137].

До кризи 2008 року ринок активних пластикових карток зростав. З настанням кризи, кількість активних карток мала тенденцію до зниження, досягнувши мінімуму у 29,1 млн штук у 2009 році. Після 2009 року, почалось поступове збільшення активних карт, досягнувши станом на 01.01.2014 обсягу у 35,6 млн штук. 2015-2016 роки були роком спаду, що пояснюється активним виведенням з ринку проблемних банків, і відповідно закриттям карт цих банків. З 2017 почалось поступове відновлення кількісного рівня активних карт, яке значно пришвидшилось з початком пандемії, а, надалі, із введенням воєнного стану – наприкінці 2022 року у банківській системі нараховувалось 46,3 млн активних карт (рис. 2.23).



Рис. 2.23. Динаміка кількості активних карт в Україні

Джерело: побудовано за даними НБУ

Аналіз розподілу безготівкових операцій за їхніми видами свідчить, що за результатами першого кварталу 2023 року, найбільша кількість операцій із використанням карток припадає на:

- розрахунки з використанням платіжних терміналів – 1019,9 млн операцій, що складає 51% від загальної кількості операцій за картками;
- операції з оплати товарів і послуг в мережі інтернет – 550,9 млн операцій (28% від загальної кількості);
- перекази з картки на картку – 288,9 млн операцій (15% від загальної кількості);
- інші операції типу переказу коштів з картки на рахунок, або операції з квазікеш (6 % від загальної кількості) (рис. 2.24).

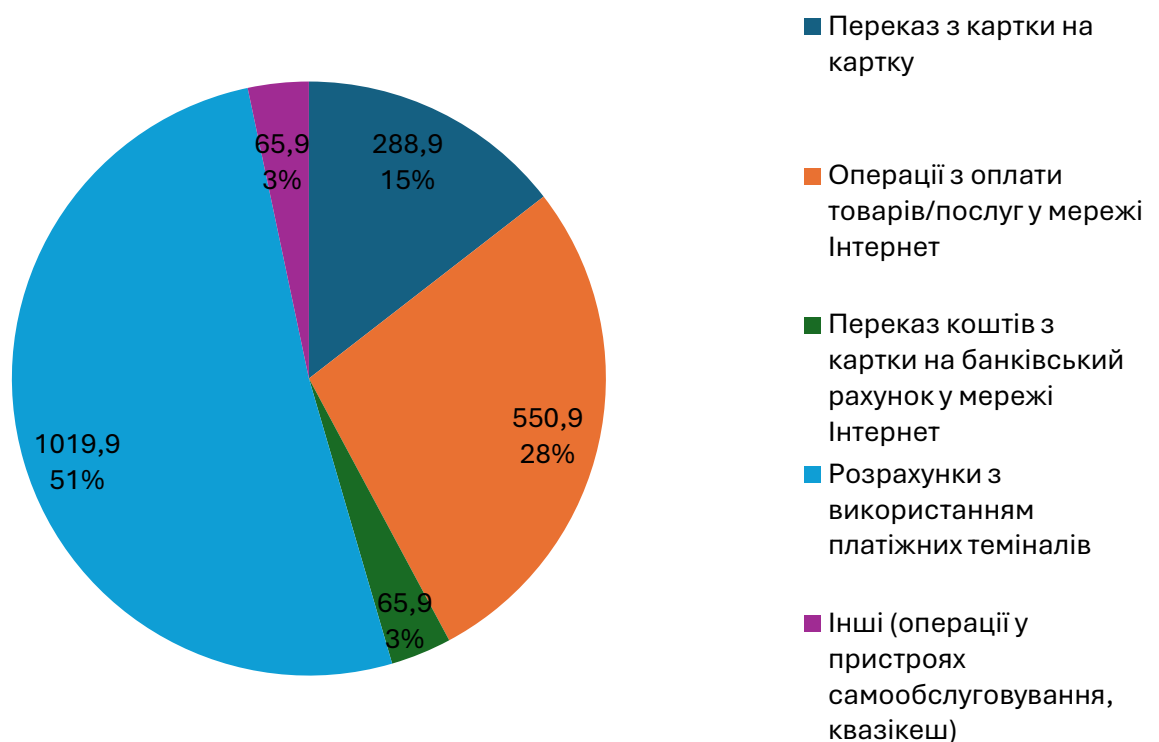


Рис. 2.24. Кількість операцій з використанням платіжних карток у 1 кварталі 2023 року (млн шт.)

Джерело: побудовано за даними НБУ

Слід зазначити, що серед українців є популярними безконтактні та токенизовані картки, частка яких становить 60 % від загальної кількості активних карт [138]. Станом на початок другого півріччя 2022 року,

токенізованою є приблизно кожна шоста активна платіжна картка, а безконтактною – кожна друга. Станом на кінець травня 2022 року загальна кількість емітованих платіжних карток в Україні досягла 103,6 млн шт., що на 13 % більше відносно січня 2022 року [138].

Найбільш популярною операцією з використанням платіжних карток за загальними сумами операцій є переказ коштів з картки на картку, що становить 48 % від загальної суми операцій за картками. Операції з оплати в товарів та послуг в мережі інтернет та розрахунки з використанням платіжних терміналів сумарно становлять 47 %. Інші операції та перекази на банківські рахунки – 5% від загальної суми карткових платежів.

Середня сума переказів з картки на картку значно перевищує середні суми за іншими операціями (рис. 2.25).

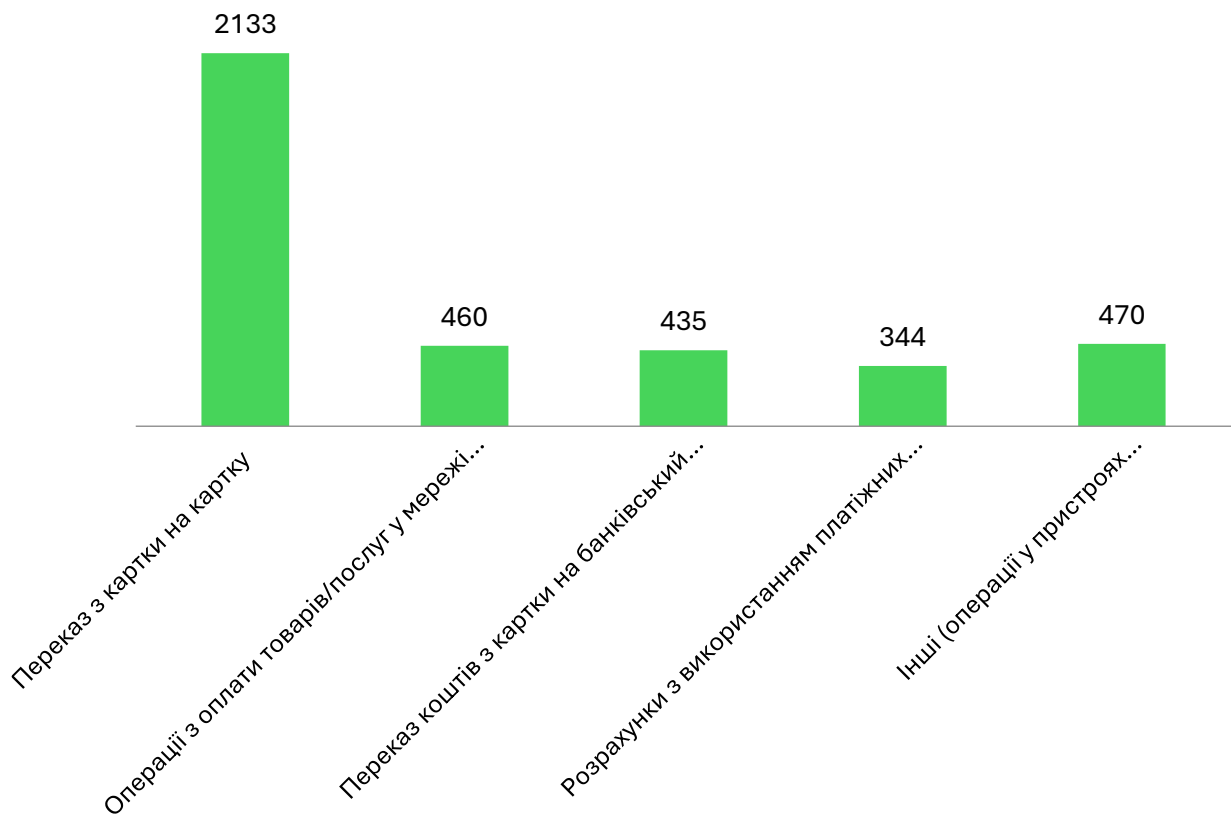


Рис. 2.25. Середній чек за операціями з використанням платіжних карток у 1 кварталі 2023 року (грн)

Джерело: побудовано за даними НБУ

Основним драйвером розвитку P2P-переказів (переказів коштів онлайн від однієї людини до іншої) (рис. 2.26) є розвиток ринку електронної комерції, оскільки саме він вимагає відповідної інфраструктури електронних платежів, які розвиває сегмент платіжних сервісів.

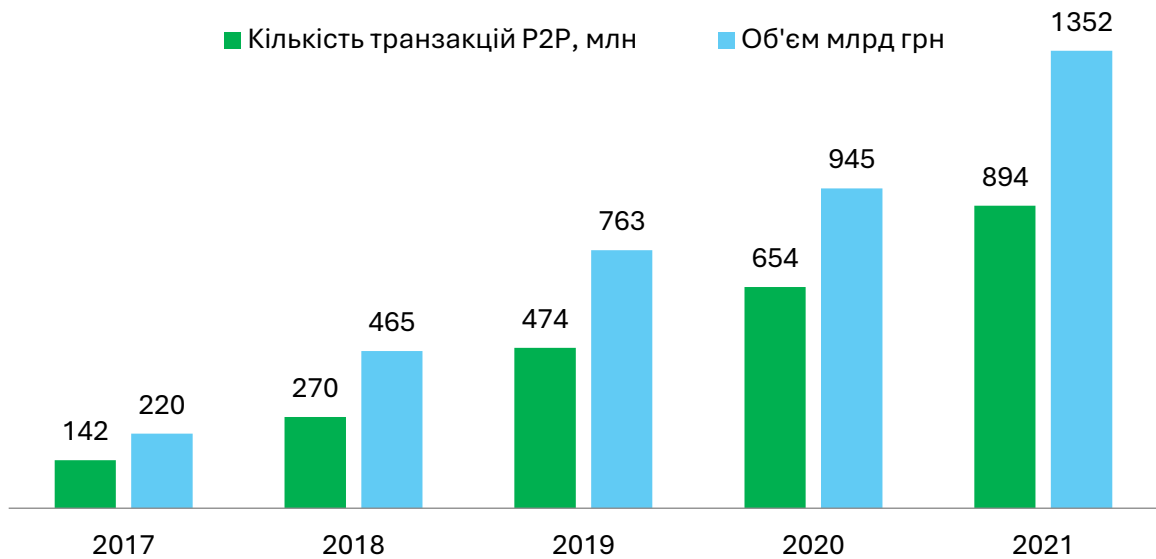


Рис. 2.26. Динаміка P2P-переказів в Україні

Джерело: побудовано за даними НБУ

Зв'язок електронної комерції і P2P-переказів пов'язаний з їх популярністю у транзакціях за товари і послуги між покупцями і продавцями. Згідно дослідження української асоціації фінтех-компаній [104], P2P-перекази є найбільш динамічно зростаючим платіжним сегментом із середньорічним темпом зростання у 57 %. Сервіс P2P-переказів є важливим не тільки як підсегмент сервісу платежів, а й загалом, оскільки, для багатьох фінансових компаній P2P-перекази виступають в якості «якірної» послуги і активно сприяють залученню клієнтів-ініціаторів транзакції та клієнтів-отримувачів.

Також слід звернути увагу на збільшення кількості необанків та їх динаміку. За даними 2020 року у світі відкрито 296 необанків (рис. 2.27).

Пандемія COVID-19 спровокувала попит на всі фінансові онлайн-сервіси, в тому числі, збільшила кількість активних користувачів необанками.



Рис. 2.27. Динаміка відкриття необанків у світі

Джерело: побудовано за [139].

В Україні станом на 2023 рік існує 4 необанки, безумовним лідером серед яких являється Monobank. Окремо слід, виділити банківські проекти цифрового банкінгу «Власний рахунок» від банку Восток та O-bank від Ідея Банку.

Як видно з табл. 2.7, необанки в Україні в основному сконцентровані на розвитку двох напрямів: споживчому кредитуванню і платежах, що є правильною стратегією, враховуючи аналіз даних банківського ринку і галузі фінтех. Проекти від Ідея Банку та банку Восток, як і проекти від Таскомбанку, свідчать, що на українському ринку, досить часто саме банки виступають інвесторами для реалізації нових технологічних рішень і модернізації традиційних фінансових послуг. Це пов'язано з тим, що українські фінтех-стартапи не завжди мають необхідні ресурси. В Україні розробкою інноваційних фінансових технологій для внутрішнього впровадження активно займається Приватбанк та Monobank, який створив вдалий продукт за власний ресурс.

Таблиця 2.7

Порівняльна характеристика українських необанків

Назва банку	NEOBANK	O.BANK	Sportbank	Monobank	Izibank	Банк Власний Рахунок
Віртуальна картка	✓	✗	✗	✓	✓	✓
Рахунок в іноземній валюті	✓	✗	✗	✓	✓	✗
Кредитна лінія	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Депозит	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Аналітика витрат	✗	✗	✗	✓	✓	✓
Неперсоналізований кешбек	✓	✓	✓	✗	✓	✓
Персоналізований кешбек	✗	✗	✓	✓	✓	✗
Можливість додати картку іншого банку	✓	✗	✗	✗	✗	✗
Додаткові небанківські сервіси	✗	✗	✗	✓	✗	✓
Служба підтримки в додатку	✗	✗	✗	✓	✓	✓
Особливості	Два окремих банки для фізичних осіб та ФОП і ЮО	Пропонує кешбек за покупки в цифрових магазинах Google і Apple	Кешбек за купівлю спортивних товарів та послуг	Shake to pay для розподілу платежу та оплати чеків і чайових	Підвищений кешбек на певні категорії по п'ятницям	Спеціальні пропозиції для клієнтів мережі магазинів "Сільпо"

Джерело: узагальнено на основі даних <https://fintechua.org/>, <https://neobank.one/>, <https://obank.com.ua/uk/obank>, <https://sportbank.ua/tarify>, <https://www.monobank.ua/?lang=uk>, <https://izibank.com.ua/>, <https://bvr.ua/>

Успіх необанків пов'язаний з прихильністю клієнтоорієнтованому підходу, зручністю і доступністю для клієнтів, безпекою і прозорістю, економічною ефективністю і можливістю здійснювати платежі 24 години на добу без відвідування відділення банку [140].

Надалі варто очікувати більш активного розвитку галузі фінтех та посилення конкуренції з традиційними банками, в першу чергу, на ринку платежів і кредитування. Посиленню конкуренції також сприятиме активне

впровадження на фінансових ринках концепції відкритого банкінгу, який має перспективи для активного розвитку всіх учасників фінансового ринку. Саме тому, в ЄС у 2016 році була прийнята Директива PSD-2, яка зобов'язує банки надавати доступ до фінансових даних клієнтів фінансовим компаніям, і покликає сприяти фінансовим інноваціям та конкуренції у роздрібних фінансових послугах. Як наслідок, на розвинутих ринках спостерігаються процеси «платформізації» та створення екосистем.

І, насамкінець, у контексті розвитку фінтех в Україні й світі доцільно розглянути перспективи впровадження цифрових валют. Перші тестові розробки почалися у 2016 – 2017 роках. Станом на 2021 рік, за оцінками МВФ, вже понад 80% національних фінансових регуляторів вивчали можливість впровадження CBDC.

Переважає більшість проєктів CBDC розробляється на базі Blockchain.

Існує декілька моделей CBDC, але найперспективнішими видаються дві з них:

- оптова модель передбачає використання валюти центробанку тільки фінансовими установами, і застосування у міжбанківських операціях клірингу в міжнародній торгівлі та переказах. Дана модель викликає найбільший інтерес у центральних банків, оскільки саме вона потенційно здатна значно пришвидшити роботу фінансової системи, підвищити її рівень безпеки, знизити витрати та надати безпрецедентні можливості контролю за обігом грошової маси;

- роздрібна модель CBDC – це спроба дати юридичним і фізичним особам те, що останнім часом не спроможна була дати традиційна банківська система, але змогли дати стейблкоїни. Це, передусім, швидкість, простота і ціна трансакцій. CBDC не вимагатимуть стос паперів, оскільки відображення трансакцій у розподілених реєстрах, а також програмованість цифрової валюти дозволяє відразу бачити походження коштів. Перекази SWIFT, які використовує бізнес в зовнішньоекономічній діяльності та фізичні особи – при транскордонних переказах значних сум, заходять на рахунок отримувача,

зазвичай, через 1 – 3 дні після відправки. CBDC заходитиме на рахунки отримувача практично миттєво, так само, як і перекази у вищезгаданих USDT. Що не менш важливо – вартість трансакцій. Для фізичних осіб, насамперед, мігрантів та іноземних студентів, досить актуальним є питання комісій за міжнародні перекази. Зазвичай, середні суми переказів у цих категорій користувачів коливаються від декількох десятків до декількох сотень доларів, але комісії системам міжнародних переказів вони платять несправедливо великі. Наприклад, при переказі через Western Union від 50 до 100 доларів, відправник повинен сплатити 15 доларів комісії, тобто від 15% до 30% від суми. Тобто, пропонуючи платіжну інфраструктуру з меншими затратами на перекази, CBDC сприяє підвищенню фінансової інклюзивності. CBDC може бути в безпосередній власності громадян і корпорацій, в якості цифрової форми готівкових грошей, на додачу до паперових, на спеціалізованих гаманцях.

У цифровій валюті, безумовно, буде передбачена програмована частина. Наприклад, громадяни, що не досягли 21 року, не зможуть розрахуватися своєю цифровою валютою за алкоголь, або підприємства не зможуть здійснювати сумнівні трансакції.

Заробітна плата чиновникам та держзакупівлі в CBDC дозволять контролювати обіг виплачених державою коштів, таким чином створюючи суттєві ускладнення для проведення корупційних операцій. Держава зможе автоматично, в режимі реального часу утримувати податки з фізичних та юридичних осіб, що має значно спростити їх адміністрування.

CBDC допоможе збирати точніші і своєчасні дані про фінансові операції, для отримання точнішої аналітики і статистики про поточний стан економіки та поведінки споживачів, для прийняття відповідних монетарних рішень фінансовими регуляторами [141].

Протягом останніх десятиліть спостерігається глобальний перехід до епохи четвертої промислової революції, яка характеризується всеохоплюючою цифровізацією та впровадженням різноманітних

інноваційних технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн, нанотехнології, генна інженерія тощо. Здатність генерувати інноваційні технології, а також їх розробляти та впроваджувати визначає не лише конкурентоспроможність суб'єкта господарювання, а й рівень добробуту країни [142].

Потенціал зростання диджиталізованих фінансових послуг та формування безготівкової економіки в Україні досить значний. Кредитування і платежі є найбільшими сегментами ринку українського фінтех, тому прогнозовано, що у період повоєнного відновлення і розвитку фінансового ринку, ці сегменти конкуруватимуть з традиційними банками, за допомогою стандартних переваг – швидкості, зручності і ціни. Зазначене актуалізує питання зміни стратегії банків, їх бізнес-моделей і взаємодії з фінтех-компаніями на засадах колаборації та /або інтеграції.

Висновки до розділу 2

1. Фінансові компанії і банки активно впроваджують нові технічні рішення, пропонуючи ринку інноваційні продукти та послуги. Розвиток галузі фінтех значно вплинув на трансформацію структури ринку фінансових послуг і стимулює банки до адаптації у нових реаліях, зміни бізнес-стратегій та посилення уваги до цифрового сегменту.

2. Фундаментом стійкого розвитку фінтех та банків України, є забезпечення доступності інфраструктури та наявності сприятливого середовища. Запорукою цього є осучаснення законодавства та регулювання фінансового ринку. Сприятливе регуляторне поле для інтеграції банків і фінтех-компаній дозволить забезпечити конкурентоспроможність банківської системи України.

3. Позитивна динаміка розвитку фінтех-ринку в Україні цілком відповідає світовому тренду та дозволяє вітчизняним компаніям інтегруватись до глобального ринку фінтех. На глобальному рівні основними чинникам, що сприяли розвитку глобального ринку фінтех стало зростання недовіри до традиційних банків після глобальної фінансової кризи 2007-2008 рр.; пандемічні обмеження; розвиток соціальних мереж та месенджерів; зміни у споживчій поведінці, головним драйвером яких є покоління міленіалів та зумерів; розвиток економіки спільного споживання; використання споживачами онлайн і смартфон-рішень в таких секторах як ритейл, індустрія розваг, освіта, сектор державних послуг.

4. В Україні найбільше послуг фінтех-компанії надають у сфері здійснення грошових платежів та переказів, споживчого кредитування та впровадження нових технологій та поліпшення інфраструктури фінансового ринку. Основними технологіями, що використовуються вітчизняними фінтех-компаніями є API, хмарні сервіси, штучний інтелект, переказ коштів, роботизована автоматизація процесів, біометрика, чат-боти, блокчейн.

5. Національні банківські системи розвиваються в площині формування безготівкової економіки, яка ґрунтується на фінансових технологіях, серед яких в Україні найбільш поширеними є розрахунки з використанням платіжних терміналів; операції з оплати товарів і послуг в мережі інтернет; перекази з картки на картку; інші операції на кшталт переказу коштів з картки на рахунок або операції з квазікеш.

6. Аналіз економічної діяльності банків свідчить про наявність запасу міцності, що виявилось у зростанні чистого прибутку банків у 2023 році до 83231 або у 3,6 рази відносно 2022 року, зростанні рентабельності капіталу до 31,6 % на 01.01.2024 відносно 9,7 % на 01.01.2023, збільшенні активів, поліпшенні економічних нормативів банківської діяльності, попри спад економіки та умови воєнного стану. Зростання безготівкових операцій банків відбувається в тренді глобальних процесів цифровізації, зокрема, за результатами першого кварталу 2023 року розрахунки з використанням

платіжних терміналів становили 1019,9 млн операцій, що складає 51 % від загальної кількості операцій за картками; операції з оплати товарів і послуг в мережі інтернет – 550,9 млн операцій або (28 % від загальної кількості операцій за картками); перекази з картки на картку – 288,9 млн операцій 15% від загальної кількості операцій за картками).

7. Результати аналізу економічної діяльності банків та фінтех-компаній свідчать про прогнозоване посилення конкуренції з традиційними банками, в першу чергу, на ринку платежів і кредитування.

Протягом останнього десятиліття глобальна структура ринку кредитування фізичних осіб змінюється – банки і кредитні союзи втрачають свою частку на ринку, поступаючись нею на користь фінансових компаній та фінтех-сервісам.

Населення з обмеженим доступом до банківського обслуговування створює високий потенційний попит на цифрові фінансові послуги, в першу чергу, на грошові перекази, платежі і кредитування. Конкуренти традиційних банків задовольняють фінансові потреби споживачів, а деякі передбачають нові напрями в наданні банківських і фінансових послуг клієнтам та займають нішу роздрібного банкінгу. У протипагу, переважна більшість банків модернізується, фокусуючись на доступі до банківських послуг онлайн – практично кожен банк уже має як мінімум один власний мобільний застосунок.

8. Зростання споживчого кредитування можливе за рахунок розвитку сервісів, що даватимуть можливість користувачам на будь-яких вітчизняних маркетплейсах чи інших учасниках ринку e-commerce, скористатись простою і швидкою опцією товарів у розстрочку, створення максимального спектру видів і способів кредитування фізичних осіб та МСБ: P2P-кредити, BNPL, мікрокредити, cash-кредити, овердрафти тощо. Активному розвитку фінтех на ринку e-commerce сприяло зростання кількості підключених до інтернету пристроїв, зокрема смартфонів, які все частіше використовуються для пошуку товарів і послуг та здійснення онлайн-покупок; широке поширення

соціальних мереж, які є ефективним каналом просування для сайтів електронної комерції; зміщення споживчих переваг у бік онлайн-покупок як більш зручного, швидкого та доступного способу придбання товарів, у тому числі в іноземних інтернет-магазинах.

9. Потенціал зростання диджиталізованих фінансових послуг та формування безготівкової економіки в Україні досить значний.

Споживачі, які незадоволені якістю, швидкістю і вартістю традиційних банківських послуг, з одного боку, формують попит на послуги фінтех-компаній, з іншого – стимулюють банки інвестувати в розробку власних рішень для задоволення потреб клієнтів, або до колаборації з провайдерами фінтех-сервісів.

Кредитування і платежі є найбільшими сегментами ринку українського фінтех, тому прогнозовано, що у період повоєнного відновлення і розвитку фінансового ринку, ці сегменти конкуруватимуть з традиційними банками, за допомогою стандартних переваг – швидкості, зручності і ціни. Зазначене актуалізує питання зміни стратегії банків, їх бізнес-моделей і взаємодії з фінтех-компаніями на засадах колаборації та /або інтеграції.

Основні наукові результати другого розділу опубліковані в працях автора [45; 65; 66; 78; 97; 99 – 102; 141].

РОЗДІЛ 3

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ БАНКІВ ТА ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ В УКРАЇНІ НА ОСНОВІ ЕКОСИСТЕМНОГО ПІДХОДУ

3.1. Переваги та недоліки економічної інтеграції банків і фінтех-компаній

Теоретичне узагальнення різних підходів до економічної інтеграції банків і фінтех-компаній (розділ 1), аналіз фінтех-галузі, результатів економічної діяльності банків з урахуванням фінтех-рішень та позитивних практик колаборації банків і фінтех-компаній (розділ 2) сформувавши аргументацію до використання екосистемного підходу при побудові нової моделі банківської екосистеми.

У будь-якій сфері економічної діяльності основними мотивами інтеграції є встановлення ефективних бізнес-зв'язків, досягнення збалансованої діяльності, накопичення капіталу для інноваційного розвитку, зниження витрат за рахунок збільшення масштабів виробництва, створення умов для диверсифікації виробництв, освоєння нового продукту (робіт, послуг) для задоволення нових потреб споживачів [143].

Конкурентна перевага фінтех-компаній здебільшого пов'язана з їхньою гнучкою структурою, клієнтоорієнтованим підходом та слабким регуляторним середовищем. Однак, для більшості фінтех-компаній є перешкоди до масштабування свого бізнесу, браку довіри з боку клієнтів, відносно незначної кількості клієнтів, низької впізнаваності бренду, недостатності капіталу. У протизвагу, банки володіють досвідом і навичками.

Для побудови нової моделі банківської екосистеми, необхідне проведення якісного аналізу переваг і недоліків інтеграції банків і фінтех-компаній.

Дієвим інструментом такого аналізу є SWOT-аналіз, що передбачає пошук сильних і слабких сторін, можливостей і загроз, зі встановленням їх зв'язків, які в подальшому можуть бути використані для формулювання стратегії банку [144]. SWOT-аналіз інтеграції банків і фінтех-компаній проводився офлайн. В опитуванні брали участь представники банківського сектору, галузі фінтех, науковці та держслужбовці. Всього до дослідження залучено 47 респондентів, у тому числі: керівники, менеджери середньої ланки банківського сектору – 19, керівники фінтех-компаній – 16, науковці – 7, державні службовці категорії А та Б – 5 осіб.

Для визначення набору характеристик, переваг, недоліків, можливостей і загроз використано метод Дельфі, з відповідною послідовністю етапів [145].

Визначення характеристик, набору переваг, недоліків, можливостей і загроз здійснено за таким алгоритмом:

1) підбір групи експертів відповідно до предмету досліджуваної проблеми;

2) формулювання мети, завдань та бажаних результатів;

3) розроблення опитувальної форми;

4) опитування експертів;

5) статистична обробка даних;

6) обговорення експертами отриманих результатів і надання кожному експерту можливості врахувати висновок усієї групи.

7) прийняття остаточного консенсусного рішення щодо характеристик, переваг, недоліків, можливостей і загроз нової моделі банківської екосистеми.

Група експертів провела аналіз факторів та оцінила відповідність у балах кожного з чинників. Анкетованим було запропоновано провести оцінювання за шкалою Міллера від 1 до 7, де 1 – найменше значення, 7 – найбільше. Значущими визначені характеристики, середнє значення оцінки яких усіма експертами не нижче 4,75 балів.

Результати SWOT-аналізу інтеграції банків і фінтех-компаній наведені на рис. 3.1.

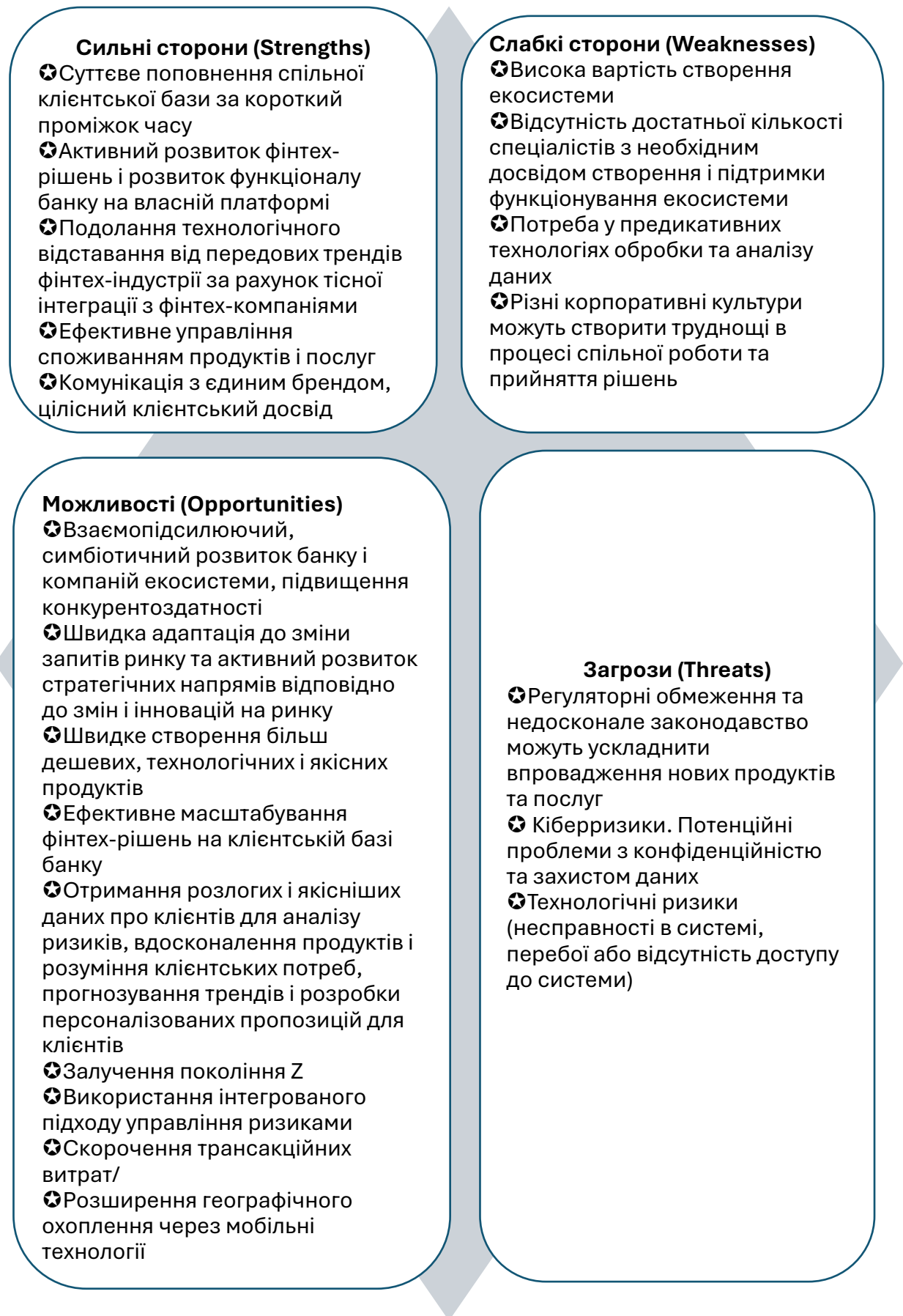


Рис. 3.1. SWOT-аналіз інтеграції банків і фінтех-компаній

Джерело: авторська розробка

Розглянемо сильні сторони інтеграції банків та фінтех-компаній (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Оцінка експертами сильних сторін інтеграції банків та фінтех-компаній

Сильні сторони	Банківські експерти	Експерти галузі фінтех	Науковці	Державні службовці	Середнє значення
Подолання технологічного відставання від передових трендів фінтех-індустрії за рахунок більш тісної інтеграції з фінтех-компаніями	7	5	7	6	6,25
Ефективне управління споживанням продуктів і послуг	6	7	7	5	6,25
Комунікація з єдиним брендом, цілісний клієнтський досвід	6	7	5	5	5,75
Активний розвиток фінтех-рішень і розвиток функціоналу банку на власній платформі	5	6	7	5	5,75
Суттєве поповнення спільної клієнтської бази за короткий проміжок часу	4	6	5	4	4,75

Вагомою сильною стороною є подолання технологічного відставання від передових трендів фінтех-індустрії за рахунок більш тісної інтеграції

банків з фінтех-компаніями. Оскільки банки є досить консервативними установами відносно нової індустрії фінтех, співпраця з фінтех-компаніями в межах спільної екосистеми стане взаємодоповнюючим чинником. Зазначене допоможе банкам забезпечити високий технологічний рівень розвитку, мінімізуючи ризики та дотримуючись норм і вимог регуляторів.

Другою сильною стороною інтеграції банків та фінтех-компаній є ефективне управління споживанням продуктів і послуг, що дозволяє учасникам підвищувати ефективність операцій і оптимізувати витрати. Екосистема не просто пропонує продукти та послуги, а й задовольняє потреби клієнта у контексті його способу життя. Клієнт отримує конкретну користь від покупок в екосистемі та вмотивований фінансовою вигодою й персональними комунікаціями. Зокрема, екосистема може пропонувати клієнту послуги з урахуванням його поведінки, геолокації, попередніх покупок тощо.

Суттєве поповнення спільної клієнтської бази за короткий проміжок часу є третьою сильною стороною нової моделі банківської екосистеми, оскільки дозволяє учасникам збільшувати дохідність від операцій, отримувати більше даних для аналізу і, таким чином, досягати конкурентних переваг. Поповнення клієнтської бази досягається за допомогою ефективної співпраці між учасниками, використання інноваційних технологій та розширення географічного охоплення. Зокрема, банк може використовувати продукти і послуги фінтех-компаній для залучення клієнтів, які не є традиційними, а фінтех-компанії можуть використовувати клієнтську базу банку. Активному залученню клієнтів у систему також сприятиме підвищення рівня задоволеності існуючих клієнтів. Фінтех-компанії можуть використовувати дані компанії, яка займається Big Data, для розробки продуктів і послуг, які відповідають потребам клієнтів, для розробки персоналізованих пропозицій. А банк може використовувати свої фізичні відділення та канали зв'язку для просування продуктів і послуг фінтех-компаній.

Четвертою сильною стороною інтеграції банків та фінтех-компаній є активний розвиток фінтех-рішень і функціоналу банку на власній платформі, що дозволяє банку бути більш конкурентоспроможним і задовольняти потреби сучасних клієнтів. Розвиток функціоналу банку на власній платформі забезпечує надання клієнтам комплексних та персоналізованих послуг за рахунок даних, отриманих від клієнтів у рамках використання інших продуктів і послуг банку, їх аналізу та впровадження успішних розробок фінтех-компаніями в межах екосистеми.

І насамкінець, важливою є комунікація з єдиним брендом та цілісний клієнтський досвід. Готовність клієнта скористатися послугою, що надає один з учасників екосистеми, буде значно вищою, якщо дана екосистема буде пов'язана з перевіреним брендом. У межах сервісу не має бути помітних переходів і рутинних дій, наприклад, введення реквізитів чи додаткової реєстрації у сервісі партнера. Простий та зручний доступ до потрібних сервісів спрощується завдяки наскрізній ідентифікації, єдиній платіжній інфраструктурі та системі зберігання персональних даних. У клієнта швидко виробляється пріоритезація програми банку: отримуючи інформацію про сервіс ззовні клієнт зазвичай перевіряє доступність до нього з екосистеми банку. Екосистема дозволяє користувачеві отримувати фінансові продукти та послуги на вигідних для нього умовах: знижки, бонуси, розстрочки, кешбек та інші форми вигоди. Покупки всередині екосистеми дешевші, ніж за її межами.

Комунікація з єдиним брендом означає, що учасники екосистеми використовують єдиний бренд, логотип і маркетингові матеріали, що дозволяє клієнтам легко ідентифікувати учасників екосистеми як єдине ціле.

Можливості інтеграції банків та фінтех-компаній формують потенціал до зростання й розвитку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Оцінка експертами можливостей інтеграції банків та фінтех-компаній

Можливості	Банківські експерти	Експерти галузі фінтех	Науковці	Державні службовці	Середнє значення
Взаємопідсилюючий, симбіотичний розвиток банку і компаній екосистеми, підвищення конкурентоздатності	5	7	7	6	6,25
Скорочення трансакційних витрат	5	7	7	6	6,25
Розширення географічного охоплення через мобільні технології	5	7	7	5	6
Швидка адаптації до зміни запитів ринку та активний розвиток стратегічних напрямів відповідно до змін і інновацій на ринку	6	7	7	3	5,75
Ефективне масштабування фінтех-рішень на клієнтській базі банку	4	7	7	4	5,5
Отримання розлогих і якісніших даних про клієнтів для аналізу ризиків, вдосконалення продуктів і розуміння клієнтських потреб, прогнозування трендів і розробки персоналізованих пропозицій для клієнтів	5	7	6	4	5,5
Залучення покоління Z	6	4	7	5	5,5
Швидке створення більш дешевих, технологічних і якісних продуктів	4	7	6	3	5

Взаємопідсилюючий, симбіотичний розвиток банку і компаній екосистеми, підвищення конкурентоздатності означає, що учасники екосистеми можуть використовувати переваги для компенсації недоліків інших учасників. Наприклад, банк може використовувати досвід і довіру клієнтів для просування продуктів і послуг фінтех-компаній. Фінтех-компанія може використовувати інноваційні технології для покращення продуктів і послуг банку.

Активний розвиток стратегічних напрямів відповідно до змін і інновацій на ринку як можливість дозволяє учасникам залишатися конкурентоспроможними в умовах швидких змін на ринку. Банки та фінтех-компанії повинні бути готові до змін у потребах клієнтів, розвитку технологій та регулювання. Для цього необхідні гнучкі процеси та структура, а також здатність швидко адаптуватися до змін.

Можливість достатньо швидко створювати більш дешеві, технологічні і якісні продукти передбачає формування гнучкої і відкритої архітектури банківської екосистеми дозволить учасникам інтегрувати нові технології та рішення. Розвиток співпраці між банками та фінтех-компаніями дозволяє об'єднувати ресурси і експертизу для створення нових продуктів і послуг.

Ефективне масштабування фінтех-рішень на клієнтській базі банку дозволяє пропонувати клієнтам ширший спектр інноваційних продуктів і послуг. Фінтех-компанії розробляють інноваційні продукти і послуги, які відповідають потребам сучасних клієнтів. Однак, щоб ці продукти і послуги стали доступними для широкого кола клієнтів, їх необхідно масштабувати. Банки мають доступ до великої клієнтської бази, що дозволяє їм масштабувати фінтех-рішення.

Складним завданням є скорочення трансакційних витрат, що вимагає від учасників банківської екосистеми інновацій та оптимізації процесів. Учасники екосистеми, матимуть можливість об'єднати та оптимізувати операційні процеси, спільне утримання і обслуговування платформ і програм

для всієї екосистеми буде значно дешевшим, ніж якби кожен учасник мав свої окремі програми.

Акумулюючи дані про фінансові трансакції, учасники екосистеми на підставі операцій за клієнтськими рахунками, мають достовірну і повну інформацію щодо клієнта, його уподобання, звички, переваги тощо. З відповідного аналізу можна скласти модель споживчого поведінки клієнтів, створити психологічний портрет споживача. Обсяг клієнтської інформації в банківській екосистемі значно більше, ніж безпосередньо у банківській установі. Збір інформації про клієнтів екосистеми в поєднанні з сучасними технологіями обробки даних дозволяє розробляти пакети персоніфікованих пропозицій, орієнтованих на конкретного клієнта.

Отримання розлогих і якісних даних про клієнтів дозволяє учасникам екосистеми:

- більш точно оцінювати ризики, зокрема, дані про клієнтів можна використовувати для оцінки кредитного ризику, ризику шахрайства та інших видів;
- удосконалювати продукти та послуги шляхом виявлення потреб клієнтів і розробки нових продуктів та послуг;
- прогнозувати тренди з урахуванням змін у поведінці клієнтів;
- розробляти персоналізовані пропозиції для клієнтів, які відповідають їхнім індивідуальним потребам.

Залучення банками покоління Z – покоління, яке виросло в цифровому світі, і має відповідні вимоги до рівня надання фінансових послуг та каналів доставки (покоління народжене у період з 1997 по 2012 рік) дозволяє забезпечити довгострокову клієнтуру, враховуючи зростання цієї категорії населення. Для утримання покоління зумерів в екосистемі, банки мають запропонувати продукти та послуги, які відповідають цифровому стилю їх життя.

Розширення географічного охоплення через мобільні технології як можливість дозволяє учасникам банківської екосистеми надавати фінансові

послуги незалежно від місця розташування клієнтів, і не вимагає додаткових витрат на утримання фізичних точок взаємодії з клієнтами.

Реалізація означених можливостей дозволить наростити сильні сторони інтеграції банків і фінтех-компаній. Натомість слабкі сторони потребують усунення або нівелювання (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Оцінка експертами слабких сторін інтеграції банків та фінтех-компаній

Слабкі сторони	Банківські експерти	Експерти галузі фінтех	Науковці	Державні службовці	Середнє значення
Висока вартість створення екосистеми	7	7	6	7	6,75
Різні корпоративні культури можуть створити труднощі в процесі спільної роботи та прийняття рішень	7	6	5	7	6,25
Відсутність достатньої кількості висококваліфікованих спеціалістів із необхідним досвідом роботи	4	6	5	4	4,75
Потреба у предикативних технологіях обробки та аналізу даних	5	5	5	4	4,75

Для забезпечення ефективної економічної інтеграції банків і фінтех-компаній створення екосистеми вимагає значних фінансових ресурсів для розробки нових продуктів і послуг, а також впровадження інновацій.

Створення екосистеми потребує висококваліфікованих і дефіцитних на ринку, а відтак, і високооплачуваних спеціалістів для розробки нових і

підтримки діючих продуктів та послуг, управління екосистемою та обслуговування клієнтів. Для мінімізації впливу дефіциту спеціалістів з необхідним досвідом, учасникам екосистеми доцільно використовувати спеціалістів на засадах сумісництва, створивши дієву програму навчання і професійного розвитку. Відсутність достатньої кількості спеціалістів з необхідним досвідом створення і підтримки функціонування екосистеми може позначитись на якості розробки нових продуктів і послуг.

Потреба у предикативних технологіях обробки та аналізу даних для аналізу минулого, прийняття рішень та прогнозування майбутніх потреб – відкрила б широкі можливості до забезпечення ефективної роботи і розвитку фінансових компаній і банків у довгостроковій перспективі. Досить тривалий час дані, накопичувані банками, сприймалися як розрізнені об'єкти, відірвані від контексту, і оброблялися в ізоляції від решти. Кожне сховище даних розвивалося для вирішення окремого вузького завдання. Банки накопичили великі обсяги даних, але переважна більшість не використовує їх ефективно. Дані, що не використовуються, перетворюються на тягар для банків, їх потрібно зберігати і захищати. Розробка сучасних предикативних технологій потребує значних зусиль, коштів і кваліфікації.

Різні корпоративні культури також можуть створити труднощі у процесі спільної роботи банків та фінтех-компаній й прийнятті управлінських рішень. Учасники екосистеми можуть мати різні підходи до вирішення проблем, методи комунікації, стилі роботи, неформальні правила тощо, що може призвести до конфліктів і зниження ефективності спільної роботи. Для мінімізації конфліктного потенціалу та формування спільної корпоративної культури учасникам екосистеми необхідно сформувати корпоративні цінності та розробити механізми вирішення типових конфліктів.

Загрози економічній інтеграції банків і фінтех-компаній можуть бути нівельовані шляхом впровадження комплексу превентивних заходів, тому їх своєчасне виявлення дозволить впровадити політику протидії (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Оцінка експертами загроз інтеграції банків та фінтех-компаній

Загрози	Банківські експерти	Експерти галузі фінтех	Науковці	Державні службовці	Середнє значення
Технологічні ризики (несправності в системі, перебої або відсутність доступу до системи)	6	6	5	7	6
Кіберризика. Потенційні проблеми з конфіденційністю та захистом даних	6	4	5	7	5,5
Регуляторні обмеження та недосконале законодавство можуть ускладнити впровадження нових продуктів та послуг	7	5	5	3	5

Інтегрований підхід до управління ризиками дозволяє учасникам екосистеми розробляти більш ефективні заходи щодо управління ризиками, які враховують їхній взаємозв'язок, що зменшує збитки від ризиків. Інтегрований підхід дозволяє учасникам екосистеми більш ефективно використовувати ресурси, знизити витрати і підвищити рівень якості надання послуг, та може бути використаний для управління кредитними, інвестиційними, технологічними ризиками тощо.

Кіберризика та потенційні проблеми з конфіденційністю та захистом персональних даних є глобальною проблемою, що спричинена цифровою трансформацією. Фінансові компанії та банки збирають дані про клієнтів, та мають забезпечувати безпеку цих даних. Помітну шкоду репутації екосистеми може завдати витік персональних даних, даних, що становлять

комерційну таємницю, інформації обмеженого доступу та інтелектуальної власності. При витоку інформації на екосистему очікують не тільки штрафні санкції та позови, але й непрямі збитки для бренду, які можуть призвести до незворотних негативних наслідків для всієї екосистеми.

Технологічні ризики, що включають можливі несправності в системі, перебої або відсутність доступу в систему можуть призвести до втрати даних або фінансових втрат.

Регуляторні обмеження та застаріле законодавство можуть ускладнити впровадження нових продуктів та послуг. Сприятливе регуляторне середовище забезпечує захист споживачів, дозволяє запобігти фінансовим кризам і забезпечити справедливу конкуренцію. У протизагу, регуляторні обмеження та застаріле законодавство можуть становити загрозу для банківських екосистем. Регуляторні обмеження досить часто створюють перешкоди на шляху до впровадження нових продуктів та послуг на фінансових ринках. Учасники екосистем можуть взаємодіяти з регуляторами, зокрема, для адаптації регуляторних обмежень до технологічних змін.

На функціонування суб'єктів господарювання, у тому числі банків і фінтех-компаній, суттєвий вплив чинять зовнішні політичні, економічні, соціальні, екологічні та технологічні чинники.

Зовнішні чинники, що впливають на інтеграційні процеси банків і фінтех наступні:

- пандемічні обмеження, воєнні дії, що стимулюють формування нових цифрових та фінтех-рішень для задоволення потреб споживачів у несприятливих умовах;

- консолідація банків та інших фінансових організацій на основі злиттів і поглинань на світових ринках з формуванням транснаціональних фінансових груп;

- запровадження цифрової валюти центрального банку, що в перспективі створює нові фінансові послуги, технології та механізми;

- активний розвиток криптовалютних ринків та розширення валютних операцій диверсифікує послуги та технології банків;
- поява нових банківських продуктів відповідно до умов розвитку реального сектору економіки;
- зміни в територіальній структурі світової банківської системи, поява нових великих гравців, наприклад, китайських банків;
- посилення банківського нагляду та розвиток регуляторної функції держави;
- посилення впливу наднаціональних регуляторних інституцій на нормативно-правову базу та функціонування банків на міжнародних ринках;
- посилення уваги міжнародних фінансових організацій до питань фінансового моніторингу та боротьби з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом.

Урахування переваг і недоліків інтеграції банків і фінтех-компаній, внутрішніх та зовнішніх чинників і викликів банківській системі є підґрунтям до формування нової моделі в умовах цифровізації.

3.2. Економічні вигоди від інтеграції банків та фінтех-компаній

На основі SWOT-аналізу та обґрунтування зовнішніх чинників впливу (п.п. 3.1, розділу 3) та аналізу економічної діяльності банків і фінтех-компаній (розділ 2) визначено чинники, що формують потенціал економічної інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Чинники, що формують потенціал інтеграції банків та фінтех-компаній
в Україні

Цільовий фактор	X1 – інтеграційний потенціал банків та фінтех-компаній
Чинник-індикатор	X 2 – прибуток X 3 – капіталізація банків X 6 – асортимент фінансових послуг X 7 – безготівкові розрахунки X 10 – кваліфікованість персоналу X 11 – фінтех-рішення X 12 – довіра клієнтів, клієнтська база
Керуючий чинник	X 4 – економіко-політичне становище X 5 – інфляція X 8 – диджиталізація фінансового сектору X 9 – регулювання й нагляд

Джерело: авторська розробка

Цифрова трансформація, вектори, динаміка розвитку фінансового сектору та їх вплив на інтеграційні процеси є нечітко прогнозованими. Для вирішення слабоструктурованих та слабоформалізованих задач використовується когнітивне моделювання як спосіб аналізу, що забезпечує визначення сили та напрямів впливу чинників на переведення об'єкта управління у цільовий стан із урахуванням схожості та відмінності у впливі різних чинників на об'єкт управління [146].

Цільове бачення інтеграції банків і фінтех-компаній (рис. 3.2) визначає бажані напрями змін в економічній системі і формально визначається за формулами (3.1-3.2).

$$C = (X^C, R(X^C)), \quad (3.1)$$

де X^C – множина керуючих чинників;

$R(X^C)$ – вектор оцінки динаміки чинників, що визначає бажаний напрям зміни керуючого чинника

$$R(X_i^C) = \begin{cases} +1, \text{ коли бажано} \\ \text{прискорення темпів змін чинника } X_i^C; \\ -1, \text{ коли бажано} \\ \text{уповільнення темпів змін чинника } X_i^C \end{cases} \quad (3.2)$$

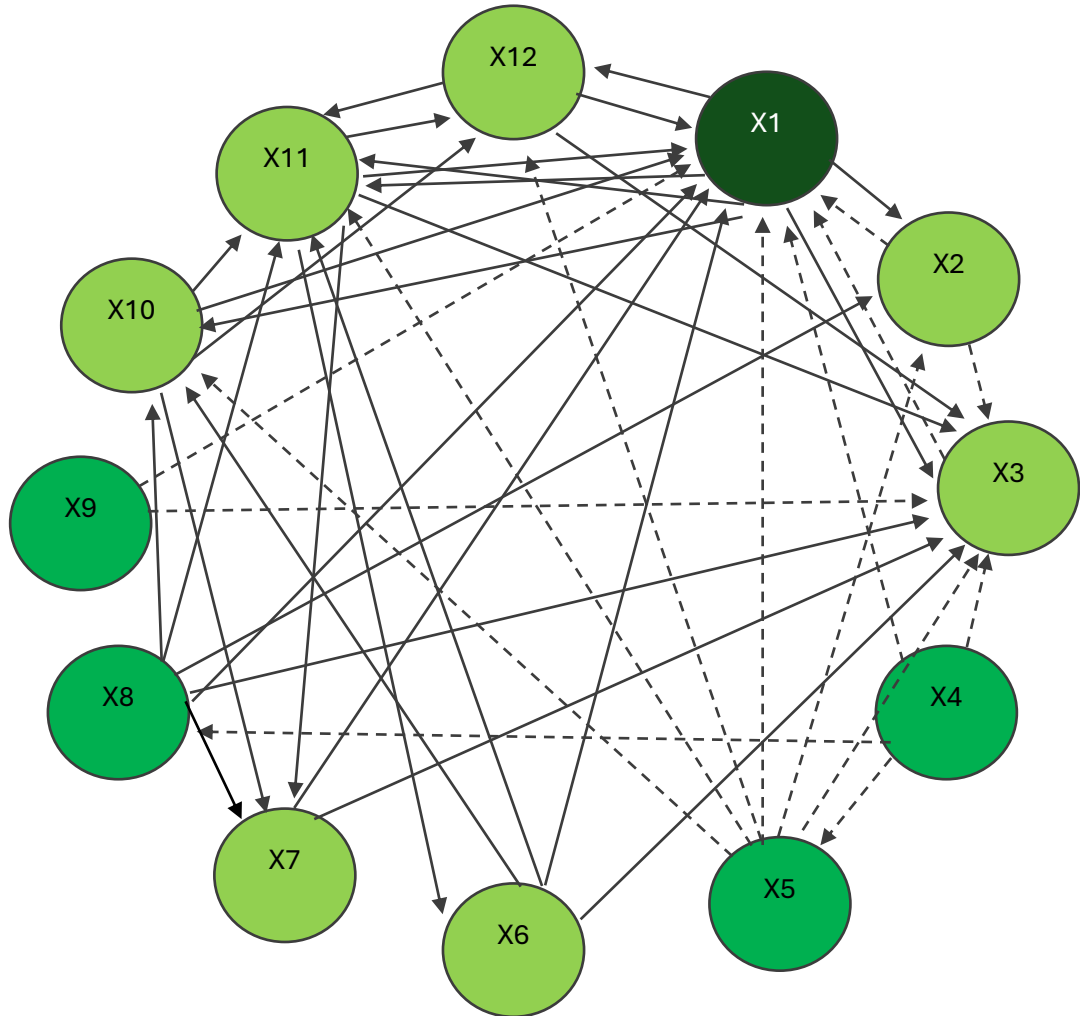


Рис.3.2. Когнітивна модель інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні

Джерело: авторська розробка

Когнітивне моделювання дозволило визначити потенціал інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні.

Позитивним керуючим чинником впливу на інтеграційні процеси банків і фінтех-компаній є диджиталізація фінансових послуг (рис. 3.3).

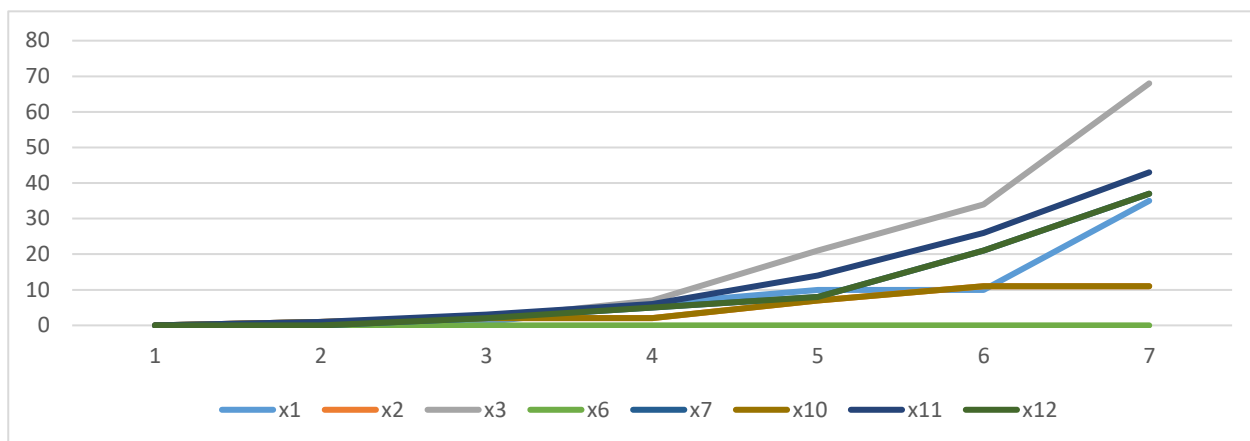


Рис. 3.3. Вплив диджиталізації фінансового сектору на чинники-індикатори інтеграції банків та фінтех-компаній (вектор X 8 +1)

Такі чинники як економіко-політичне становище, інфляція, регулювання і нагляд в умовах воєнного стану є слабо передбачуваними та мають негативний вплив на сукупність чинників-індикаторів інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні загалом (рис. 3.4-3.6).

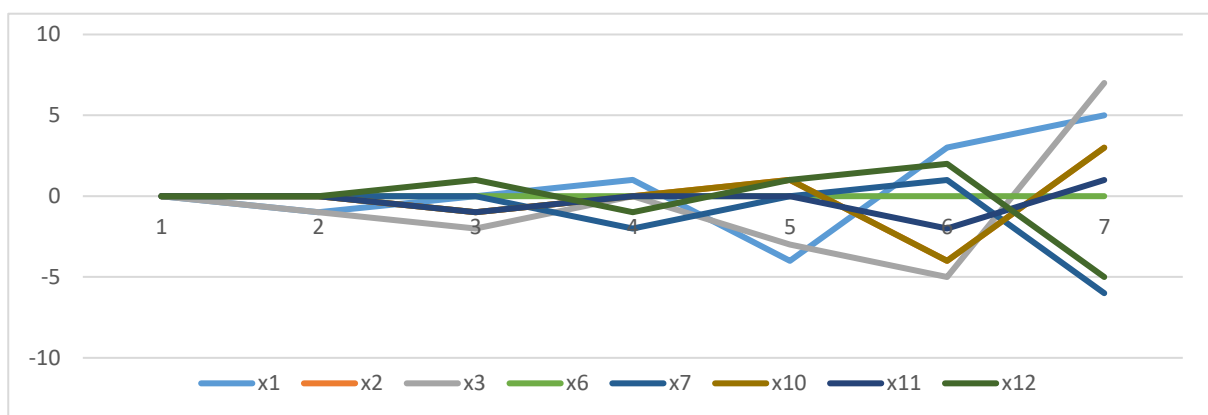


Рис. 3.4. Вплив економіко-політичного становища на чинники-індикатори інтеграції банків та фінтех-компаній (вектор X4 +1)

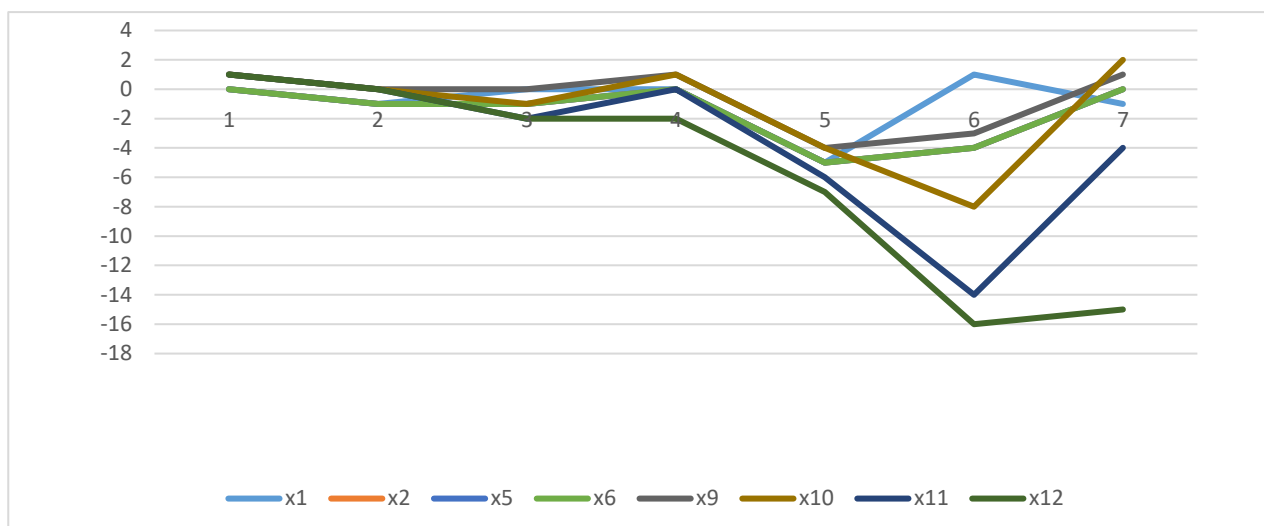


Рис. 3.5. Вплив регулювання і нагляду на чинники-індикатори інтеграції банків та фінтех-компаній (вектор X9 +1)

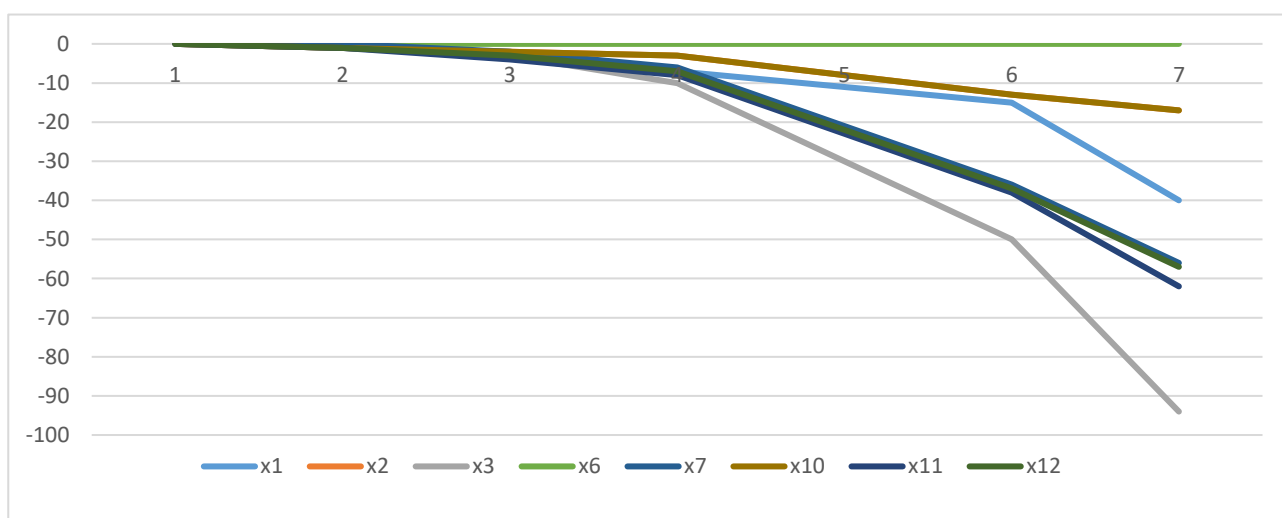


Рис.3.6. Вплив економіко-політичного становища на чинники-індикатори інтеграції банків та фінтех-компаній (вектор X5 +1)

Таким чином, у глобальній та національних економіках формуються нові моделі банківських екосистем, у межах яких додана вартість створюється шляхом надання посередницьких послуг споживачам та збору, обробки й надання інформації за допомогою платформ і агрегаторів. Банки завжди були не лише фінансовими, а й інформаційними центрами, у яких

зосереджені дані про клієнтів та їхні потреби: на які цілі беруть кредити, на що витрачають власні і кредитні кошти, де і коли здійснюють трансакції тощо. Зусилля банків і фінтех-компаній, можуть бути об'єднані на основі використання переваг кожної (рис. 3.7).

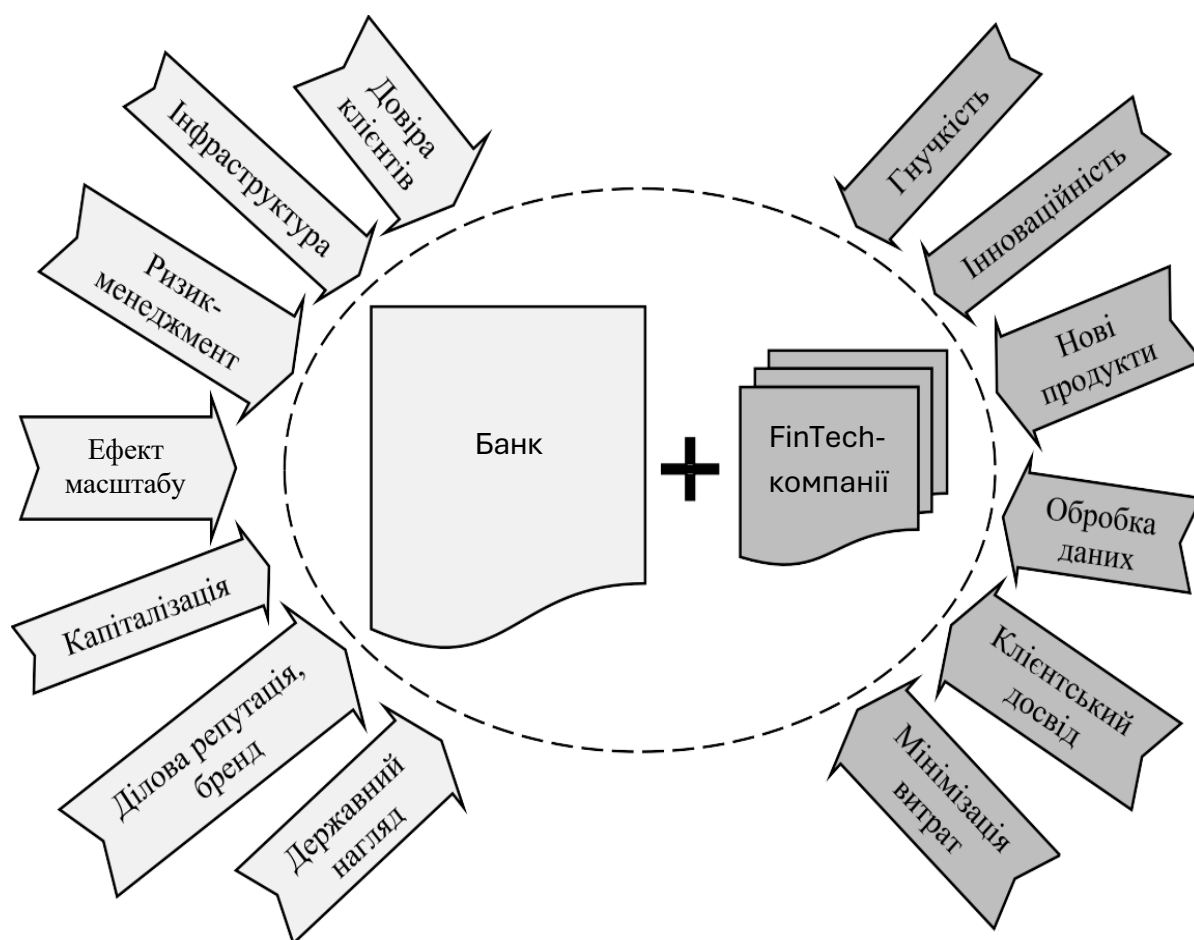


Рис. 3.7. Переваги банків і фінтех-компаній для економічної інтеграції

Джерело: [68; 147].

Протягом останнього десятиліття інтернет та мобільні технології справили значний вплив на фінансові послуги та банківський сектор. Галузь фінтех для одних банків стає рушієм до наступного етапу розвитку бізнесу, а для інших – прямою екзистенційною загрозою.

У цьому контексті доцільно визначити можливі напрями надання фінтех-послуг банками самостійно або в колаборації з фінтех-компаніями (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Розподіл фінтех-послуг за можливістю надання банками в колаборації з фінтех-компаніями

Фінтех-послуги, які банк може надавати самостійно	Фінтех-послуги, які банки надають у колаборації з фінтех-компаніями або через аутсорсинг	Фінтех-послуги, які надаються виключно фінтех-компаніями
<ul style="list-style-type: none"> • NFC-платежі (Google Pay, Apple Pay) • Чат-боти • QR-платежі 	<ul style="list-style-type: none"> • Необанки (за принципом колаборації monobank і Universalbank) • Хмарні сервіси • Сервіси онлайн-кредитування (MoCash, Moneyveo) • Біометрична ідентифікація • BNPL-кредити 	<ul style="list-style-type: none"> • Необанки (за принципом роботи німецького необанку N26) • Краудфандингові платформи (Startera, Велика Ідея) • Платформи p2p-кредитування (Lending Club, Zopa) • Криптові біржі та криптогаманці (Kuna, Trustee, Bitfury, Tezos Ukraine) • Послуги страхування (hotline.finance, Trustlife, Ensuria) • Транскордонні платіжні системи на кшталт PayPal, Wise, Revolut • Криптовалютні картки (Binance Card, Trustee Plus, Nexo Card) • Суперапи WeChat

Джерело: авторська розробка на основі [148-169].

У перспективі найбільш динамічно розвиватимуться такі технології:

1) Генеративний штучний інтелект – базується на природній мові, забезпечує обслуговування клієнтів на високому рівні та дозволить банкам подолати власні технічні обмеження. У майбутньому генеративний штучний інтелект полегшить роботу цифрових фінансових консьєржів, які

виконуватимуть такі завдання, як оплата рахунків, надсилання грошових переказів, перевірка бюджетів, оскарження платежів тощо, замість людської взаємодії. Генеративний штучний інтелект також може бути використаний для імітації кібератак і генерування даних-приманок, які допоможуть навчати моделі для захисту фінансових установ. Ця технологія дозволить гіперперсоналізувати фінансові продукти і послуги, аналізувати величезні масиви даних для виявлення закономірностей і полегшить прийняття рішень людиною. Вона також принесе значну ефективність для центрів обслуговування клієнтів та адміністративних центрів у трудомістких галузях, таких як страхування та управління капіталом.

2. Відкрите підключення на основі API. Відкритий банкінг 2.0 має потенціал для створення безперешкодного модульного доступу та стандартизації інтерфейсів для банків, корпорацій та урядів. Такі організації зможуть підключатися через API для збору даних про клієнтів, доступу до передових фінансових послуг та їх надання, а також для полегшення співпраці між фінансовими установами в усьому світі. API також можуть використовуватися для накопичення даних з різних непов'язаних джерел, таких як соціальні мережі, новини та персональні пристрої, для створення високоточних оцінок ризиків для використання в кредитному андеррайтингу, виявленні шахрайства, кредитному скорингу, страховому андеррайтингу тощо.

3. Технологія розподіленого реєстру. Як глобальна інфраструктура, що базується на блокчейні, DLT може бути використана для створення всесвітньої транзакційної та розрахункової платформи з використанням стейблкоїнів - подібно до альтернативної платіжної мережі. Прогнозується, що ця платформа буде швидкою, недорогою, прозорою, без кордонів і безпечною, що усуне потребу в посередниках і скоротить час і витрати на здійснення платежів. DLT також пропонує безпечну, захищену від несанкціонованого втручання, глобальну систему перевірки особи, яка захищає конфіденційність особи, а також полегшує автентифікацію «Знай

свого клієнта» (KYC). Ця технологія підтримує створення децентралізованої платформи ланцюжка поставок, яка дозволяє підприємствам ефективніше отримувати фінансування завдяки спільному реєстру трансакцій, що знижує ризик шахрайства. Ключовим розблокуванням є токенизація складних, реальних класів активів (включаючи регульовані цифрові валюти). Крім того, смарт-контракти можуть перевіряти і виконувати умови угоди між покупцем і продавцем. Нарешті, цифрові валюти центральних банків (CBDC), на додаток до DLT, можуть забезпечити стандартизовану та інтегровану цифрову валюту, яку можна використовувати в різних країнах та валютах. CBDC можуть допомогти прокласти шлях до інфраструктури розрахунків у режимі реального часу, яка уможливіє миттєві перекази з рахунку на рахунок (A2A) та транскордонні платежі.

4. Квантові та периферійні обчислення – дозволить квантовим обчисленням вирішувати надзвичайно складні завдання за частки секунди, що принесе користь при виборі портфеля, розподілі активів і загальних програмах оптимізації бізнесу. Серед інших прикладів використання - надскладний андеррайтинг, ініціативи по боротьбі з відмиванням грошей, нейронні мережі по боротьбі з шахрайством в режимі реального часу, синтез величезних обсягів глобальних даних, а також розробка технологій шифрування і фінансової кібербезпеки наступного покоління. За оцінками VCG, такі технології можуть зрештою принести близько 70 мільярдів доларів США щорічного додаткового операційного доходу світовій банківській індустрії.

5. Вбудоване обладнання IoT та біометрія. Інтернет речей – мережеві можливості, які дозволяють надсилати і отримувати інформацію від об'єктів і пристроїв, таких як світильники і кухонні прилади, за допомогою Інтернету - можна використовувати для розробки високо персоналізованих фінансових продуктів, таких як енергоефективні іпотечні кредити і страхування житла. Аналогічно, сучасні смарт-годинники можуть відстежувати статистику здоров'я, а отримані в результаті зміни в поведінці користувачів

використовувати для адаптації полісів медичного страхування до ризику конкретних захворювань. Пристрої Інтернету речей також можна використовувати для запуску автоматичних фінансових трансакцій, що може бути особливо практичним у поєднанні зі смарт-контрактами. Ще одним прикладом використання є розпізнавання обличь, яке вже широко застосовується в деяких країнах, наприклад, у супермаркетах, де програмне забезпечення підключається до даних банківських і кредитних карток споживачів на касах [170].

Люди заробляють і витрачають кошти в цифровому світі, відповідно, це позначається на їх сприйнятті функціоналу банків та банківських операцій, що в свою чергу змінює поведінку користувачів банківських послуг, та їх уподобання від традиційних банків, до онлайн провайдера банківської послуги.

Цифровий світ все більше інтегрується в реальний, а реальний – у цифровий. Зазначене позначається на скороченні фізичної інфраструктури банків, як каналу доставки продуктів клієнтам, а саме банківських відділень. Крім очевидних переваг для клієнта, банк має можливість набагато простіше і ефективніше керувати бізнес-процесами онлайн, досліджувати дані клієнта з метою визначення рівня його платоспроможності і для кастомізації задля збільшення якості надання фінансових послуг. Крім того, проведення трансакцій онлайн значно дешевше, ніж через банківські відділення за рахунок скорочення витрат на персонал, витрат на утримання офісів та інших супутніх витрат.

Поява і бурхливий розвиток фінансових інновацій створюють нові канали доставки банківських продуктів для клієнтів, змінюють стандарти обслуговування клієнтів, їх потреби та очікування від фінансових установ.

Держава через фінансових регуляторів контролює діяльність банків, їх фінансові показники, рівень ефективності та ризикованості обраної бізнес-моделі, рівень прозорості операцій тощо. Банківська сфера сьогодні занадто зарегульована: політики AML, KYC, різного роду директиви на кшталт CRS,

обмежують діяльність банків, змушують витратити завищені фінансові і людські ресурси на дотримання цих норм і політик.

З початку воєнного стану в Україні у 2022 році, значна частина громадян України, внаслідок недовіри до стійкості банківської системи, а також через валютні обмеження регулятора, почала активно користуватись послугами фінтех-компаній. У першу чергу, це PayPal, Revolut, Skrill, Wise, криптовалютні біржі типу Kuna, Binance тощо. У 2022 році Україна посіла третє місце у рейтингу прийняття криптовалюти населенням за даними ресурсу Chainalysis, поступившись тільки В'єтнаму і Філіпінам. Понад 6,5 млн українців володіють криптовалютою, а обсяги торгівлі в українській гривні на платформах Binance та LocalBitcoins зросли на 121% [171].

Слідуючи світовим трендам, Національний банк України затвердив концепцію відкритого банкінгу, який передбачає структурований і безпечний обмін даними між надавачами платіжних послуг через відкриті API. Слід зазначити, що після введення конкретної інновації до правового поля, з'являються нові, які теж потребують вивчення, оцінки і визначення їх місця у фінансовій екосистемі місцевого чи глобального рівня. Частину цих інновацій якось контролювати або регулювати взагалі може бути технічно майже неможливо [172]. Модель відкритого банкінгу передбачає вільне отримання сторонньою компанією даних від банку-провайдера. Основною послугою зазвичай стає продукт самої компанії, який не вимагає банківської ліцензії. Відкритий доступ до даних та управління транзакціями посилює конкуренцію за клієнта, яка розгортатиметься не лише в площині ставок та тарифів, а й через зручність користування та інтерфейси. При цьому на відміну від ризиків традиційного банкінгу, які добре вивчені та регламентовані, ризики відкритого банкінгу в Україні практично не регламентовані. Виходячи з цього, формування альянсів традиційних банків з фінтех-компаніями є перспективним напрямом формування екосистеми.

Таким чином, економічну вигоду від інтеграції банків та фінтех-компаній отримують усі учасники: споживачі фінансових послуг, бізнес, держава, банки та фінтех-компанії (рис. 3.8).

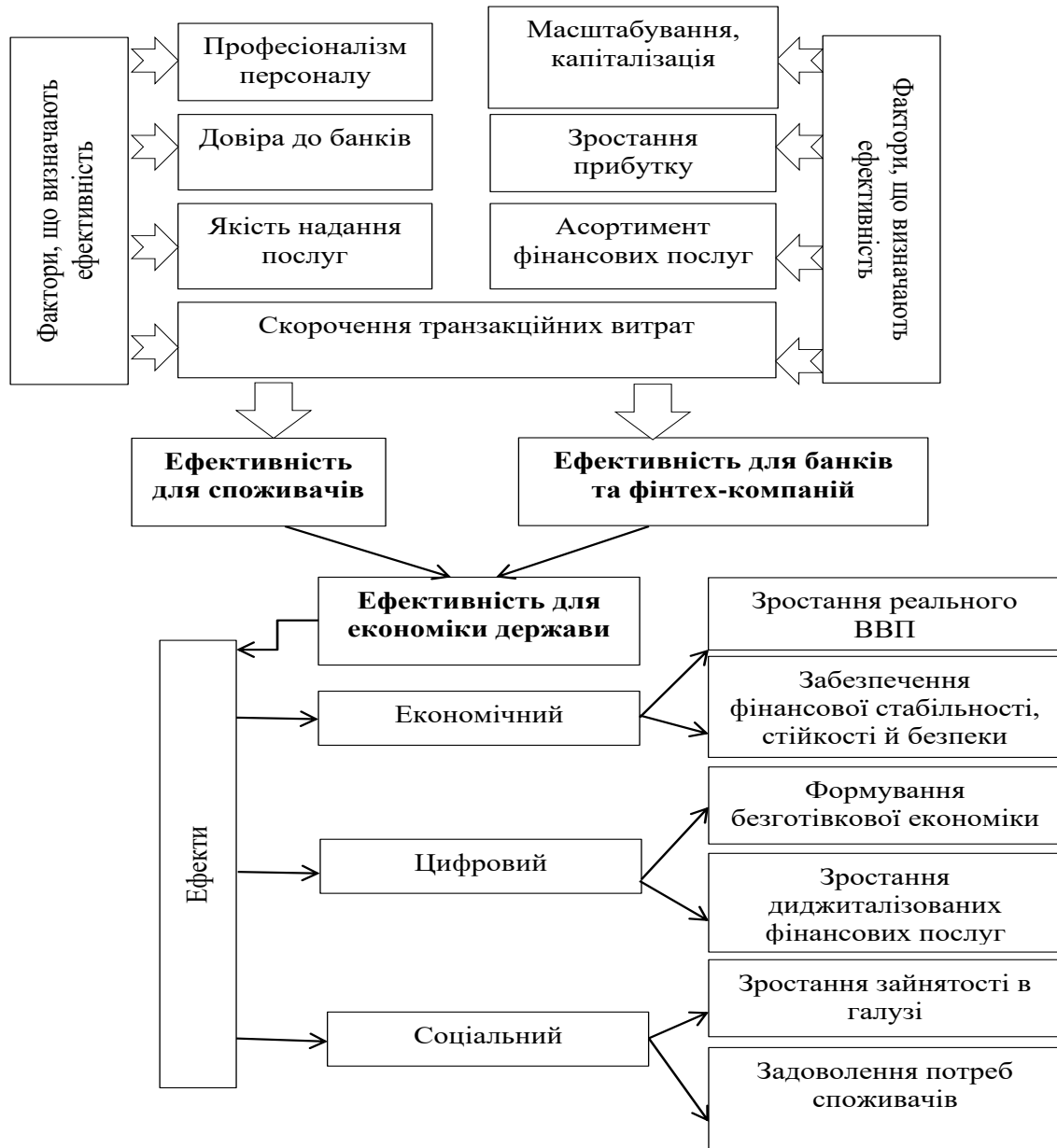


Рис. 3.8. Економічна ефективність інтеграції банків та фінтех-компаній

Джерело: авторська розробка

Враховуючи означене, необхідно побудувати ефективну інтеграційну банківську екосистему на основі взаємодії учасників ринку – держави, громадян, бізнесу та отримання ними взаємної економічної вигоди.

3.3. Формування та перспективи впровадження інтеграційної моделі банківської екосистеми

На фінансовому ринку формуються абсолютно нові моделі, в рамках яких додана вартість створюється шляхом збору, обробки та надання інформації: платформи, агрегатори та посередницькі послуги між фінансовими організаціями та кінцевими споживачами. Банки завжди були не лише фінансовими, а й інформаційними центрами. Саме тут зосереджені дані про клієнтів та їхні потреби: на які цілі вони беруть кредити, на що витрачають власні і кредитні кошти, де і коли здійснюють транзакції тощо. Слідуючи змінам моделі поведінки клієнтів, банки трансформують форми пропозиції послуг. Вони еволюціонують від вітрин маркетплейсів, насправді традиційних агрегаторів, де виставлені партнерські продукти, до екосистем з єдиною структурою сервісів.

Однією із таких стратегій є банківська екосистема як підсистема фінансової екосистеми, що поєднує усіх учасників фінансового ринку на основі використання цифрових технологій.

Країни з розвиненими фінансовими ринками протягом останнього десятиліття активно впроваджують моделі колаборації банків та фінтех-компаній та формування банківських екосистем нового типу, що знайшло відображення у наукових доробках [173-181].

На фінансовому ринку формуються абсолютно нові моделі, в рамках яких додана вартість створюється шляхом збору, обробки та надання інформації: платформи, агрегатори та посередницькі послуги між фінансовими організаціями та кінцевими споживачами. Банки завжди були не лише фінансовими, а й інформаційними центрами. Саме тут зосереджені дані про клієнтів та їхні потреби: на які цілі вони беруть кредити, на що витрачають власні і кредитні кошти, де і коли здійснюють транзакції тощо. Слідуючи змінам моделі поведінки клієнтів, банки трансформують форми пропозиції послуг. Вони еволюціонують від вітрин маркетплейсів, насправді

традиційних агрегаторів, де виставлені партнерські продукти, до екосистем з єдиною структурою сервісів.

Концепція банківської екосистеми дещо відрізняється від фінансового супермаркету, як мінімум тим, що всі продукти і послуги, хоч і пов'язані між собою однією платформою, мають певну автономію у розвитку своїх продуктів – з одного боку, а з іншого – не являються відірваними від системи продуктами, які використовують платформу, як черговий торговий майданчик для реалізації своїх товарів та послуг. Банківська екосистема – це сукупність продуктів і послуг з різних галузей об'єднаних навколо однією організацією. Основними ознаками екосистеми є: безшовна передача даних; єдиний інтерфейс і способи його побудови незалежно від продукту з яким стикається клієнт в даній екосистемі; безшовний цикл переміщення між фронтальними середовищами від прийому трафіку до надання послуги моделі «Єдиного вікна»; єдині способи ідентифікації.

Для банків існує кілька причин актуальності теми створення і розвитку власних екосистем.

По-перше, загострюється конкуренція на ринку традиційних банківських послуг – скорочується частка не охопленого ними населення, посилюється банківське регулювання та конкуренція з іншими небанківськими гравцями.

По-друге, створення банківської екосистеми, ядром якої є банківська установа, дозволяє значно підвищити її конкурентоспроможність на фінансовому ринку, і як наслідок, збільшить дохідність банківського бізнесу через зростання комісійних доходів від безризикових (посередницьких) операцій та їх частки у структурі загального прибутку банку. Вже зараз спостерігається зацікавленість банків у підвищенні ролі комісійних доходів, а деякі банки на українському ринку, зокрема Акордбанк, будують транзакційну модель бізнесу, за якої основним доходом є комісії від транзакцій.

По-третє, все більш жорсткі політики AML і KYC збільшують трансакційні витрати на обслуговування клієнтів, що змушує останніх, шукати альтернативу банкам серед фінтех-компаній, які не такі прискіпливі до них. Зазначені обставини тією чи іншою мірою негативно впливають на роботу традиційних банків: підвищують витрати, знижують доходи прибутковість на активи та капітал.

У цих умовах цілком закономірним прагнення банків знайти нові джерела отримання прибутків – передусім на основі комісійних доходів без прийняття кредитних ризиків. Одним з напрямків такого розвитку є створення банківських екосистем, діяльність яких виходить за межі традиційних банківських операцій.

Ключовим фактором, що зумовлює появу і утворення банківських екосистем, є розвиток галузі фінтех. У процесі створення інновацій, відбувається трансформація ментальних моделей економічних агентів – загальних ідей, заснованих на попередньому досвіді і спостереженнях, що формують нову поведінку і звички споживачів товарів і послуг. Фінтех-компанії, конкуруючи з вертикально інтегрованими та застарілими фінансовими структурами, мають можливість виокремлення будь-якого продукту чи послуги банкінгу та більш якіснішого надання його клієнтам, таким чином забираючи частку доходів банків у цьому напрямку. Тому, розумною стратегією для банків буде інтегруватись з такого роду компаніями в спільні платформи типу екосистем, що провідні банки світу вже починають робити. Наприклад, Commonwealth Bank of Australia створив екосистему банківського забезпечення угод з нерухомістю, яка включає рішення для пошуку нерухомості та отримання кредитів на її купівлю. Великий сінгапурський банк United Overseas bank запустив найбільшу у Сінгапурі екосистему купівлі та продажу автомобілів з повністю цифровим рішенням швидкого кредитування покупців. Казахстанський банк Kaspi має власну екосистему моделі Lifestyle-banking, до якої зокрема, крім банку, входить платіжна система Kaspi Pay, Kaspi Travel, Kaspi Магазин. Найвідоміші та

масштабні екосистеми – це Amazon та Google в Америці та Alibaba в Китаї. Alibaba та Amazon зі сфери електронної комерції вийшли на ринок платежів та фінансових послуг. Компанія Apple на сьогоднішній день теж активно займається розбудовою власної екосистеми, проникаючи на ринок фінансових послуг. У Китаї розвиток онлайн-гравців таких як Alibaba й Tencent, призвело до створення паралельної фінансової системи для роздрібною торгівлі та малого бізнесу. Наприклад, Tencent інвестував у створення повністю цифрового банку WeBank для інтеграції кредитних продуктів у застосунок WeChat. Група Alibaba також запустила цифровий банк MYbank орієнтований на малий бізнес. В Україні активно розбудовує власну екосистему небанківський гравець найбільша логістична компанія країни «Нова Пошта».

Банківська екосистема, в широкому розумінні, не просто набір партнерів, які надають вигоди клієнтам. Це можливість керувати попитом та створювати нові патерни покупок через наступні особливості:

1. управління споживанням. Екосистема не просто пропонує товари та послуги, а закриває потреби клієнта у контексті його способу життя, який бачить конкретну користь від покупок в екосистемі, а фінансова вигода та персональні комунікації – мотивують;
2. нескладний клієнтській досвід. У рамках сервісу не має бути помітних переходів і рутинних дій: введення реквізитів або додаткових реєстрацій у сервісі партнера;
3. комунікація з єдиним брендом. Якщо клієнт знає, що сервіс належить знайомій йому екосистемі, то готовність скористатись ним буде вищою завдяки зв'язку з брендом, якому він довіряє.

Великі банки володіють достатніми грошовими ресурсами, для того, щоб розвивати нові напрями бізнесу і створювати власні екосистеми. Створення власних екосистем призводить до зниження вартості надання фінансових послуг, і відповідно, до додаткової маржинальності провайдерів послуг. Не менш важливим являється отримання трансакційних даних про

клієнтів: збагачення даних для скорингу й таргетованих пропозицій з боку екосистеми.

Партнерство з банками дає можливість фінтех-компаніям долати проблеми регулювання та виходу на ринок. Крім того, фінтех-компанії отримують доступ до мережі клієнтів та інфраструктури банків, можливості аналізу великих даних накопичених банком і можуть розраховувати на афіліацію з відомим брендом.

Основний чинник створення успішної банківської екосистеми – визначення правильної операційної моделі перед запуском рішення. Для цього слід ретельно опрацювати три ключові моменти: підбір партнерів в екосистему, бізнес-архітектура екосистеми, а також технології для оптимальної реалізації рішення. Ті банки, які впораються з цими задачами, зможуть утримувати клієнтів за рахунок надання їм корисних та своєчасних пропозицій, що підтримують лояльність. Крім того, банкам буде необхідно перебудувати свою операційну модель управління та інвестувати у створення системи збору, обробки та глибокої аналітики даних про поведінку та персональні інтереси наявних та потенційних клієнтів банку.

Для того, щоб створити ефективну екосистему потрібно:

1. визначити потреби клієнта, оскільки ключовим чинником створення екосистеми є саме клієнти. Для цього банкам потрібно аналізувати зміни у звичках і поведінці людей;

2. сформулювати стратегію впровадження інновацій. На основі потреб клієнтів потрібно проаналізувати, які інноваційні технології банк може інтегрувати у свою роботу і як це зробити так, щоб поточні бізнес-процеси не постраждали;

3. розробити відповідний продукт. Суть екосистеми – у потрібний час запропонувати клієнту те, що задовільнить його потреби.

Для створення банківської екосистеми необхідно, по-перше, потужне та адаптоване технологічне рішення, оскільки з технічної точки зору воно є комплексом різних ІТ-рішень, веб- та мобільних додатків, CRM, пов'язаних

між собою. Велике значення має наявність єдиного стандарту користувацького інтерфейсу. Необхідні значні інвестиції у розробку технологічних рішень – хмарних технологій, Big Data та аналітики, алгоритми машинного навчання та штучний інтелект, електронні системи обліку, кібербезпека, тощо. Окрема увага має приділятися комплексному підходу, який передбачає цілісний досвід користувача: банк не просто пропонує товари та послуги на вигідних умовах, а сам є провайдером сервісу, надаючи клієнту майданчик для вибору та купівлі товару. Це дає можливість контролювати якість клієнтського досвіду від ухвалення рішення до отримання послуги. Супердодаток екосистеми знімає проблему зайвої авторизації у сервісі.

Створення банківських екосистем, окрім переваг, несе певні загрози та ризики. Технологічно і ресурсно банки, які можуть створити екосистеми типу Lifestyle чи велику екосистему, в Україні відсутні. Крім того, створення екосистеми вимагає значних грошових ресурсів, сам по собі ринок фінансових послуг України не великий, і створення екосистеми, типу тих, які були розглянуті вище, загрожує монополізацією ринку і нестиме системні ризики для економіки країни. Тим не менше, на українському ринку є приклади побудови екосистем. Це зокрема, Нова Пошта, яка крім логістичного бізнесу включає в себе декілька фінансових компаній, які займаються платежами, наданням послуги посилок в кредит. На українському ринку також має місце колаборація фінтех-компанії і банку – це співпраця фінтех-компанії Fintech Vand, продукт якої представлений під брендом monobank і банку Універсал. Вважаємо, що колаборація банків і фінтех-компаній є доцільною і актуальною, за умов внесення деяких змін в саму модель. По-перше, ми не вважаємо модель екосистеми Lifestyle достатньо ефективною з точки зору прибутковості та якості надання послуг, а також вважаємо її як таку, що може нести в собі системні ризики як для фінансової системи, так і для економіки країни в цілому. Банкам доцільніше розвивати саме фінансову екосистему. Однак, дана екосистема не має бути

перевантажена учасниками, а сформована з кількох учасників, профілів тих напрямків, які банк планує розвивати відповідно до своєї стратегії бізнесу.

Найбільш актуальною банківською екосистемою для України буде така, що включає в себе наступні елементи:

1) банк – центральний елемент (ядро) екосистеми, який забезпечує доступ до повного спектру банківських продуктів і послуг;

2) платіжна фінтех-компанія – забезпечення платіжних операцій, створення власних платіжних систем, покращення існуючих, розробка і запозичення інноваційних технологій в даній галузі, перекази грошей і операції з банківськими картками. Вона може використовувати відкриті API, щоб взаємодіяти з іншими елементами екосистеми, зокрема з банком та кредитною фінтех-компанією а також з зовнішніми учасниками фінансового ринку. Основне завдання цього учасника екосистеми – створення і впровадження передових платіжних технологій, які є максимально зручними і доступними, зокрема для забезпечення доступності даних послуг для тих людей і тих районів країни, де недостатній рівень фінансової інклюзії. Зокрема, в багатьох віддалених населених пунктах, у яких проживає незначна кількість населення відкривати банківські відділення буде економічно недоцільно, і відповідно, в таких районах інноваційні платіжні системи будуть актуальними і затребуваними;

3) кредитна фінтех-компанія – займається видачею, вдосконаленням та впровадженням нових форм споживчого кредитування. Це пірингове кредитування, BNPL, розстрочка, овердрафт на карту, товарні кредити, мікрокредити тощо. Тобто, все що має відношення до споживчого кредитування. Споживче кредитування завжди має достатній попит і резерв для розвитку та збільшення обсягів, особливо в умовах зростання економіки. Крім того, споживчі кредити забезпечують постійний контакт з клієнтом, контроль його витрат та доходів, а це дуже великий і цінний масив даних, який є корисним для екосистеми з точки зору аналізу споживацької

поведінки клієнтів для максимальної актуальності пропозицій банківських послуг, а також аналізу їх фінансової стійкості;

4) Фінтех-аналітики Big Data. Big Data – система збирання та аналізу великої кількості даних про клієнтів банківської екосистеми. Ця інформація може використовуватися для подальшого вдосконалення фінансових послуг і покращення взаємодії з клієнтами та іншими елементами екосистеми. Для побудови ефективної взаємодії з клієнтами, в створюваній екосистемі необхідно, в першу чергу, організувати на достатньо високому рівні процес збору, аналізу та використання клієнтських даних, у тому числі, для побудови прогнозних моделей, ефективніших моделей скорингу. Окремо, на основі аналізу даних про клієнта визначається оптимальна продуктова пропозиція, а також формат і канал комунікації, що максимально задовольнятимуть потреби і побажання. За допомогою технологій Big Data, як одного з елементів екосистеми можна ефективніше проаналізувати інформацію про клієнта для оцінки ризиків, пов'язаних з видачею кредиту, і швидше прийняти рішення відносно видачі кредиту. Таргетована подача реклами і інформації клієнту безумовно збільшить кількість продажів, збільшить лояльність клієнтів, зростання клієнтської бази та зниження відтоку клієнтів. Отримання екосистемою даних про дії та покупки клієнта дозволяє сформувавши адресну пропозицію, що підходить саме йому.

Інтеграційна банківська екосистема є підсистемою фінансової екосистеми.

Інтеграційна банківська екосистема – це система, що взаємопов'язує фінансові установи, фінтех-компанії, регуляторні інституції, споживачів банківських і фінансових послуг, об'єднаних навколо банку, та функціонує на основі цифрових технологій та платформ, усталених правил і норм в інтегрованому глобальному просторі (рис. 3.9).

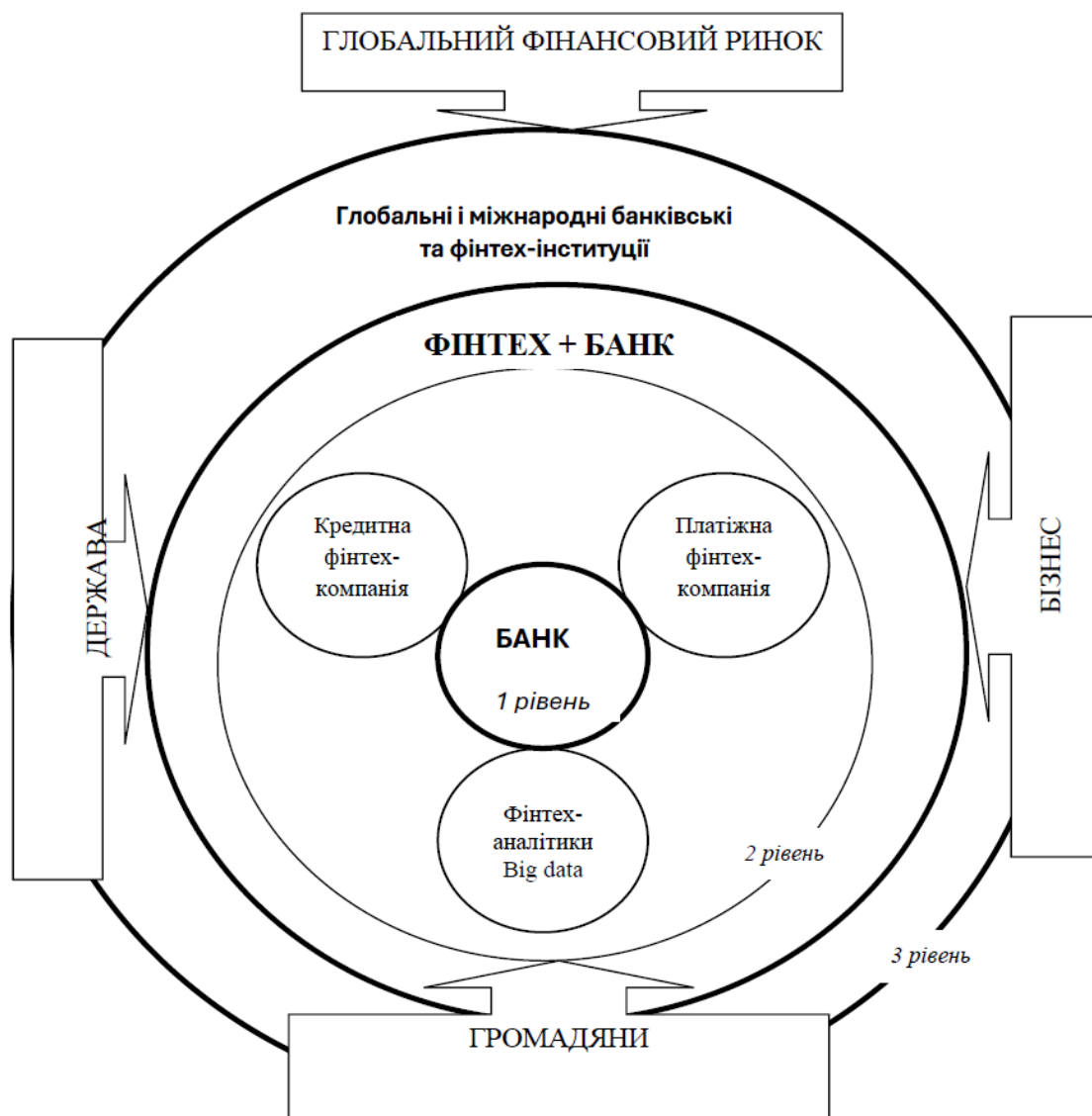


Рис. 3.9. Модель інтеграційної банківської екосистеми

Джерело: авторська розробка

На кожному з рівнів інтеграційної банківської екосистеми банки, фінтех-компанії та міжнародні фінансові інституції надають фінансові послуги відповідно до економічної та технологічної спроможності (рис.3.10).

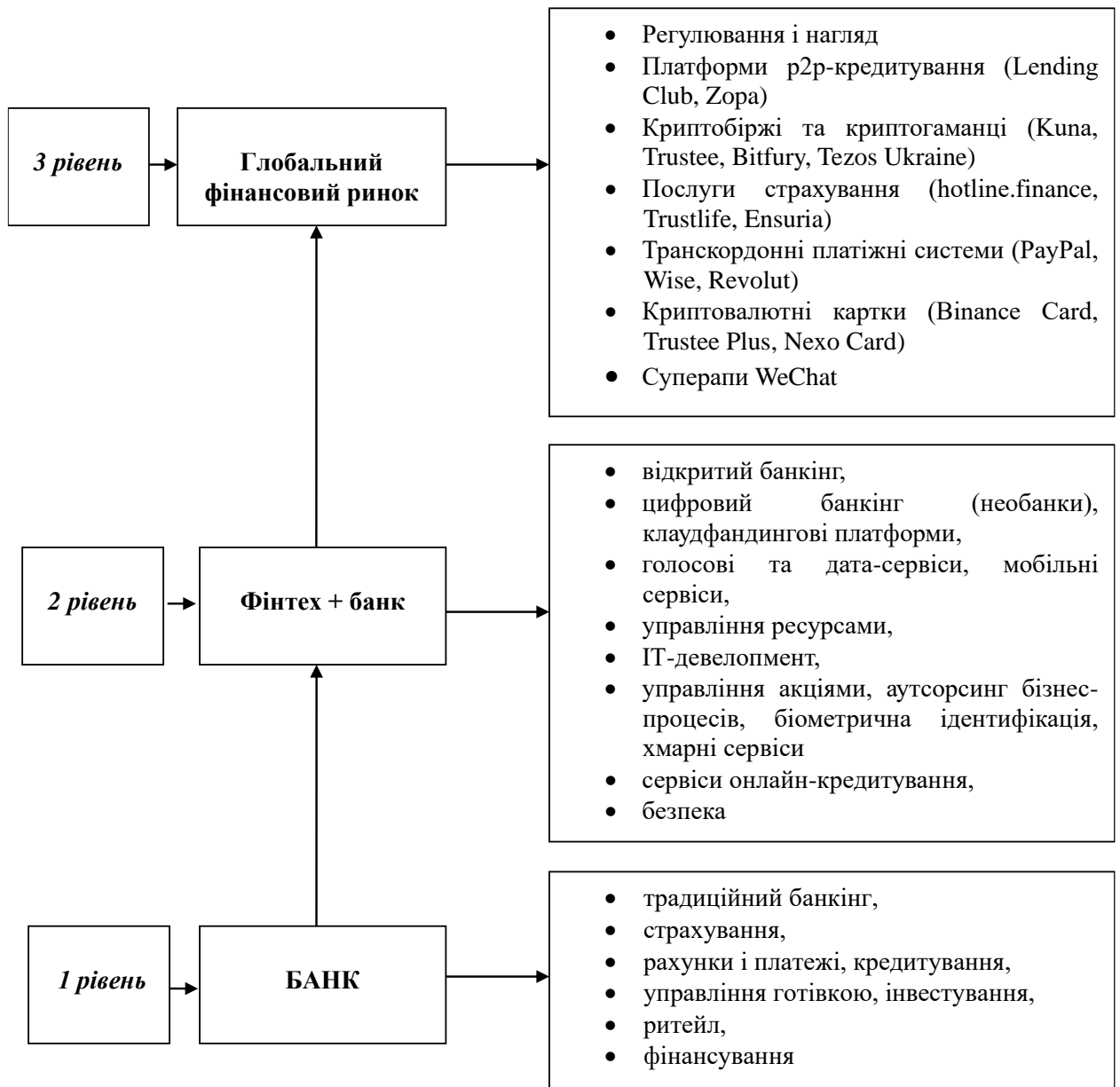


Рис. 3.10. Послуги, що надають банки та фінтех-компанії

Джерело: авторська розробка.

Компанії-учасники банківської екосистеми на рівні з банками отримують наступні економічні вигоди та переваги: 1) суттєве поповнення клієнтської бази за відносно короткий проміжок часу; 2) підвищення конкурентоспроможності банку та компаній-учасниць екосистеми; 3) вихід в нові ніші, що забезпечує достойний рівень прибутковості учасникам екосистеми; 4) збільшення швидкості та якості послуг, що надаються;

5) пропонуючи клієнтам багатоканальне обслуговування банки акумулюють значні обсяги фінансових коштів, які потім перерозподіляють на реальну економіку шляхом диференціювання інвестицій, вдосконалення старих та розробки нових інноваційних технологій; 6) використання інтегрованого підходу для управління ризиками та фінансовою грамотністю населення; 7) можливість швидкого переулаштування під зміни запитів клієнтського ринку; 8) скорочення трансакційних капітальних та операційних витрат.

Створення банківських екосистем, ядром яких є банківська установа, стимулюватиме розвиток фінансового сектору і економіки загалом шляхом формування безготівкової економіки, цифровізації фінансових послуг, регулювання та нагляду (рис. 3.11).

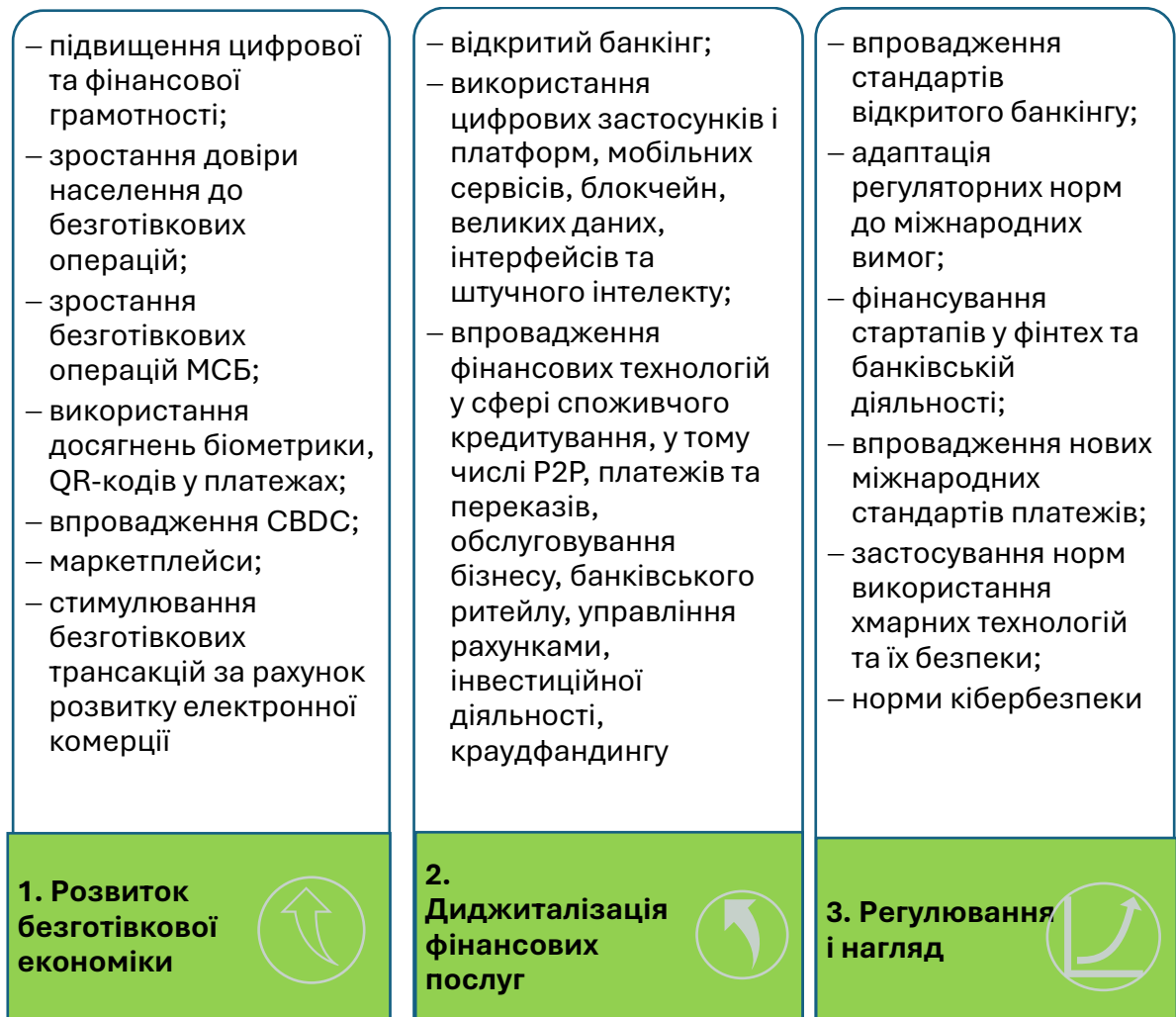


Рис. 3.11. Напрями та актуалітети розвитку фінансового ринку на засадах диджиталізації

Джерело: Авторська розробка.

І насамкінець, для банківської екосистеми у межах концепції корпоративної соціальної відповідальності вкрай важливим є формування загальнолюдських, гуманних, європейських цінностей у менеджменті підприємств, що стає рушієм трансформації зовнішнього середовища. Важливого значення набуває розвиток корпоративної культури, орієнтованої на ефективні комунікації, самоосвіту, самовдосконалення, професійний розвиток, взаємодопомогу та прийняття змін [182; 183]. Необхідним є узгодження бізнес-стратегії підприємства з відновленням економіки України на засадах сталого розвитку [182].

Таким чином, створення інтеграційних банківських екосистем, ядром яких є банківська установа, є дієвим механізмом економічної інтеграції та колаборації банків і фінтех-компаній.

Висновки до розділу 3

1. Економічна інтеграція банків і фінтех-компаній та ринку фінансових послуг на основі поєднання їх потенціалів є економічно вигідною та забезпечує зростання конкурентоспроможності банківського сектору загалом. Конкурентна перевага фінтех-компаній пов'язана з їхньою гнучкою структурою, клієнтоорієнтованим підходом та слабким регуляторним середовищем. Однак, для більшості фінтех-компаній є перешкоди до масштабування бізнесу, браку довіри з боку клієнтів, відносно незначної кількості клієнтів, низької впізнаваності бренду, недостатності капіталу. У протиположності, банки володіють досвідом і навичками.

2. За результатами SWOT-аналізу інтеграції банків і фінтех-компаній визначені сильні та слабкі сторони, можливості і загрози. До сильних сторін інтеграції банків та фінтех-компаній віднесено: подолання технологічного відставання від передових трендів фінтех-індустрії за рахунок більш тісної

інтеграції з фінтех-компаніями, ефективне управління споживанням продуктів і послуг, комунікація з єдиним брендом, цілісний клієнтський досвід, активний розвиток фінтех-рішень і розвиток функціоналу банку на власній платформі, суттєве поповнення спільної клієнтської бази за короткий проміжок часу.

За умови ефективного управління у сильні сторони можуть трансформуватись наступні можливості: скорочення трансакційних витрат, розширення географічного охоплення через мобільні технології, взаємопідсилюючий, симбіотичний розвиток банку і компаній екосистеми, підвищення конкурентоздатності, швидка адаптації до зміни запитів ринку та активний розвиток стратегічних напрямів відповідно до змін і інновацій на ринку, ефективне масштабування фінтех-рішень на клієнтській базі банку, отримання розлогих і якісніших даних про клієнтів для аналізу ризиків, вдосконалення продуктів і розуміння клієнтських потреб, прогнозування трендів і розробки персоналізованих пропозицій для клієнтів, швидке створення більш дешевих, технологічних і якісних продуктів.

3. Зовнішні чинники, що впливають на інтеграційні процеси банків і фінтех наступні:

- пандемічні обмеження, воєнні дії стимулюють формування нових цифрових та фінтех-рішень для задоволення потреб споживачів у несприятливих умовах;
- консолідація банків та інших фінансових організацій на основі злиттів і поглинань на світових ринках з формуванням транснаціональних фінансових груп;
- запровадження цифрової валюти центрального банку в перспективі створює нові фінансові послуги, технології та механізми;
- активний розвиток криптовалютних ринків та розширення валютних операцій диверсифікує послуги та технології банків;
- поява нових банківських продуктів відповідно до умов розвитку реального сектору економіки;

- зміни в територіальній структурі світової банківської системи, поява нових великих гравців, наприклад, китайських банків;
- посилення банківського нагляду та розвиток регуляторної функції держави;
- посилення впливу наднаціональних регуляторних інституцій на нормативно-правову базу та функціонування банків на міжнародних ринках;
- посилення уваги міжнародних фінансових організацій до питань фінансового моніторингу та боротьби з відмиванням коштів, отриманих злочинним шляхом.

4. Цифрова трансформація, вектори, динаміка розвитку фінансового сектору та їх вплив на інтеграційні процеси є нечітко прогнозованими, що зумовило вибір когнітивного моделювання для визначення чинників та імпульсів до інтеграції банків та фінтех-компаній. Виявлено керуючі чинники: економіко-політичне становище, інфляція, регулювання й нагляд, диджиталізація фінансового сектору; та чинники-індикатори: капіталізація банків, асортимент фінансових послуг, безготівкові розрахунки, кваліфікованість персоналу, фінтех-рішення, довіра клієнтів, клієнтська база.

Позитивним керуючим чинником впливу на інтеграційні процеси банків і фінтех-компаній є диджиталізація фінансових послуг. Такі чинники як економіко-політичне становище, інфляція, регулювання і нагляд в умовах воєнного стану є слабо передбачуваними та мають негативний вплив на сукупність чинників-індикаторів інтеграції банків та фінтех-компаній в Україні загалом.

5. Економічну вигоду від інтеграції банків та фінтех-компаній отримують усі учасники: споживачі фінансових послуг, бізнес, держава, банки та фінтех-компанії. Ефективність інтеграції визначається такими складовими:

для споживачів – професіоналізм персоналу, довіра до банків, якість надання послуг, скорочення трансакційних витрат;

для банків та фінтех-компаній (за умови колаборації) – масштабування і капіталізація, зростання прибутку, диверсифікація фінансових послуг, скорочення трансакційних витрат;

для держави – економічний ефект: зростання ВВП, фінансової стійкості, стабільності і безпеки; соціальний ефект: зростання зайнятості в галузі, задоволення потреб споживачів; цифровий ефект: формування безготівкової економіки та зростання диджиталізованих фінансових послуг.

6. Найбільш актуальною банківською екосистемою для України буде така, що включає в себе наступні елементи:

1) банк – центральний елемент (ядро) екосистеми, який забезпечує доступ до повного спектру банківських продуктів і послуг;

2) платіжна фінтех-компанія – забезпечення платіжних операцій, створення власних платіжних систем, покращення існуючих, розробка і запозичення інноваційних технологій в даній галузі, перекази грошей і операції з банківськими картками;

3) кредитна фінтех-компанія – займається видачею, вдосконаленням та впровадженням нових форм споживчого кредитування.

4) Фінтех-аналітики Big data – система збирання та аналізу великої кількості даних про клієнтів банківської екосистеми.

Основні наукові результати третього розділу опубліковані в працях автора [45; 65; 66; 78; 97; 99 – 102; 151; 182].

ВИСНОВКИ

За результатами дисертаційного дослідження доцільно зробити наступні висновки та надати пропозиції.

1. В умовах перманентних трансформаційних процесів у глобальній та національній економіках для формування нових моделей банківської діяльності теоретично обґрунтованим є використання екосистемного підходу як прогресивного теоретичного напрямку та засобу практичної реалізації економічних відносин в умовах становлення цифрової економіки та динамічного впровадження фінансових технологій, що дає можливість створювати, масштабувати, обслуговувати та управляти системами для підтримання їх цілісності, структурованості, функцій та цінностей на основі взаємодії, інтеграції і колаборації банків та фінтех-компаній.

2. Інтеграційна банківська екосистема – це система, що взаємопов’язує фінансові установи, фінтех-компанії, регуляторні інституції, споживачів банківських і фінансових послуг, об’єднаних навколо банку, та функціонує на основі цифрових технологій та платформ, усталених правил і норм в інтегрованому глобальному просторі.

Впровадження запропонованої інтеграційної моделі банківської екосистеми дозволить підвищити конкурентоспроможність банків та підвищити ефективність їх економічної діяльності й рентабельності за рахунок надання фінтех-послуг та відповідного зростання комісійних доходів, доходів від посередницьких операцій та розширення клієнтської бази із забезпеченням якісного, безпечного та цифровізованого обслуговування. Основою моделі є економічна інтеграція банків та фінтех-компаній на трьох рівнях:

перший – банк, ядро моделі, що надає традиційні банківські послуги, послуги цифрового, відкритого банкінгу та інші фінтех-послуги; другий – кредитні, платіжні фінтех-компанії та фінтех-аналітики Big Data, що діють у

колаборації з банками, на договірних (партнерських) засадах та на умовах аутсорсингу;

третій – глобальні і міжнародні банківські та фінтех-інституції.

3. Перспективними напрямками діяльності банків та фінтех-компаній на інтеграційній основі з використанням цифрових застосунків і платформ, мобільних сервісів, Blockchain, Big Data, API та штучного інтелекту є такі:

споживче кредитування,

платежі та перекази,

обслуговування бізнесу,

банківський ритейл,

управління рахунками.

Впровадження запропонованих механізмів надання фінансових послуг, формування клієнтоорієнтовної продуктової пропозиції, формату і каналу комунікацій та роботи з клієнтами сприятиме досягненню високих стандартів якості й реалізації корпоративних цінностей банку з урахуванням воєнного стану в Україні та умов дистанційного цифрового обслуговування споживачів банківських і фінансових послуг;

4. Обґрунтовано, що інтеграція банків і фінтех компаній сприятиме прискоренню розвитку безготівкової економіки шляхом підвищення цифрової та фінансової грамотності; зростання довіри населення до безготівкових операцій; зростання безготівкових операцій МСБ; використання досягнень біометрики, QR-кодів у платежах; впровадження CBDC; стимулювання безготівкових трансакцій за рахунок розвитку електронної комерції.

5. Диджиталізація фінансових послуг передбачає запровадження відкритого банкінгу, використання цифрових застосунків і платформ, мобільних сервісів, блокчейн, великих даних, інтерфейсів та штучного інтелекту, впровадження фінансових технологій у сфері споживчого кредитування, у тому числі P2P, платежів та переказів, обслуговування бізнесу, банківського ритейлу, управління рахунками, інвестиційної діяльності, краудфандингу.

6. Визначено, що ефективне регулювання з боку Національного банку України має забезпечувати комплементарний розвиток банків і фінтех-компаній шляхом впровадження стандартів відкритого банкінгу, адаптації регуляторних норм до міжнародних вимог, програм фінансування стартапів у фінтех та банківській діяльності, впровадження нових міжнародних стандартів платежів, застосування норм використання хмарних технологій та їх безпеки.

7. Економічні вигоди від інтеграції банків та фінтех-компаній для споживачів фінансових послуг, бізнесу, держави, банки та фінтех-компаній, на наступні:

а) для споживачів – професіоналізм персоналу, довіра до банків, якість надання послуг, скорочення трансакційних витрат;

б) для банків та фінтех-компаній – масштабування і капіталізація, зростання прибутку, нарощування клієнтської бази, диверсифікація фінансових послуг, скорочення трансакційних витрат;

в) для держави – економічний ефект: зростання ВВП, фінансової стійкості, стабільності і безпеки; соціальний ефект: зростання зайнятості в галузі, задоволення потреб споживачів; цифровий ефект: формування безготівкової економіки, зростання диджиталізованих фінансових послуг.

Таким чином, створення інтеграційних банківських екосистем у перспективі стане дієвим механізмом економічної інтеграції та колаборації банків і фінтех-компаній, а також рушієм економічного зростання в глобальному цифровізованому суспільстві .

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Deaton A. Rethinking economics. *Finance & Development*. March 2024.
URL: <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2024/03/Symposium-Rethinking-Economics-Angus-Deaton>
2. Samuelson P. Anthony McGraw-Hill Book Company, 1948. 622 p.
3. Гальчинський А. С. Трансринкові трансформації. *Економічна теорія*. 2007. № 1. С. 3–11.
4. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку. НАН України; Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. К., 2009. 864 с.
5. Конкурентоспроможність української економіки: у трьох томах; за ред. акад. НАН України В.М.Гейця, акад. НАН України В.П.Семиноженка, чл.-кор. НАН України Б.Є.Кваснюка. К.: Фенікс, 2007. Т. 3. Стратегічні виклики ХХІ століття суспільству та економіці України. 556 с.
6. Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації : у трьох томах; за ред. А. І. Даниленка. К.: Фенікс, 2008. Т. 1. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку. 468 с.
7. Жердецька Л. В., Ткач В. С. Банківська система у забезпеченні економічного зростання: теорія та емпіричний взаємозв'язок. Науковий вісник Одеського національного економічного університету: зб. наук. праць. Одеса: Одеський національний економічний університет. 2021. № 7–8 (284–285). С. 33–46.
8. Зверяков М.І., Жердецька Л.В. Банківський та реальний сектори економіки України: оцінка взаємозв'язків і детермінант розвитку. *Економіка України*. 2017. № 10. С. 31–48.
9. Vucci, D., Alberto, M., and Marsiglio, A. (2019). Financial Development and Economic Growth: Long-run Equilibrium and Transitional

Dynamics. *Scottish Journal of Political Economy*, 66, 331–59.
DOI: <https://doi.org/10.1111/sjpe.12182>

10. Cheung, H., Baumber, A., Brown, P.J. (2022). Barriers and enablers to sustainable finance: A case study of home loans in an Australian retail bank. *J. Clean. Prod.*, 334, 211-230. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.130211>

11. Greenwood J., Jovanovic B. Financial Development, Growth, and the Distribution of Income. *The Journal of Political Economy*, Vol. 98, No. 5, Part 1. (Oct., 1990), pp. 1076-1107 (1) (PDF) *Financial Development And Economic Growth: Views And Agenda*. URL: https://www.researchgate.net/publication/4722931_Financial_Development_And_Economic_Growth_Views_And_Agenda

12. Gurley G., Shaw E. S. Financial Aspects of Economic Development *John The American Economic Review*, Vol. 45, No. 4. (Sep., 1955), pp. 515–538.

13. A. Kuznetsova Ya., & Pohorelenko N. P. (2021). Механізм забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(33), 37–47. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i33.206396>

14. Levine R. Financial development and economic growth: views and agenda. *Journal of Economic Literature*. 1997. Vol. 35. pp. 688–726.

15. Stern N. The Economics of Development. *The Economic Journal*, Vol. 99, No. 397. (Sep., 1989), pp. 597–685.

16. Thiel M. Finance and economic growth – a review of theory and the available evidence. *Economic Papers. European Communities*. 2001. No. 158. URL: http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication884_en.pdf

17. Tobin J. Money and Economic Growth. *Econometrica*, Vol. 33, No. 4. (Oct., 1965), pp. 671-684.

18. Wachtel P. (2001). Growth and finance – what do we know and how do we know it? *International Finance*. 2001. Vol. 4, Iss. 3, pp. 335–362.

19. Nguyen, Phuc Tran. (2022). The Impact of Banking Sector Development on Economic Growth: The Case of Vietnam's Transitional Economy. *Journal of Risk and Financial Management*, 15, 358-397. <https://doi.org/10.3390/jrfm15080358> DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm15080358>

20. Halushchak, I., Kuzheliev, M., Melnyk, V., Myhovych, T., & Zhytar, M. (2020). Methodical Aspects of Evaluation of Financial Architecture of Economy. *WSEAS Transactions on Business and Economics*, Vol. 17, Art. 27, 260–268.

21. Барановський, О., Кужелєв, М., Жерліцин, Д., Сердюков, К., & Сокирко, О. (2021). Тенденції розвитку ринку криптовалют і фундаментальні економічні індикатори: аналіз кореляції та регресії. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(38), 249–261. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v3i38.237454>

22. Кужелєв М. О. Інтегрування ринку криптовалют у фінансову систему України: теоретичні аспекти. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 56. С. 137–142.

23. Корнєєв В.В., Ходжаян А.О. Макроекономічні тенденції діджиталізації фінансового ринку. Формування ринкових відносин в Україні. –2022.– № 7–8 (254–255). С. 42–48. doi.org/10.5281/zenodo.7323262

24. Поченчук Г.М., Бабух І.Б. Екосистемний підхід на ринку фінансових послуг у цифрову епоху. *Проблеми системного підходу в економіці: зб. наук. праць*. 2019. Вип. 4 (72). Ч. 2. С. 4–7.

25. Онищенко Ю.І. Банківська діяльність в умовах розвитку цифрових технологій. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2018. Вип. 8 (73). Т. 23. С. 160–165.

26. Маслій Н.Д., Задорожнюк Н.О., Жаданова Ю.О. Дослідження сутності та структури фінансової екосистеми. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 5(22). С. 148–151.

27. Bose S., Dong G., Simpson A. (2019). The Financial Ecosystem. The Role of Finance in Achieving Sustainability.

28. Стратегія Національного банку України 2018 – 2020. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU_2018-2020.pdf

29. Стратегія розвитку фінансового сектору України до 2025 року (оновлена у березні 2021 року). URL: https://bank.gov.ua/ua/files/eMbmHjDsYNINdsE?fbclid=IwAR3ZA4CTAZf3xmfUI7hYUujLc9z8OrVHX0m_zEkdaYG0zQmprhjCnMUa0Ig.

30. Основні напрями Стратегії розвитку фінансового сектору до 2025 року. Проєкт. Київ, серпень 2019 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy2025.pdf

31. Волкова В.В., Витяганець І.М. Передумови трансформації банків України у екосистеми. *Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози проблеми та перспективи* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Полтава, 15 жовтня 2019 р. Полтава, 2019. С. 180–183.

32. Довгань Ж. М. Розвиток банківських екосистем: ризики і перспективи. *Інноваційна економіка*. 2019. № 5-6. С. 158–164.

33. McKinsey, Six digital growth strategies for banks. URL: [Six digital growth strategies for banks | McKinsey](#)

34. Яцкевич І.В. Екосистема fintech на ринку фінансових послуг: особливості, форми взаємодії та розвиток. *Економічний простір*. 2022. № 180. С. 190–194. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/180-31>

35. Nicoletti, B. (2017). *The Future of FinTech* ([edition unavailable]). Springer International Publishing. URL: <https://www.perlego.com/book/3498135/the-future-of-fintech-integrating-finance-and-technology-in-financial-services-pdf>

36. Ходжаян А.О. Вплив глобалізаційних процесів на фінансову безпеку України. *Світові тенденції та перспективи розвитку фінансової системи України*. XIII Міжнародна науково-практична конференція 27 – 28 жовтня 2016 року, м. Київ, КНУ імені Т.Шевченка. С. 106–109.

37.Кужелєв М. О., Стабіас С. М. Діяльність небанківських фінансових установ в Україні в умовах воєнного стану. *Економічний вісник університету*. 2023. № 58. С. 99–105.

38.Левкович О. В., Калашнікова Ю. М. Стратегічні напрями розвитку фінансової екосистеми України. *Ефективна економіка*. 2022. № 1. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9906>. DOI: 10.32702/2307-2105-2022.1.94

39.Шкляр А. І. Класичний банкінг: напрями трансформації в умовах технологічної революції. *Український соціум*. 2018. № 1. С. 49–58. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2018_1_6.

40. The System of National Accounts, 2008 (2008 SNA). New York, 2009.

41.Класифікація інституційних секторів економіки України (KICE). Державна служба статистики України, наказ від 03.12.2014 № 378.

42.Регулятивний потенціал фінансового ринку в умовах глобальних викликів [монографія] / за заг. ред. професора С. В. Онишко / С. В. Онишко, Ю. М. Коваленко, А. А. Олешко та ін. Ірпінь : Видавництво Національного університету ДПС України, 2016. 452 с.

43.Про фінансові послуги та фінансові компанії: Закон України від 14 грудня 2021 року № 1953-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-20#Text>

44.Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>

45.Петрівський О. О. Перспективи розвитку банківської системи в період фінансових інновацій. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 33. С. 248–254.

46.Інноватика на фінансових ринках: монографія; за ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь : Університет ДФС України, 2018. 466 с.

47. Стойко О. Я. Перспективи розвитку фінтех- і банківського бізнесу в Україні. *Проблеми економіки*. 2020. №2. С. 356–364. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-2-356-364>.

48. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/13_ukr/200.pdf
49. Arner D. W., Barberis J. N., Buckley R. P. The Evolution of Fintech: A New Post-Crisis Paradigm? *SSRN Electronic Journal*. 2015. Vol. 47. Iss. 4. P. 1271–1319. DOI: 10.2139/ssrn.2676553
50. Brad J. B. Future of Fintech in Capital Markets. CAIA Association, 2016. URL: <http://caia.org/aiar/access/article-1021>
51. Ekpu V. (2015) Measuring and Reporting Financial Innovation Performance and its Impact. *Conference paper: Financial Regulation, Measuring and Reporting Innovations in the Financial Sector*. Dubai, UAE, 2015.
52. Gomber P., Koch J. A., Siering M. Digital finance and FinTech: Current research and future research directions. *Journal of Business Economics*. 2017. Vol. 67(5). P. 537-580.
53. King, R.G. & Levine, R. (1993) Finance and Growth: Schumpeter Might Be Right. *The Quarterly Journal of Economics*, 108, 717-737. <https://doi.org/10.2307/2118406>
54. Julapa, J., & Lemieux, C. (2018). Do fintech lenders penetrate areas that are underserved by traditional banks? *Journal of Economics and Business*, 100, 43-54. doi: <https://doi.org/10.1016/j.jeconbus.2018.03.001>
55. Schueffel P. Taming the Beast: A Scientific Definition of FinTech. *Journal of Innovation Management*. 2016. vol. 4. no. 4. pp. 32—34.
56. Tufano P. Financial Innovation. *The Handbook of the Economics of Finance*. 2003. Vol. 1. Part A. P. 307—335.
57. Барановський О. На шляху до нової фінансової архітектури. *Вісник Національного банку України*. 2010. № 11. С. 8—15.
58. Д'яконова І., Павленко Л., Криклій О. Сучасний стан та перспективи колаборації банків та FinTech. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2019. № 1. С. 190–199. DOI: 10.25140/2411-5215-2019-1(17)-190-199

59. Леонов С. В., Рубанов П. М., Богданова К. А. Інноваційні фінансові технології та їх вплив на економічну безпеку держави. Управління інноваційною складовою економічної безпеки: монографія; за ред. О. В. Прокопенко, В. Ю. Школи, В. О. Щербаченко. Суми: ТОВ «Триторія», 2017. Т. III. С. 56–70.

60. Мазаракі А. А., Волосович С. В. FinTech: монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 308 с.

61. Науменкова С. В., Міщенко С. В. Сучасна модель фінансової системи: Порівняльний аналіз основних підходів. *Фінанси України*. 2006. № 6. С. 44-56.

62. Поченчук Г. М. FinTech у структурі фінансової системи. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. С. 49-55.

63. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 327–334. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/71838/1/Semenog_business_inform.pdf

64. Рубанов П. М. Трансформаційні процеси в національній економіці під впливом FinTech інновацій: монографія. Суми : Сумський державний університет, 2020. 452 с.

65. Петрівський О. О. Перспективи розвитку пірингового кредитування в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 7. С. 316-321.

66. Петрівський О. О. Перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні. *Вісник КНУТД*. - 2015. № 2 (85) : Серія "Економічні науки". С. 56-61.

67. Petrivskyi, O., & Medvid, H. (2022). Financial inclusion as a factor in the transformation of financial markets in the context of sustainable development. *Three Seas Economic Journal*, 3(1), 145-152. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2022-1-21>

68. Рубанов, П.М. FinTech інновації як детермінанти розвитку національної економіки: дисертація ... д-ра екон. наук, спец.: 08.00.03 –

економіка та управління національним господарством; 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит / П.М. Рубанов; наук. консультант С.В. Леонов. - Суми: СумДУ, 2020. - 408 с.

69. Мазаракі, А., & Волосович, С. (2018). FinTech у системі суспільних трансформацій. · *SCIENTIA· FRUCTUOSA (ВІСНИК Київського національного торговельно-економічного університету)*, 118(2), 5–18.

70. Шевченко О. М., Рудич Л. В. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.7.61

71. Коваленко В. В. Розвиток FinTech: загрози та перспективи для банків України. *Приазовський економічний вісник*. 2018. № 4. С. 127–133. URL: http://rev.kpu.zp.ua/journals/2018/4_09_uk/24.pdf

72. Д'яконова І., Педич А. Сутність поняття «Фінтех»: розвиток категоріального апарату та дослідження ролі на світовому фінансовому ринку. *Економічний дискурс*. 2017. Вип. 3. С. 7–16. URL: <http://ed.pdatu.edu.ua/article/view/123564>

73. Поченчук Г. М. FinTech у структурі фінансової системи. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 21. С. 49–55. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/11.pdf>

74. Семенов А. Ю., Цирулик С. В. Тенденції розвитку Fintech послуг на світовому та вітчизняному ринках фінансових послуг. *Бізнес Інформ*. 2018. № 10. С. 327–334. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/71838/1/Semenog_business_inform.pdf

75. Кльоба Л. Г., Добош Н. М., Сорока О. П. Впровадження фінансових технологій – стратегічний напрям розвитку банків. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.

76. The Basel Committee on Banking Supervision, consultative document: Sound Practices: Implications of fintech developments for banks and bank supervisors / Bank for International Settlements. 2017. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d415.pdf>.

77. Рубанов П. М. (2019). Фактори та передумови розвитку FinTech інновацій у національній економіці. *Проблеми і перспективи економіки та управління*, (4 (20)), 396-402.

78. Петрівський О. Електронна комерція як драйвер розвитку галузі Фінтех: Матеріали міжнародного наукового симпозиуму «*Big data analytics: моделювання та інформаційні технології*», м. Київ, КНТЕУ, 20 бер. 2019 р., 2024. С. 106 – 108.

79. Elliehausen, G., Hannon, S. FinTech and banks: Strategic partnerships that circumvent state usury laws, *Finance Research Letters*, Volume 64, 2024, 105387, <https://doi.org/10.1016/j.frl.2024.105387>.

80. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Національний банк України.

81. Zveryakov, M., Kovalenko, V., Sheludko, S., & Sharah, E. (2019). FinTech sector and banking business: competition or symbiosis? *Economic Annals-XXI*, 175(1-2), 53-57. doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-09>

82. Якубовський С. О. Процеси економічної дезінтеграції та їхнє моделювання. *Вісник Міжнародного слов'янського університету. Серія «Економічні науки»*. 2012. Т. 15, № 2. С. 3–8. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VMSU_econ_2012_15_2_3

83. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К. ; Ірпінь. ВТФ «Перун». 2005. 1728 с.

84. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т.І. Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.

85. Balassa V. *The theory of Economic Integration*. Homewood, Illinois: Richard D. Irvin, 1961. – 304 p.

86. Приходько, І. В. Теоретичні концепції міжнародної економічної інтеграції. *Економічний аналіз : зб. наук. праць*. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету “Економічна думка”, 2015. Том 19. № 1. С. 91–100.

87. Deutsch, Karl W.et.al. Political Community and the North Atlantic area: International Organization in the light of Historical Experience. Princeton University Press, 1957.

88. Філіпенко А., Філіпенко В. Теорія міжнародної економічної інтеграції. Європейська інтеграція: досвід Польщі та України : кол. моногр. / Східноєвроп. нац. ун-т імені Лесі Українки, Рада Центр.-Сх. регіону незалежної самовряд. проф. спілки «Соліданість» ; за заг. ред. Н. В. Павліхи. – Луцьк ; Люблін: Drukarnia Kolor Lublin, 2013. С. 349–358.

89. Schiff, M., Winters A. Regional Integration and Developmen World Bank Group Publications. 28 February 2003. 340 p.

90. Мещеряков, А., Боденчук, Л., Ліганенко, І., Рибак, О., & Лобунець, Т. (2023). Тенденції розвитку банківської системи України в умовах воєнних дій та глобалізаційних впливів. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 3(50), 8–22. <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.2023.3993>

91. Karakaya N., Michalski T. K., Örs E. Banking integration and growth: Role of banks' previous industry exposure. *Journal of Financial Intermediation*, Volume 49, 2022, 100944.

92. Смолінська, С. Д., & Наконечна, Ю. С. (2018). Інтеграція банківської системи України в умовах світової економіки. *Молодий вчений*, (10 (1)), 390-393.

93. Herve Tourpe, Ashley Lannquist, Gabriel Soderberg. 2023. “A Guide to Central Bank Digital Currency Product Development: 5P Methodology and Research and Development.” IMF Fintech Note 2023/007, International Monetary Fund, Washington, DC.

94. Андренко, О., & Мордовцев, С. (2020). Теоретико-методичні основи інтеграції банківських установ України на міжнародні фінансові ринки. *Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут" (економічні науки)*, (4), 14–19. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2020.4.14>

95. Наконечна, О., & Михайлик, О. (2022). Fintech в банківському бізнесі: особливості розвитку та потенційні можливості. *Підприємництво та інновації*, (23), 108-119. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/23.19>

96. World FinTech Report 2019. Capgemini and Efma, 2019. URL: https://www.capgemini.com/es-es/wp-content/uploads/sites/16/2019/06/World-Fin-Tech-Report-WFTR-2019_Web.pdf

97. Олешко А. А., Петрівський О. О. Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній на ринку фінансових послуг. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. DOI: URL: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.26> <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/2483/2521>

98. Береславська О. І., Вергелюк Ю. Ю. Новітні фінансові технології у банківській діяльності. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-416-0-2>. Digital financial space: Quo Vadis : Scientific monograph. Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. 176 p.

99. Петрівський О. О. Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку* : матеріали міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, КНУТД, 10 черв. 2022 р. С. 260–263.

100. Петрівський О. О. Особливості кредитних відносин в Україні. *Інформаційні технології, системний аналіз і моделювання соціоекологічних систем*: тези доповідей міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, НАУ, 19–20 бер. 2014 р. С. 94 – 96.

101. Петрівський О. О. Роль криптовалют та галузі фінтех під час війни. *Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях* : матеріали всеукр. науково-практ. конф., м. Київ, КНУТД, 30 берез. 2023 р. С. 146–148.

102. Ivanchenko N., Petrivskiy O. The banking system in the period of digital transformation. Proceeding of the International Scientific and Practical Conference «Finance: theory and practice». K., NAY, 2019. P. 62 – 65.

103. Acar O., Çıtak Y. Fintech Integration Process Suggestion for Banks, *Procedia Computer Science*, Volume 158, 2019, P. 971-978, <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.09.138>.
104. Дослідження глобального і українського фінтех: «Український каталог фінтех-компаній 2023». URL: <https://fintechua.org/fintech-catalog-2023>
105. Український фінтех 2023: 246 компаній, 7 з них засновані у 2022-му році. URL: <https://ain.ua/2023/06/21/ukrayinskyu-finteh-2023/>
106. NovaPay сьогодні. URL: <https://novapay.ua/>
107. Bringing mobile money to the world. URL: <https://blogs.worldbank.org/en/psd/bringing-mobile-money-to-the-world>
108. The Global Findex Database 2021: Financial Inclusion, Digital Payments, and Resilience in the Age of COVID-19. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/globalindex>
109. Demircuc-Kunt A., Klapper L., Singer D., Van Oudheusden P. *The Global Findex Database 2014 : measuring financial inclusion around the world (English)*. Policy Research working paper, no. WPS 7255 Washington, D.C. : World Bank Group. URL: <http://documents.worldbank.org/curated/en/187761468179367706/The-Global-Findex-Database-2014-measuring-financial-inclusion-around-the-world>
110. Reimagining the Future of Finance Global Fintech. May 2023.
111. Number of internet and social media users worldwide as of April 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>
112. Digital Banking Experience Report 2022. URL: <https://resources.soprabanking.com/digital-banking-experience/digital-banking-experience-report-2022?referrer=%2Fdigital-banking-experience>
113. Are Millennials the Only Users of FinTech or Can We Expect All Generations to Jump on Board? URL: <https://github.net/blog/fintech-users/>
114. Обсяги приватних грошових переказів в Україну. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Perekaz_y.pdf

115. Remittances to Reach \$630 billion in 2022 with Record Flows into Ukraine. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/05/11/remittances-to-reach-630-billion-in-2022-with-record-flows-into-ukraine>

116. Household debt to GDP by country: the latest data. URL: https://www.theglobaleconomy.com/rankings/household_debt_gdp/

117. Посилка в кредит. URL: <https://novapay.ua/credit/>

118. Investing News. URL: <https://www.crowdcube.com/explore/blog/investing/monzo-reaches-1m-in-96-seconds-in-record-breaking-raise>

119. Digital banking is here to stay. URL: <https://n26.com/en-eu/blog/n26-series-e-funding-round-2021>

120. Stripe raises new capital, reaching \$95 billion valuation ahead of highly anticipated market debut. URL: <https://www.cnbc.com/2021/03/14/stripe-valued-at-95-billion-in-600-million-funding-round.html>

121. Кількість структурних підрозділів банків. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist#1>

122. Kenya: Big Banks in Plot to Kill M-Pesa. URL: <https://allafrica.com/stories/200812230962.html>

123. Kenya. URL: <https://datacatalog.worldbank.org/search/dataset/0037798/Global-Economic-Monitor>

124. Number of monthly active WeChat users from 4th quarter 2013 to 4th quarter 2023. URL: <https://www.statista.com/statistics/255778/number-of-active-wechat-messenger-accounts/>

125. Денисенко М. П., Петрівський О. О. Вплив платіжної системи М-Pesa на економіку Кенії. *Агросвіт*. 2020. № 11. С. 58–65. DOI: 10.32702/2306-6792.2020.11.58

126. Розвиток фінтеху в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>

127. Про платіжні послуги : Закон України від 30 червня 2021 року № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
128. Національний банк приєднався до Глобальної мережі фінансових інновацій. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-priyednavsya-do-globalnoyi-mereji-finansovih-innovatsiy>
129. Велике банківське очищення: причини і результати. URL: <https://badbanks.bank.gov.ua/>
130. Наглядова статистика. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
131. Прибутковість української банківської системи. URL: <https://opendatabot.ua/open/bank-ranking>
132. Доходи та витрати банків України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
133. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: постанова Правління НБУ № 351 від 30.06.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
134. Частка непрацюючих кредитів (NPL) в Україні становила 38% на початок 2023 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/npl>
135. Банківський сектор у I кварталі 2023 року отримав 34 млрд грн прибутку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bankivskiy-sektor-u-i-kvartali-2023-roku-otrimav-34-mlrd-grn-pributku>
136. Олешко А. А. Інноваційні тенденції розвитку безготівкової економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 10 (травень). С. 22 – 25.
137. Oleshko_A., Tymoshenko O., Trokhymets O. (2018), Formation of cashless economy in Ukraine and in the world. *Baltic Journal of Economic Studies*. Vol. 4, No 2, pp. 147 – 150. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/394/pdf>

138. Обсяги безготівкових розрахунків в Україні зростають, попри війну. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/obsyagi-bezgotivkovih-rozrahunkiv-v-ukrayini-zrostayut-popri-viynu>
139. Neobanking Market Size, Share & Trends Analysis Report By Account Type (Business, Savings), By Application (Enterprises, Personal), By Region (Asia Pacific, Europe), And Segment Forecasts, 2023 – 2030. URL: <https://www.grandviewresearch.com/industry-analysis/neobanking-market>
140. Ключка, О., Козій, Н., Кручко, Л. (2024). Розвиток необанкінгу у світі: аналіз базових показників. *Цифрова економіка та економічна безпека*, (2/11). DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.11-34>
141. Петрівський О. Війна зміцнила позиції криптовалюти та фінтеху в Україні: що далі. URL: <https://minfin.com.ua/ua/crypto/articles/voyna-ukrepila-pozicii-kriptovalyuty-chego-zhdat-dalshe/>
142. Грищенко, І., Ганущак-Єфіменко, Л., Гнатенко, І., & Ребілас, Р. (2023). Управління дизайн середовищем розвитку інноваційного підприємництва в інтегрованих структурах в умовах післявоєнного відновлення. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(52), 341–352. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4199>
143. Шацька З. Я., Когут А. Л. Особливості інтеграційних процесів на вітчизняних підприємствах. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск №48. Жовтень 2020. URL: <http://www.market-infr.od.ua>
144. Шумкова В. І. Використання матричних методів для удосконалення стратегічних напрямків маркетингової діяльності в комерційних банках. *Інфраструктура ринку*. 2018. №21. С. 292 – 298. URL: <http://market-infr.od.ua/uk/21-2018>
145. Mitchell V.W. (1991). The Delphi Technique: an Exposition and Application. *Technology Analysis & Strategic Management*, 3:4, P. 333-358. DOI: 10.1080/09537329108524065
146. Aguilar, Jose. (2005). A survey about Fuzzy Cognitive maps papers. *International Journal of Computational Cognition*. 3.

147. World FinTech Report 2018. Capgemini, LinkedIn and Efma, 2018. URL: <https://www.capgemini.com/wp-content/uploads/2018/02/world-fintech-report-wftr-2018.pdf>
148. Підсумки 2023 року monobank Universal Bank. URL: <https://www.universalbank.com.ua/news/pidsumki-2023-roku-vid-monobank-universal-bank>
149. QR-код для переказу коштів. URL: <https://bank.gov.ua/ua/qr>
150. Живі люди замість ШІ. Наскільки успішно сьогодні працюють чат-боти провідних українських банків. URL: <https://delo.ua/banks/zivi-lyudi-zamist-si-naskilki-uspisno-syogodni-pracyuyut-cat-boti-providnix-ukrayinskih-bankiv-422545/>
151. Петрівський О. О. Економічні вигоди BNPL-кредитів. *Імперативи розвитку*: матеріали міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, КНУТД, 23 квіт. 2024 р. С. 88 – 90. DOI:10.30857/123456789.26759
152. Ключко А.М., Волченко Н.В. Біометричні технології для безпеки проведення банківських операцій в Україні та зарубіжних державах. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. DOI: 10.36695/2219-5521.1.2021.59
153. Про використання банками України хмарних послуг в умовах воєнного стану. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/pro-vikoristannya-bankami-ukrayini-hmarnih-poslug-v-umovah-voyennogo-stanu>
154. Постанова Правління Національного банку України від 08 березня 2022 року № 42 «Про використання банками хмарних послуг в умовах воєнного стану в Україні»
155. Громова А. О. Проблематика правового регулювання реалізації кредитних відносин у мережі інтернет. *Право і суспільство*. 2020. № 2. (частина 2).

156. Welcome to the future of banking – manage your money and grow your savings in one beautifully simple app that's trusted by millions. URL: <https://n26.com/en-eu>

157. Огородник В. О. Краудфандинг як інноваційний інструмент модернізації національної фінансово-інвестиційної системи. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка*. 2014. Вип. 3. С. 103–105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuес_2014_3_25

158. Петрушенко Ю. М., Дудкін О. В. Краудфандинг як інноваційний інструмент фінансування проєктів соціально-економічного розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 1. С. 172–182.

159. Asshta, Arvind & Assadi, Djamchid. (2008). Do Social Cause and Social Technology Meet? Impact of Web 2.0 Technologies on Peer-to-Peer Lending Transactions.

160. The 2023 Crypto Crime Report. February 2023. <https://go.chainalysis.com/2023-crypto-crime-report.html>

161. Концепція відкритого банкінгу: Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Open_banking_conception_NBU_2023.pdf?v=4

162. Гавадзин Н. О., Запухлий Р. І., Григорська Н. М., Гребенюк Н. В. Цифровізація страхування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-48-2>

163. Insurance 2030 – The impact of AI on the future of insurance. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/ourinsights/insurance-2030-the-impact-of-ai-on-the-future-of-insurance>.

164. Панченко, О. ., & Садчикова, І. (2023). Вплив цифрових технологій на розвиток страхового бізнесу. Проблеми і перспективи економіки та управління, (4 (36), 291–301. [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4\(36\)-291-301](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2023-4(36)-291-301)

165. Діяльність в Україні платіжних систем «переказу коштів». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/PS_oversayt_per_kosht_graf_2023.pdf?v=7
166. PayPal є в Україні: як це працює і хто може скористатися платежем. URL: https://lb.ua/economics/2022/03/18/510117_paypal_ie_ukraini_yak_tse_pratsyuie_i_ho.html
167. Смерічевський С.Ф., Суздалева О.С. Світовий досвід регулювання криптовалюти. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 6 (117). DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-6-2>
168. Вивід криптовалюти в Україні. Топ 5 криптовалютних карток у 2024 році. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2023/11/14/257535/>
169. 300 млрд платежів на рік: суперрапи змінять цифрові грошові перекази. URL: <https://psm7.com/uk/technology/300-mlrd-platezhej-v-god-superappy-izmenyat-cifrovye-denezhnye-perevody.html>
170. Reimagining the Future of Finance Global Fintech. May 2023.
171. FinTech Notes Volume 2023 Issue 011: Central Bank Digital Currency's Role in Promoting Financial Inclusion (2023). IMF eLibrary. URL: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/063/2023/011/063.2023.issue-011-en.xml?cid=ca-com-compd-essential_reading
172. Петрівський О. Війна зміцнила позиції криптовалюти та фінтеху в Україні: що далі. URL: <https://minfin.com.ua/ua/crypto/articles/voyna-ukrepila-pozicii-kriptovalyuty-chego-zhdad-dalshe/>
173. Lee I, Shin YJ (2018) Fintech: Ecosystem, business models, investment decisions, and challenges. *Bus Horiz* 61:35–46. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2017.09.003>
174. The First Completely Online Bank. URL: <https://www.smile.co.uk/about/history>

175. Anand D., Mantrala M. (2019). Responding to disruptive business model innovations: the case of traditional banks facing fintech entrants. <https://doi.org/10.1007/s42786-018-00004-4> 978

176. Rodríguez B. (2019). Fintech and Bigtech, how have they changed the banking industry? In: Santander Glob. Tech. URL: <https://santanderglobaltech.com/en/fintech-bigtech-how-have-they-changed-banking-industry/>

177. Marous J. The Future Of Banking: Fintech Or Techfin? In: Forbes. URL: <https://www.forbes.com/sites/jimmarous/2018/08/27/future-of-bankingfintech-or-techfin-technology>

178. Taghizadeh-Hesary, F., Phi, N. T. M., Hong, H. H. T., & Chu, V. T. (2019). Does Financial Integration Matter for Financial Development? Evidence from the East Asian and Pacific Region. *Journal of Economic Integration*, 34(4), 591–618. URL: <https://www.jstor.org/stable/26820388>

179. De Santis, Roberto A. & Gérard, Bruno (2006). Financial integration, international portfolio choice and the European Monetary Union. Working Paper Series, European Central Bank.

180. Moshirian, Fariborz (2008). Financial services in an increasingly integrated global financial market. *Journal of Banking & Finance*, 32 (11). <https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2008.03.003>.

181. Ajit Mishra (2023). Banking 3.0: 10 Generative AI Ideas Reshaping the Industry.

182. Oleshko, A., Novikov, D., & Petrivskiy, O. Business Corporate Social Responsibility in the Economic Recovery of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. 9(3). P. 162-166. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-3-162-166>.

183. Kotler Ph., Lee N. Corporate social responsibility: doing the most good for your company and your cause / translated from English. S. Yarynych. Kyiv : Standard, 2005. 302 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Основні показники діяльності банків України

(млн грн)

Назва показника	01.02.2024	01.03.2024	01.04.2024	01.05.2024
1	2	3	4	5
Кількість діючих банків	63	63	63	63
з них: з іноземним капіталом	26	26	26	26
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	19	19	19	19
АКТИВИ				
Активи	2 902 123	2 918 498	2 985 873	3 016 226
<i>Активи в іноземній валюті</i>	832 906	830 169	853 870	872 177
Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями)	3 264 847	3 282 379	3 349 380	3 379 196
<i>з них: нерезиденти</i>	529 682	537 832	565 659	582 711
<i>Загальні активи (не скориговані на резерви за активними операціями) в іноземній валюті</i>	922 668	921 970	946 307	965 187
Готівкові кошти	95 072	86 492	83 402	87 835
Банківські метали	140	183	133	158
Кошти в Національному банку України	226 806	223 729	227 738	282 812
Кореспондентські рахунки, що відкриті в інших банках	332 096	336 473	359 361	364 083
Строкові вклади в інших банках та кредити, надані іншим банкам	74 586	75 657	75 113	82 139
Кредити надані клієнтам	1 020 090	1 022 565	1 041 030	1 051 758
кредити, що надані органам державної влади	17 708	17 225	16 998	16 436
кредити, що надані суб'єктам господарювання	774 360	774 395	787 522	793 456
кредити, що надані фізичним особам	227 997	230 912	236 439	241 813
кредити, надані небанківським фінансовим установам	25	33	71	53

Продовження додатка А

1	2	3	4	5
Вкладення в цінні папери та довгострокові інвестиції	1 409 261	1 411 513	1 427 987	1 399 266
Резерви за активними операціями банків (з урахуванням резервів за операціями, які обліковуються на позабалансових рахунках)	367 334	368 575	368 189	367 750
Пасиви	2 902 123	2 918 498	2 985 873	3 016 226
Капітал	313 659	320 284	339 631	319 601
з нього: статутний капітал	404 751	404 751	404 751	405 378
Зобов'язання банків	2 588 463	2 598 215	2 646 242	2 696 625
Зобов'язання банків в іноземній валюті	865 387	867 269	893 514	914 782
Строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків	7 045	6 087	5 429	6 658
Кошти суб'єктів господарювання	1 243 306	1 259 628	1 296 561	1 328 148
Кошти фізичних осіб (з ощадними (депозитними) сертифікатами)	1 055 331	1 071 374	1 084 720	1 101 471
Кошти небанківських фінансових установ	55 907	57 091	59 316	55 912
Рентабельність активів, %	6,88	5,33	5,53	5,30
Рентабельність капіталу, %	65,97	49,97	51,08	48,76

Економічні нормативи діяльності банків станом на 01.06.2024

№ з/п	Найменування банку	Н1, тис.грн	Н2	Н3	Н7	Н8	Н9	Н11	Н12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	АТ "Укресімбанк"	3 980 230	4,22	2,12	63,91	1 173,73	0,09	0,13	0,13
2	АТ "БАНК АЛЪЯНС"	879 919	11,26	7,02	22,03	232,45	3,82	0,02	0,02
3	АТ "Райффайзен Банк"	23 773 211	21,45	14,75	12,94	24,00	9,62	0,00	0,01
4	АТ "АЛЪТБАНК"	300 820	22,45	16,18	20,53	122,01	0,08	0,00	0,00
5	Полікомбанк	277 633	46,25	35,14	18,63	83,42	14,54	0,52	0,52
6	АТ "ТАСКОМБАНК"	2 403 279	10,94	8,74	17,75	262,75	0,24	0,00	0,00
7	ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	258 993	108,85	83,26	0,87	0,00	0,00	0,00	0,00
8	АТ "КРЕДОБАНК"	5 540 150	29,85	25,88	7,00	0,00	0,27	0,00	0,00
9	АТ АКБ "Львів"	943 566	12,68	9,81	15,57	87,57	1,39	0,00	0,00
10	АТ "ОКСІ БАНК"	209 245	20,67	12,43	12,66	23,49	2,50	0,00	0,00
11	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	889 992	39,38	36,32	37,01	68,80	3,88	0,27	0,33
12	ПАТ "МТБ БАНК"	1 155 507	13,05	7,34	23,49	275,49	0,51	0,09	0,10
13	Акціонерний банк "Південний"	5 458 499	18,36	9,18	16,33	138,23	0,04	0,00	0,03
14	АТ "Полтава-банк"	916 756	31,49	24,11	18,92	54,95	6,68	0,01	0,01
15	АТ "ПУМБ"	15 054 202	16,44	8,23	13,19	35,46	2,17	0,00	0,00
16	АТ "БАНК "ГРАНТ"	497 832	30,03	28,05	22,91	139,26	7,26	0,00	0,00
17	АТ "СКАЙ БАНК"	474 137	31,95	15,97	16,68	40,73	0,00	0,00	0,00
18	АТ "БТА БАНК"	207 651	153,53	136,32	1,93	0,00	0,00	0,00	0,00
19	АТ "АСВІО БАНК"	376 377	25,76	23,21	21,46	136,14	16,72	0,00	0,00
20	АТ "УКРСИББАНК"	17 288 647	38,34	19,17	13,54	45,94	1,58	0,00	0,00
21	АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	201 163	24,68	24,32	21,73	83,05	12,89	0,00	0,00
22	АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	205 483	26,61	17,02	17,09	108,32	0,67	0,00	0,00
23	АТ "ПРАВЕКС БАНК"	831 011	21,85	20,35	14,97	71,41	19,69	0,00	0,00
24	АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	11 480 849	30,60	15,30	12,38	12,38	0,15	0,00	0,00
25	АТ "МетаБанк"	296 564	61,38	54,42	18,92	49,82	0,00	0,00	0,00
26	АТ "ЮНЕКС БАНК"	227 937	20,31	10,16	17,87	64,07	0,00	0,00	0,00
27	АТ "КОМІНБАНК"	724 519	12,66	10,27	17,99	206,07	0,09	0,01	0,01
28	АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ"	555 842	19,28	19,08	19,89	95,64	0,01	0,00	0,00
29	АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	1 695 044	18,30	13,07	17,54	84,00	9,32	0,00	0,01
30	АБ "УКРГАЗБАНК"	11 768 647	15,66	13,75	13,55	217,45	0,14	0,06	0,11
31	АТ "АБ "РАДАБАНК"	523 420	16,31	9,99	15,40	110,74	0,99	0,00	0,00
32	АБ "КЛІРІНГОВИЙ ДІМ"	949 455	37,21	26,63	18,08	98,61	2,58	0,00	0,00

Продовження додатка Б

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
33	АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	190 586	69,10	59,76	3,70	0,00	0,00	0,05	0,05
34	АТ "ІНГ Банк Україна"	3 560 801	45,22	22,61	16,77	65,45	0,01	0,00	0,00
35	АТ "ОТП БАНК"	14 516 821	31,15	15,73	8,16	7,28	0,68	0,01	0,01
36	АТ "СІТІБАНК"	2 063 177	18,67	9,34	4,86	0,00	0,75	0,00	0,00
37	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	3 992 642	21,46	16,55	5,75	0,00	2,76	0,02	0,02
38	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	2 430 427	16,54	10,53	21,75	152,63	0,18	0,00	0,00
39	АТ "БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ"	226 135	173,72	165,18	2,25	0,00	0,00	0,00	0,00
40	АТ "Український банк реконструкції та розвитку"	223 922	237,97	212,24	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
41	АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	717 902	35,86	28,32	20,91	46,31	9,47	0,00	0,00
42	АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	436 885	141,12	92,24	8,14	0,00	0,00	0,00	0,00
43	АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	376 913	31,38	29,32	23,75	179,48	0,00	0,00	0,00
44	АТ "КБ "ГЛОБУС"	723 233	15,64	11,54	20,27	39,19	0,32	0,00	0,00
45	АТ "АГРОПРОСПЕРІС БАНК"	382 134	15,91	12,22	10,45	10,45	0,00	0,00	0,00
46	АТ "МІБ"	442 253	12,98	11,21	18,24	142,69	0,14	0,00	0,00
47	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	590 729	14,82	7,68	19,12	28,42	0,27	0,01	0,01
48	АТ "БАНК 3/4"	514 247	75,24	63,15	2,50	0,00	0,19	0,00	0,00
49	АТ "ЄПБ"	355 518	74,49	58,92	12,58	12,58	7,39	0,00	0,00
50	АТ "Дойче Банк ДБУ"	682 960	61,86	30,93	21,02	21,02	0,81	0,00	0,00
51	АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	670 229	82,60	41,30	1,30	0,00	0,00	0,00	0,00
52	АТ "АЛЬПАРИ БАНК"	167 018	304,00	300,36	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00
53	АТ "БАНК АВАНГАРД"	358 136	47,76	31,42	9,82	0,00	0,00	0,00	0,00
54	АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	203 399	70,61	64,84	24,71	59,88	11,97	0,00	0,00
55	АТ "КРИСТАЛБАНК"	371 615	32,64	32,64	19,20	85,74	2,29	0,00	0,00
56	АТ "РВС БАНК"	253 482	14,96	14,36	20,89	171,02	0,01	0,00	0,00
57	АТ "Ощадбанк"	29 357 714	14,75	10,01	7,17	47,56	2,12	0,00	0,01
58	АТ КБ "ПриватБанк"	76 624 218	21,11	11,02	10,07	10,07	0,01	0,00	0,00
59	АТ "А - БАНК"	3 335 415	15,18	10,48	17,07	47,29	0,10	0,00	0,00
60	АТ "Ідея Банк"	1 487 612	16,97	9,10	9,74	0,00	0,02	0,00	0,00
61	АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	13 130 702	16,81	10,74	15,30	90,43	0,04	0,00	0,00
62	АТ "СЕНС БАНК"	8 596 433	12,77	12,74	17,20	171,86	0,01	0,00	0,00
63	АТ "МОТОР-БАНК"	197 085	38,41	34,62	10,16	10,16	0,00	0,00	0,00



**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ**

вул. Мала Шияновська, 2, м. Київ, 01011, тел./факс: 280-05-12, тел. 256-84-23
E-mail: knutd@knutd.edu.ua Web: http://www.knutd.edu.ua Код ЄДРПОУ 02070890

22.05.2024р № 05-05/1041

На № _____ від _____

*Про впровадження результатів
дисертаційної роботи*

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
ПЕТРІВСЬКОГО ОЛЕКСІЯ ОЛЕГОВИЧА
на тему: «ЕКОНОМІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ БАНКІВ ТА ФІНТЕХ-КОМПАНІЙ
В УКРАЇНІ»**

**на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 – Економіка
галузі знань 05 – Соціальні та поведінкові науки**

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Петрівського Олексія Олеговича на тему: «Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній в Україні» використані при виконанні науково-дослідних робіт Київського національного університету технологій та дизайну МОН України:

«Інтелектуалізація соціально-економічного розвитку в постпандемічному суспільстві» (державний реєстраційний номер 0120U114581), у межах якої здобувачем запропоновано смартизовані фінансові технології для забезпечення економічної діяльності банків з урахуванням потреб споживачів фінансових послуг;

«Цифрова економіка як передумова структурних, інтеграційних трансформацій вітчизняних бізнес-процесів в умовах глобалізації» (державний реєстраційний номер 0119U103116) – здобувачем розроблено механізми взаємодії банків та фінтех-компаній для надання клієнтам цифрових послуг із використанням інноваційних фінансових інструментів і платформ.

Теоретичні результати й науково-практичні рекомендації дисертаційного дослідження Петрівського Олексія Олеговича на тему: «Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній в Україні» впроваджено в освітній процес Київського національного університету технологій та дизайну МОН України при викладанні дисциплін «Економіка для бізнесу» та «Макро- та мікроекономіка».

Проректор
з наукової
та інноваційної діяльності,
д.е.н., професор



Людмила ГАНУЦАК-ЄФІМЕНКО



+38 (097) 934-97-09

<http://fintechua.org>info@fintechua.org

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Петрівського Олексія Олеговича
на тему: «Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на
ринку фінансових послуг» за спеціальністю 051 «Економіка»**

Результати дисертаційного дослідження здобувача ступеня доктора філософії спеціальності 051 «Економіка» Петрівського О.О. на тему: «Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг» мають практичне значення та використані Українською асоціацією фінтех та інноваційних компаній при формуванні узгоджених пропозицій щодо розбудови вітчизняного ринку фінансових технологій, створенню сталої фінтех-екосистеми України, інтегрованої в міжнародну фінансову систему.

Практичні рекомендації Олексія Петрівського спрямовані на стимулювання розвитку інновацій на фінансовому ринку, формування якісних та доступних фінансових послуг в інтересах споживачів шляхом підвищення їх фінансової грамотності, удосконалення операцій з використанням платіжних карток та формування імперативів кешлес-економіки на мікрорівні.

Петрівський О. О. залучений до продукування інноваційних рішень, участі у тематичних круглих столах, програм підтримки стартапів, проведення лекцій для студентства та популяризації ідей фінтех серед населення і бізнесу.

**Голова Правління
Української асоціації фінтех
та інноваційних компаній**



Ростислав ДЮК

24.08.2023

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Петрівського Олексія Олеговича
на тему: «Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку
фінансових послуг»

Результати дисертаційного дослідження Петрівського О. О. на тему: «Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг» мають практичне значення та використовуються в аналітичній діяльності ТОВ «НГМАП «ОГЛЯД ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ».

Вагомий внесок Петрівського О.О. в процес розробки стратегії розвитку комерційних банків і фінансових компаній в умовах трансформації фінансового ринку належить запропонованій авторській концепції та моделі інтеграції банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг, що дозволить забезпечити його довгостроковий розвиток, а також сприятиме підвищенню фінансової стійкості банківського сектору країни.

ТОВ «НГМАП «ОГЛЯД ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ» використовує практичні рекомендації Петрівського О.О. в аналітичних дослідженнях та консультуванні банків і фінансових компаній.

Директор
05.08.2023



Г.В. Кукураза



**ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК «АКОРДБАНК»»**

ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК»»

Україна, 04136, м. Київ, вул. Стеценко, буд.6
тел.: +380 (44) 538-18-61, ЄДРПОУ 35960913
e-mail: info@accordbank.com.ua



**«COMMERCIAL BANK «ACCORDBANK»
PUBLIC JOINT-STOCK COMPANY**

«СВ «ACCORDBANK» РuJSC

6, Stetsenko Str., Kyiv, 04136, Ukraine
phone: +380 (44) 538-18-61
e-mail: info@accordbank.com.ua

ДОВІДКА

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Петрівського Олексія Олеговича
на тему: «Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку
фінансових послуг»**

Положення дисертаційного дослідження здобувача ступеня доктора філософії спеціальності 051 «Економіка» Петрівського О.О. на тему: «Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг» мають практичне значення та використані у фінансово-економічній діяльності ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК».

Практичні рекомендації, запропоновані Олексієм Петрівським, полягають у вдосконаленні механізмів надання фінансових послуг, формуванні клієнтоорієнтовної продуктової пропозиції, формату і каналу комунікацій та роботи з клієнтами на основі високих стандартів якості й корпоративних цінностей банку з урахуванням воєнного стану та умов дистанційного обслуговування фізичних осіб.

В умовах трансформації фінансового ринку, впровадження законодавчих ініціатив, податкових та економічних новацій, пропозиції керуючого відділенням Петрівського О. О. щодо впровадження концепції інтеграції банків і компаній галузі фінтех є ефективним рішенням для подальшого розвитку банку і можуть бути враховані в стратегії його розвитку.

Голова Правління
ПуАТ «КБ «АКОРДБАНК»»

27.07.2023



О.М. Руднєв

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дисертації

*статті у періодичних наукових виданнях, проіндексованих у базах даних
Web of Science Core Collection та/або Scopus*

1. Oleshko, A., Novikov, D., & Petrivskyi, O. Business Corporate Social Responsibility in the Economic Recovery of Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. 9(3). P. 162-166. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2023-9-3-162-166>. (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок автора: запропоновано інструменти корпоративної соціальної відповідальності в умовах воєнного стану в Україні (0,2 друк. арк.). (Web of Science Core Collection).*

статті у наукових виданнях,

включених до переліку наукових фахових видань України

2. Денисенко М. П., Петрівський О. О. Вплив платіжної системи M-Pesa на економіку Кенії. *Агросвіт*. 2020. № 11. С. 58–65. DOI: [10.32702/2306-6792.2020.11.58](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2020.11.58) (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок автора: проаналізовано стан впровадження платіжної системи M-Pesa в Кенії (0,3 друк. арк.).*

3. Олешко А. А., Петрівський О. О. Економічна інтеграція банків та фінтех-компаній на ринку фінансових послуг. *Ефективна економіка*. 2023. № 11. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.11.26> (0,7 друк. арк.). *Особистий внесок автора: запропоновано механізми взаємодії банків та фінансових компаній в банківській екосистемі (0,3 друк. арк.).*

4. Петрівський О. О. Перспективи розвитку пірингового кредитування в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2017. № 7. С. 316-321.

5. Петрівський О. О. Перспективи розвитку споживчого кредитування в Україні. *Вісник КНУТД. Серія «Економічні науки»*. 2015. № 2 (85). С. 56-61.

2. Опубліковані праці апробаційного характеру

6. Петрівський О. О. Вплив відкритого банкінгу та psd2 на подальший розвиток банківської системи в умовах цифрової трансформації. *Інформаційні технології, системний аналіз і моделювання соціоекологічних систем*: зб. матеріалів X міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, НАУ, 19–20 бер. 2019 р. С. 94 – 96.

7. Петрівський О. О. Економічна інтеграція банків та фінансових компаній на ринку фінансових послуг. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку* : матеріали міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, КНУТД, 10 черв. 2022 р. С. 260–263.

8. Петрівський О. О. Економічні вигоди VNPL-кредитів. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації глобальних цілей сталого розвитку*: матеріали міжнар. науково-практ. інтернет-конф., м. Київ, КНУТД, 23 квіт. 2024 р. С. 88 – 90. DOI:10.30857/123456789.26759

9. Петрівський О. Електронна комерція як драйвер розвитку галузі Фінтех: Матеріали міжнародного наукового симпозиуму «Big data analytics: моделювання та інформаційні технології», м. Київ, КНТЕУ, 20 бер. 2019 р., 2019. С. 106 – 108.

10. Петрівський О. О. Мета і перспективи впровадження CBDC. *Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції* : матеріали міжнар. науково-практ. конф., м. Запоріжжя, Класичний приватний університет, 12–13 трав. 2023 р. Львів, 2023. С. 49 – 52.

11. Петрівський О. О. Особливості кредитних відносин в Україні. *Інформаційні технології, системний аналіз і моделювання соціоекологічних систем*: тези доповідей міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, НАУ, 19–20 бер. 2014 р. С. 94 – 96.

12. Петрівський О. О. Роль криптовалют та галузі фінтех під час війни. *Домінанти соціально-економічного розвитку України у нових реаліях* :

матеріали всеукр. науково-практ. конф., м. Київ, КНУТД, 30 берез. 2023 р. С. 146–148.

13. Ivanchenko N., Petrivskiy O. The banking system in the period of digital transformation. Proceeding of the International Scientific and Practical Conference «Finance: theory and practice». K., NAY, 2019. P. 62 – 65.

3. публікації, які додатково відображають результати дисертації

14. Petrivskiy, O., & Medvid, H. (2022). Financial inclusion as a factor in the transformation of financial markets in the context of sustainable development. *Three Seas Economic Journal*, 3(1), 145-152. <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2022-1-21>

15. Петрівський О. Війна зміцнила позиції криптовалюти та фінтеху в Україні: що далі. URL: <https://minfin.com.ua/ua/crypto/articles/voyna-ukrepila-pozicii-kriptovalyuty-chego-zhdad-dalshe/>

16. Петрівський О. Диво закінчилося: чому більше ніхто не вірить, що Китай стане економікою № 1. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/divo-zakinchilos-chomu-bilshe-nihtone-virit-scho-kitay-stane-ekonomikoju-1/>

17. Петрівський О. Як ЦБ контролюватимуть гроші бізнесу та громадян і скільки знатимуть про кожного. URL: <https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/kak-cb-budut-kontrolirovat-dengi-biznesa-i-grazhdan-i-skolko-budut-znat-o-kazhdom/>